ธรรมสถาพร
สำนักพิมพ์ในเครือสถาพรบุ๊คส์

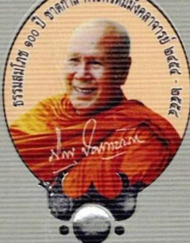

อาจาริยบูชา ๑๐๐ ปี ชาตกาล พระพรหมมังคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ)

อยู่กับความดีของชีวิต

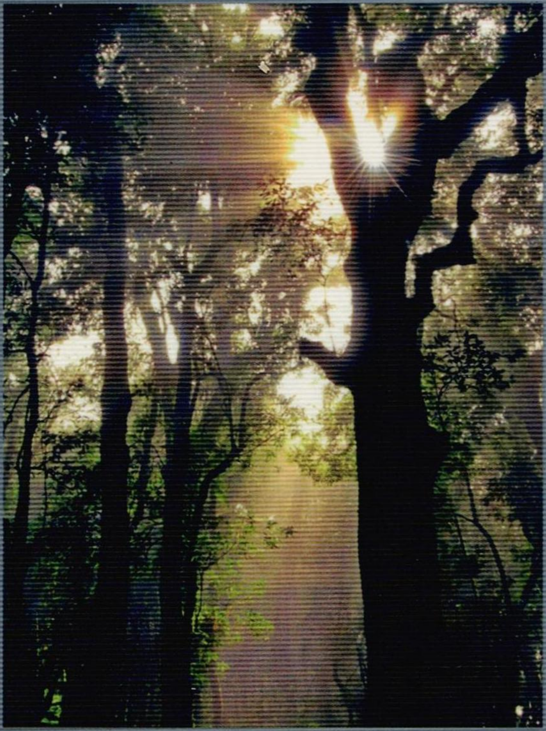

ปาฐกถาธรรม ปัญญานันทภิกขุ

ความดีของชีวิต คือความสุข
สุขสงบจิตใจอยู่เพราะรู้เห็นอะไร ๆ ตามความเป็นจริง
พุทธปัญญาวิธีเรียนรู้แง่มุมดี ๆ ของชีวิต และการฝึกจิตเพื่อทำชีวิตให้มีความสุข

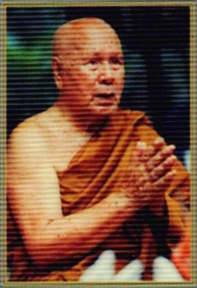

สานปณิธานพุทธปัญญา
พุทธศักราช ๒๔๕๔ — ๒๕๕๔
๑๐๐ ปี ชาตกาล พระพรหมมังคลาจารย์
(ปัญญานันทภิกขุ)

"ปัญญานันทภิกขุ" ได้รับสมัญญานามจาก
ท่านพุทธทาสภิกขุว่าเป็น "ภิกขุแม่ทัพโลก"
ผู้เผยแผ่หลักธรรมแห่งพระพุทธศาสนา
ในแนวทางที่ถูกต้อง
กล่าวสอนพุทธบริษัทเพื่อเปลี่ยนแปลงชีวิต
ในทางที่ดีมีความสุข และเป็นพระภิกษุชาวไทยรูปแรก
ที่เดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุโรปและอเมริกา
"ปัญญานันทภิกขุ"
เป็นพระภิกษุที่ชาวไทยและต่างประเทศ
รู้จักกันในฐานะนักปาฐกถาธรรมที่ยึดต้นแบบ
การยืนเทศนาจากสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
และเผยแผ่ธรรมะโดยไม่ระย่อท้อถอยต่ออุปสรรคใด ๆ
แม้กระทั่งกาลเวลาของชีวิตที่ล่วงเลย
และอำนาจอิทธิพลใด ๆ
เป็นผู้ยืนหยัดอย่างมั่นคงในพระรัตนตรัย
และเป็นอยู่โดยธรรมอันพระตถาคตตรัสไว้ดีแล้ว

ธรรมสถาพร
สำนักพิมพ์ในเครือสถาพรบุ๊คส์

พุทธปัญญา สร้างชีวิตมั่นคงยั่งยืน

ครั้งหนึ่ง เราไม่เคยคิดที่จักเรียนรู้ว่า ชีวิตคืออะไร
กาลมาถึงอีกขณะหนึ่ง เราเห็นแจ้งขึ้นได้ว่า อะไร คืออะไร
แต่กว่าจะถึงกาลขณะนั้น
เราต้องพบพานกับหลายสิ่งหลายอย่าง
ที่ทำให้เรา “ทุกข์อย่างสาหัส”
อะไร คือสิ่งใด ช่วยเราไว้ ?
ไม่มีอะไรอื่น นอกจากธรรมชาติ กฎของธรรมชาติ
และหน้าที่ของธรรมชาติ
ความหลากหลายของชีวิตที่เราประสบทั้งหมดนั้น
คือความหลากหลายของธรรมชาติ
เพราะความหลากหลายคือธรรมะ
ธรรมะ คือความหลากหลาย
และดำรงอยู่แล้วอย่างนั้น “ฐิตา ว สา ธาตุ”
มนุษย์จึงมีหน้าที่เรียนรู้
เพื่อเป็นอยู่โดยรู้ ตื่น และเบิกบาน

ธรรมสถาพร
สำนักพิมพ์ในเครือสถาพรบุ๊คส์

ลำดับที่ ๓
อยู่กับความดีของชีวิต
ปาฐกถาธรรม ปัญญานันทภิกขุ
ราคา : ๑๒๐ บาท
เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ ISBN : 978-616-229-011-4
พิมพ์ครั้งแรก : ตุลาคม ๒๕๕๓
พิมพ์โฆษณาครั้งนี้ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ตามกฎหมายแล้ว
© สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗
ไม่อนุญาตให้สแกนหนังสือ หรือคัดลอกเนื้อหาส่วนหนึ่งส่วนใดเพื่อการสร้างฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เว้นแต่ได้รับการอนุญาตจากสำนักพิมพ์และเจ้าของลิขสิทธิ์แล้วเท่านั้น

บรรณาธิการกระบวนการ : ศุภกร คุรุการเกษตร
บรรณาธิการเล่ม : วรานิล กัลยา
ออกแบบปก : อนุรักษ์ บัวกิ่ง
ภาพปก : ประพันธ์ ไกรศักดาวัฒน์ "กลุ่ม สห + ภาพ" ชุมชนคนถ่ายภาพ จากหนังสือ *พิศเจริญ*
รูปเล่ม : พรชัย บุญเชิด อุทัย ปราณมัจฉา
พิมพ์ที่ : บริษัทพิมพ์ดี จำกัด

เจ้าของ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา : บริษัทสถาพรบุ๊คส์ จำกัด
ที่ปรึกษา : รศ. ประพนธ์ เรืองณรงค์ สัมพันธ์ ก้องสมุทร
กรรมการผู้จัดการ : วรพันธ์ โลกิตสถาพร
ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการ : สัญญาลักษณ์ โลกิตสถาพร
บรรณาธิการบริหาร : ประวิทย์ สุวณิชย์
ผู้จัดการฝ่ายผลิต : ธีญาภัทร์ ฟองไชย์
ผู้จัดการฝ่ายขาย : กิ่งแก้ว ลิกขะไชย
ผู้จัดการฝ่ายลิขสิทธิ์ต่างประเทศ : สินธุ์ พรสว่างโรจน์

จัดจำหน่ายโดย : บริษัทสถาพรบุ๊คส์ จำกัด
๑๘ ซอยลาดปลาเค้า ๖๓ ถนนลาดปลาเค้า แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพฯ ๑๐๒๒๐
โทรศัพท์ ๐-๒๙๔๐-๓๘๕๕-๖ โทรสาร ๐-๒๙๔-๓๙๗๐
e-mail : info@sataporntbooks.com www.sataporntbooks.com

สำนักพิมพ์นี้เป็นสมาชิกสมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย
แนะนำหรือวิจารณ์หนังสือเล่มนี้ได้ที่
www.thaibookrecommend.com

พิมพ์บนกระดาษถนอมสายตา Green Read อ่านได้นาน
www.greenread.com

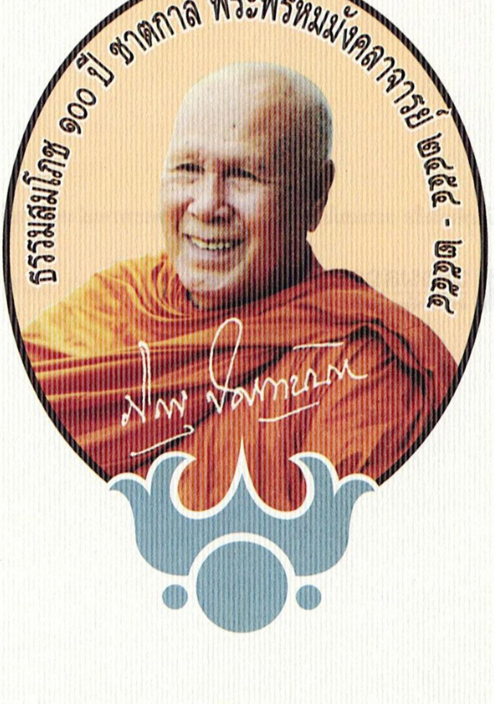
ธรรมสมโภช ๑๐๐ ปี ชาตกาล พระพรหมมังคลาจารย์ ๒๔๕๔ - ๒๕๕๔

โครงการจัดพิมพ์หนังสือ ธรรมสมโภช ๑๐๐ ปี ชาตกาล พระพรหมมังคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ)

ธรรมสถาพร
สำนักพิมพ์ในเครือสถาพรบุ๊คส์ ร่วมกับ วัดปัญญานันทาราม

อนุโมทนา

วันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๕๔ เป็นวันครบรอบ ๑๐๐ ปีชาตกาล พระพรหมมังคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) คณะศิษยานุศิษย์และพุทธศาสนิกชนได้ร่วมใจกันประกอบคุณงามความดีเป็นธรรมสมโภชเพื่ออาจริยบูชาในหลายกิจกรรมตามที่ตนถนัดที่เห็นว่าเป็นประโยชน์

คณะธรรมสถาพรในเครือสถาพรบุ๊คส์ได้รวบรวม นักคิด นักเขียน นักค้นคว้าเพื่อสืบค้นงานของ พระพรหมมังคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) ในด้านต่างๆ นำมาจัดพิมพ์เพื่อบรรณาการแก่ผู้ใฝ่รู้จะได้นำไปศึกษาและปฏิบัติ นับว่าเป็นแนวทางหนึ่งที่จะได้ร่วมกันแสดงออกถึงกตัญญุตา สืบสานปณิธานหลวงพ่อปัญญานันทภิกขุ ดังที่ท่านกล่าวไว้ว่า "ข้าพเจ้ามอบกายใจถวายเป็นพลีแก่พระองค์และยินดีทำงานตามรอยพระองค์เสมอไปเพื่อให้สัจธรรมของพระองค์ได้เข้าถึงใจของหมู่สัตว์ผู้มีโมหะครอบงำและเข้าใจทางเดินออกจากโมหะนั้นเสีย"

คณะธรรมสถาพรในเครือสถาพรบุ๊คส์จัดทำหนังสือทุกเล่มเพื่อสืบสานปณิธานที่หลวงพ่อมุ่งนำคนออกจากโมหะสู่แนวทางการดำเนินชีวิต มีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่ให้ทุกคนได้ประพฤติธรรม ไม่ว่าการให้ทาน ไม่ว่าการรักษาศีล ไม่ว่าการเจริญภาวนา จะได้ให้เกิดความรู้ความเข้าใจว่าอยู่ตรงที่ควบคุมตนเองไม่ให้ยินดี (อิฏฐารมณ์) ไม่ให้ยินร้าย (อนิฏฐารมณ์) ต้องอยู่ในสถานที่เรียกว่าปกติ (นิพพาน)

อีกประการหนึ่งเป็นกุศลเจตนาที่แน่วแน่ของ คุณวรพันธ์ คุณสัญญาลักษณ์ โลกิตสถาพร นอกจากเชิญชวนคณะธรรมสถาพรในเครือสถาพรบุ๊คส์แล้วยังหวังเป็นสื่อกลางเชิญชวนชาวพุทธทั้งหลายร่วมสร้างสถาบันปัญญานันทะ ๑๐๐ ปีชาตกาล ดังนั้นใครมีหนังสือชุดนี้แล้วนอกจากได้อริยทรัพย์ที่สำคัญที่เป็นส่วนตัวยังได้ร่วมสืบสานปณิธานของหลวงพ่อให้สำเร็จประโยชน์เกื้อกูลแก่ชาวโลก และความมั่นคงของพระพุทธศาสนา

ในนามคณะศิษย์ขออนุโมทนาในกัลยาณจิตที่ทุกท่านได้เสียสละแรงกาย แรงใจ สติปัญญารวมถึงทุนทรัพย์ที่ทำให้เกิดหนังสือชุด ๑๐๐ ปีชาตกาล เป็นธรรมสมโภชสานต่องานหลวงพ่อ นับว่าท่านทั้งหลายได้ประพฤติธรรมที่สำคัญคือ นิมิตตัง สาธุรูปานัง กตัญญูกตเวทิตา ความกตัญญูกตเวที เป็นเครื่องหมายของคนดี และ ปูชา จะ ปูชะนียานัง เอตัมมังคะละมุตตะมัง การบูชาบุคคลที่ควรบูชาเป็นอุดมมงคล ขอให้ทุกท่านเป็นคนดีและมีอุดมมงคลของชีวิต อิ่มเอิบในธรรมตามพุทธวิธี นำมาซึ่งสันติสุขโดยส่วนตัว และสันติภาพโดยส่วนรวม

สาธุ สาธุ อนุโมทามิ

พระปัญญานันทมุนี
(ส.ณ. สุภโร)

สารบัญ

กลับร้ายให้กลายเป็นดี **๑๓**

เพ่งพินิจชีวิตด้วยปัญญา และศรัทธา ๑๙

มองเห็นความดี อยู่กับความดีมีประโยชน์ ๒๔

ใช้ชีวิตต้องคิดก้าวหน้าจึงจักอยู่รอด ๓๐

ฝึกฝนชีวิตให้อดทนต่อความลำบากเสียบ้าง ๓๖

ทั้งหมด เราเป็นเองโดยใจเรา ๔๓

มองในแง่ดี **๕๑**

มองสิ่งทั้งหลายให้รู้เห็นตามที่มันเป็นอยู่จริงๆ ๕๖

เรียนรู้ธรรมแล้ว จงประพฤติธรรมให้ถูกธรรม ๖๖

วิธีควบคุมจิต **๘๑**

จงตามรักษาใจอย่าให้สั่นไหวกับสิ่งเร้าจากภายนอก ๘๕

ศีล สมาธิ ปัญญา คือธรรมชำระชีวิต ๘๘

อย่าอยู่ให้ร้อนด้วยไฟ คือกิเลส แต่จงอยู่ให้เย็นด้วยธรรมะ ๙๔

จงใช้สติเป็นเครื่องกั้น ปัญญาเป็นเครื่องกรอง ๙๗

จิตไม่ปรุงแต่ง คือ จิตแห่งพุทธะ ๑๐๓

จิตที่ฝึกดีแล้ว นำสุขมาให้ ๑๐๙

จักได้บาป หรือ บุญ อยู่ที่จิตคิดดี หรือคิดชั่ว ๑๑๓

สติธรรม คือเครื่องรักษาเรือนกาย เรือนใจ ๑๑๗

การฝึกจิตไม่ใช่ฝึกแต่เด็ก ผู้ใหญ่ก็ต้องฝึก ๑๒๗

วางแผนชีวิต ฝึกฝนตนเอง ๑๓๑

ยิ่งโลกเปลี่ยนแปลง ต้องยิ่งฝึกจิตให้รู้เท่ารู้ทัน ฝึกตนให้ก้าวหน้า ๑๓๕

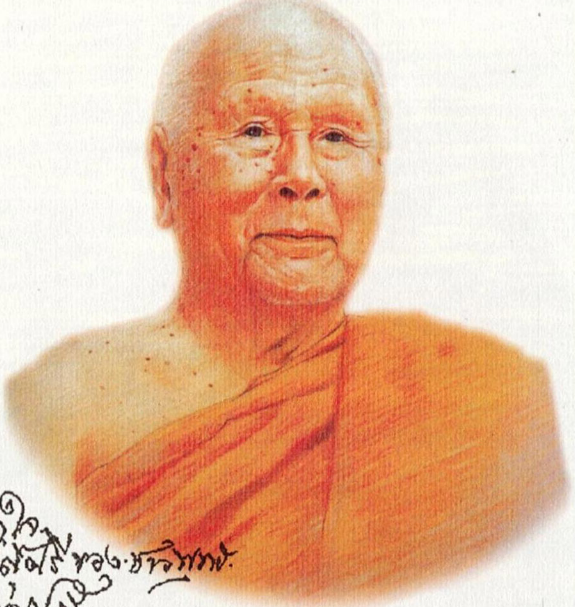

ข้อคิดสะกิดใจ

จงช่วยกันรักษาศักดิ์ศรีของชาวไทย
โดยการทำตนดังต่อไปนี้

1. มีจิตใจรักเพื่อนมนุษย์ทั่วไป
2. ขยันทำมาหากิน รักหน้าที่
3. มีความเป็นอยู่ที่ถูกต้อง
4. ไม่เสพสิ่งเสพติดทุกประเภท
5. ทำตนให้เป็นประโยชน์แก่ชาติ
6. เคารพในพระศาสนาที่ตนนับถือ
7. ช่วยกันสั่งสอนและสังคม
ให้ได้ดีมีคุณธรรมตาม
หลักศาสนา

เราทุกคนช่วยกันแล้วจะเกิดสุข

ภ. ปัญญานันท

กลับร้าย
ให้กลายเป็นดี

"ผู้ไม่ก้าวหน้าในด้านปัญญา
ไม่ได้ชื่อว่าเป็นพุทธบริษัทแท้"

ปาฐกถาธรรม เรื่อง กลับร้ายให้กลายเป็นดี
วันอาทิตย์ที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๒๒

เราทั้งหลายที่มาศึกษาธรรมะ จะโดยฟังก็ดี โดยการอ่านจากหนังสือก็ดี หรือด้วยการคิดค้น ด้วยการประสบพบเห็นก็ดี เพื่อประโยชน์แก่การนำธรรมะไปใช้ในชีวิตประจำวัน ใช้เหมือนกับกระจกส่องอะไรต่างๆ เพื่อให้เห็นชัดด้วยปัญญา แล้วจะได้มีความสบายใจ คลายทุกข์คลายร้อน เรื่องแก้ไขปัญหาเป็นเรื่องสำคัญที่เราจะต้องใช้ธรรมะเป็นเครื่องแก้ ถ้าเราไม่ได้ใช้หลักธรรมะเป็นเครื่องแก้ มันก็เหมือนกับว่าไม่ได้แก้ ทีนี้เราไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของธรรมะ เราก็มาศึกษามาทำความเข้าใจ เพื่อจะได้เอาไปใช้เป็นเครื่องมือสำหรับแก้ไขต่อไป

ถ้าเราเกิดปัญญาความเข้าใจแล้ว เราจะมองเห็นว่า เมื่อก่อนกับเดี๋ยวนี้แตกต่างกัน คือเมื่อก่อนนั้นเราไม่รู้อะไร รับอะไรมาด้วยความเขลาด้วยความไม่รู้ แต่ว่าต่อมาเรารู้ว่าอะไรเป็นอะไร เราก็รู้จักรับเอาแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ สิ่งใดที่ไม่เป็นประโยชน์แก่ชีวิต เราก็ไม่เอา **คนเราที่ไม่รู้ไม่เข้าใจ พบปัญหามากๆ ก็เพราะว่าไปรับสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์แก่ชีวิตมาใช้ในชีวิตประจำวัน** เพิ่มปัญหาเรื่อยๆ รับสิ่งโน้นรับสิ่งนี้เข้ามามากมาย คล้ายกับเรือที่บรรทุกสิ่งของ แต่ว่าของสิ่งนั้นไม่สู้เป็นประโยชน์นัก แต่ก็บรรทุกลงไปๆ จนเรือเพียบ พอเกิดคลื่นใหญ่เรือก็ล่มจมไป ของก็เสียหาย

ในชีวิตของเรานี้ก็เหมือนกัน เรารับสิ่งนั้นสิ่งนี้เข้ามาไว้ในใจ

ของเรา ในสมองของเรา แต่เราไม่รู้ว่าสิ่งนั้นมันเป็นประโยชน์อย่างไร มีคุณแก่ชีวิตของเราอย่างไร หรือเป็นทุกข์เป็นโทษอย่างไร เราไม่เข้าใจ เราเพียงแต่รับมาตามเขาบอกเขาว่า อะไรต่างๆ เกิดเป็นปัญหาหนักอกหนักใจ สร้างความทุกข์ความเดือดร้อนในเรื่องอะไรต่างๆ เพราะเราไม่รู้ไม่เข้าใจในเรื่องนั้น เห็นเขาทำอะไรประพฤติอย่างใด เราก็ตามอย่างเขาประพฤติอย่างเขา แต่หาได้เกิดปัญญาขึ้นในใจไม่บ้างว่า **ทำทำไม ทำแล้วจะได้อะไร ไม่ทำอย่างนั้นจะได้หรือไม่ก็ไม่เคยคิด เพียงแต่ยอมรับทำตามกันมา อันนี้เขาเรียกในภาษาธรรมะว่า อธิโมกข์ หมายความว่ารับเรื่อยไป โดยไม่ใช้ปัญญาไม่ใช้ความรู้ความเข้าใจ ไม่ใช้ศรัทธาตามแบบในพระพุทธศาสนา**

ศรัทธาตามแบบพระพุทธศาสนานั้น เราไม่ยอมรับอะไรง่ายๆ แต่เราเพียงแต่รับเอามาดูเอามาเพ่งพินิจ เพื่อหาเหตุผลในเรื่องนั้นๆ เพื่อค้นดูว่าสิ่งนี้คืออะไร มันไม่ให้ประโยชน์อะไรเราก็ปัดทิ้งไป ไม่ยอมรับการกระทำอย่างนี้เขาเรียกว่า **มีศรัทธาถูกต้อง เป็นสัมมาสัทธา** แล้วก็มีปัญญาถูกต้องขึ้นในจิตใจของเรา ทำให้เราคลายจากความวุ่นวายสับสนด้วยประการต่างๆ

มีคนจำนวนไม่น้อยที่มองอะไรไม่ชัด มองในแง่เดียวแต่ไม่มองสองแง่ ว่ามันมีอะไรดีบ้างมีอะไรชั่วบ้าง มองเจอแต่ของชั่วไม่เจอของดี

เพราะไม่ได้ใช้ปัญญาพิจารณา จึงได้เกิดความวุ่นวายสับสนด้วยประการต่างๆ ในทางธรรมะของเรานั้นท่านสอนให้มองอย่างเพ่งพินิจ ใช้คำว่า ฌาน

ฌาน เขาแปลว่า เพ่ง คือมองด้วยการเพ่งเล็งลงไป เพื่อให้ทะลุปรุโปร่งในเรื่องนั้น ไม่มองอะไรแต่เพียงผิวเผิน แล้วก็ลงมติว่าอย่างนั้นว่าอย่างนี้ มันมีทางผิดได้ง่าย เพราะเราไม่ได้พิจารณาอย่างรอบคอบ แต่ถ้าหากว่าเรามองอะไรด้วยการเพ่งอย่างแท้จริง ปัญญาก็เกิดเหมือนกัน เหมือนดังที่ท่านกล่าวว่า **"นัตถิ ฌานะ อปัญญัสสะ" ฌานย่อมไม่มีแก่ผู้ไม่มีปัญญา แล้วก็ปัญญาไม่มีแก่ผู้ที่ไม่มีฌาน คือถ้าไม่มีปัญญาก็เพ่งไม่เป็น ผู้ไม่เพ่งก็ไม่เกิดปัญญาเหมือนกัน** อันนี้ก็เป็นปัญญาขั้นต้นเอาไปเพ่งให้ลึกเข้าไป เราก็ได้ปัญญาสูงขึ้น **ถ้าเราไม่เพ่งพินิจปัญญาจะเกิดได้อย่างไร และผู้ที่ไม่มีปัญญาขั้นต้น หรือไม่สนใจในการเพิ่มพูนปัญญา แต่ว่ายอมรับอะไรๆ ง่ายๆ ผู้นั้นก็ไม่มีทางจะก้าวหน้าในเรื่องปัญญาขึ้นมาได้ ผู้ไม่ก้าวหน้าในด้านปัญญาไม่ได้ชื่อว่าเป็นพุทธบริษัทแท้** ผู้ที่เป็นพุทธบริษัทที่แท้จริงนั้นต้องมีปัญญาเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในเรื่องอะไรๆ ต่างๆ

เพราะฉะนั้น คนที่เป็นพุทธบริษัท ต้องเป็น **สิกขะกาโม** หมายความว่า **ใคร่ต่อการศึกษา** ใคร่ต่อการทำความเข้าใจในเรื่อง

อะไรๆ ต่างๆ สนใจในการที่จะฟัง สนใจในการที่จะอ่านสนใจในการที่จะคิดค้นในเรื่องอะไรๆ ต่างๆ อันเป็นเรื่องของชีวิต เรื่องการงาน การสังคม แม้การเมือง เรื่องอะไรก็ใช้ปัญญาพิจารณาอยู่ทั้งนั้น โดยเฉพาะในขณะนี้พุทธบริษัทต้องใช้ปัญญาอย่างมาก เพราะว่าใกล้กาลจะเลือกผู้แทนเข้ามาแล้ว ต้องใช้ปัญญา เลือกคนให้มันดีหน่อย อย่าเลือกคนขี้เมาเข้าไปในสภา เสียชื่อเสียเสียง หรือว่าพวกอาชญากร เจ้าของบ่อนคนค้าฝิ่นอะไรอย่างนี้เป็นตัวอย่าง เลือกเข้าไปแล้วมันขายหน้า จังหวัดใดเลือกคนประเภทนี้ก็แสดงว่า คนจังหวัดนั้นไม่มีหูไม่มีตา ไปเลือกคนแบบหลับหูหลับตา เลือกเข้าไปทำให้เสียชื่อเสียเสียง เราจึงต้องใช้ปัญญาในเรื่องนี้เหมือนกัน คือต้องดูประวัติคน ดูการกระทำของเขา ดูการประพฤติการปฏิบัติในชีวิตประจำวันว่า เป็นคนประเภทใด มีคุณธรรมเป็นหลักหรือเปล่า เป็นคนเสพอะไรบ้างติดอะไรบ้าง สภาพจิตใจเป็นอย่างไร ถ้าเป็นคนใจต่ำใจทราม ไม่มีคุณงามความดีประจำจิตใจ ก็ไม่ไหว เราจะไม่เลือกคนอย่างนั้น แต่เราจะเลือกเฟ้นให้ดีที่สุดที่เขาสมัครให้เราเลือก ผู้สมัครมันมีเยอะแยะ แต่ว่าเอาคนที่เรียกว่า มันเลวน้อยหน่อย ดีมากมันหายาก ก็เอาคนที่เลวน้อยหน่อย พอใช้ได้ เราก็เลือกคนอย่างนั้น อย่างนี้ก็ต้องใช้ปัญญา

แม้เราจะไปซื้อข้าวซื้อของมาใช้ ก็ยังต้องใช้ปัญญา ว่าเราจะเลือกอะไร ยี่ห้อใด ราคามันแพงหรือว่ามันถูก ถ้าถูกใช้ไม่กี่วันกะเทาะ

ไม่ดี แต่ถ้ามันแพงหน่อยแต่ว่าใช้ได้ทน เราก็ควรจะเลือกเอาที่แพง เพราะได้ใช้หลายวัน เราต้องพิจารณาอย่างนี้ คบคนก็ต้องพิจารณาว่าคนนั้นเป็นคนอย่างไร ดีควรแก่การคบหรือไม่ หรือว่าเป็นคนชั่วคนร้ายนิสัยใจคอไม่ดี ไม่ควรแก่การที่เราจะคบหาสมาคม เราก็ไม่คบคนประเภทอย่างนั้น แม้จะไปในที่ใด เราก็ต้องพิจารณาว่าเราจะไปในที่ใด จะไปทำไม ที่นั้นจะให้อะไรแก่เรา ให้ความดีงามทางจิตใจ หรือว่าให้ความเสื่อมโทรมทางจิตใจของเรา ของที่เราจะกินเข้าไป เราก็ต้องเลือกดูว่า กินเข้าไปแล้ว มันจะเกิดอะไรขึ้นบ้าง เป็นทุกข์เป็นโทษท้องไส้จะเสียหรือไม่ ถ้าเห็นว่าไม่เป็นประโยชน์เราก็ไม่กิน ของดื่มก็เหมือนกัน ถ้าสิ่งใดเราดื่มเข้าไปแล้วไม่เกิดประโยชน์ แต่เป็นพิษเป็นภัยแก่ร่างกาย เราก็ไม่ดื่ม ของที่สูดเข้าไปทางจมูก ถ้าเห็นว่ามันให้ทุกข์ให้โทษ เราก็ไม่สูดไม่ดมเข้าไป แต่ว่าเราจะสูดดมเฉพาะสิ่งที่บริสุทธิ์ เป็นการชำระชะล้าง ฟอกโลหิตจิตใจของเราให้สะอาดขึ้น **ถ้าเราได้ใช้ปัญญาพิจารณาอย่างนี้ เรียกว่า ปลอดภัย ในภาษาธรรมะท่านจึงสอนว่าให้พิจารณาก่อนจะเสพสิ่งนั้นๆ ก่อนจะกิน ก่อนจะดื่ม ก่อนจะคบหาสมาคม ก่อนจะทำอะไรก็ให้พิจารณาอย่างรอบคอบ การพิจารณาอย่างรอบคอบเป็นหลักประกัน ไม่ให้เกิดความผิดพลาดเสียหายขึ้นในชีวิตของเรา เราจะอยู่อย่างปลอดภัย** เพราะการใช้ปัญญาเป็นเครื่องพิจารณาอย่างนี้

เพ่งพินิจชีวิต
ด้วยปัญญา และศรัทธา

"ปัญญาเป็นเครื่องพิจารณา
ก็อาศัยหลักธรรมะที่เราศึกษานั่นเอง
เพราะในหลักธรรมะเขาบอกว่า
อะไรเป็นกุศล อะไรเป็นอกุศล
สิ่งใดเป็นกุศลก็เรียกว่าใช้ได้ ทำได้
แต่ถ้าสิ่งใดเป็นอกุศล สิ่งนั้นไม่ดี มีทุกข์มีโทษ
เราไม่ควรจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่งนั้นๆ"

ปัญญาเป็นเครื่องพิจารณาก็อาศัยหลักธรรมะที่เราศึกษานั่นเอง เพราะในหลักธรรมะเขาบอกว่า อะไรเป็นกุศล อะไรเป็นอกุศล สิ่งใดเป็นกุศลก็เรียกว่าใช้ได้ ทำได้ แต่ถ้าสิ่งใดเป็นอกุศล สิ่งนั้นไม่ดี มีทุกข์ มีโทษ เราไม่ควรจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่งนั้นๆ จะเป็นบุคคล เป็นสถานที่ หรือจะเป็นสิ่งที่เราเสพด้วยจิตใจ ถ้าเป็นกุศลแล้วใช้ได้ ถ้าเป็นอกุศล เราจะไม่เอาสิ่งนั้นเขามาสู่ร่างกายจิตใจของเราเป็นอันขาด อันนี้เป็นหลักที่เราจะต้องพิจารณา ยิ่งคนที่อยู่ในวัยหนุ่มวัยฉกรรจ์ด้วยแล้ว ล่อแหลมต่ออันตราย ชีวิตจะเสียหายได้ง่าย ถ้าหากเราไม่พิจารณาอย่างรอบคอบในเรื่องนั้นๆ เพราะฉะนั้นคนหนุ่มๆ ที่เป็นเหมือนม้ากำลังคะนอง ต้องหาบังเหียนมาสวมตัวเอง **บังเหียนสำหรับสวมตัวเองก็คือความรู้สึกรับผิดชอบชั่วดี** ตามแนวธรรมะในทางพระศาสนาซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตเรามากเหลือเกิน เราจะต้องเข้าใกล้ผู้รู้ไว้ หมั่นฟังคำสอนคำแนะนำตักเตือน เอาไปคิดไปตรองให้เห็นชัดด้วยตัวของเราเอง และประการสุดท้ายก็ต้องปฏิบัติตามสิ่งที่เราได้รู้ได้เข้าใจนั้น เพื่อปรับปรุงสิ่งทั้งหลายในชีวิตของเราให้ดีขึ้น

คนที่อยู่ในวัยหนุ่มไม่ว่าหญิงหรือชาย ต้องมีหลักประจำใจว่าเราจะเจริญเติบโตไม่เฉพาะแต่เพียงร่างกาย แต่เราจะทำจิตใจของเราให้เจริญเติบโตด้วยคุณงามความดีด้วย **ถ้าจิตใจไม่เจริญเติบโตด้วยคุณงามความดี เราก็เติบโตแต่เพียงร่างกาย การเติบโตทางร่างกาย**

นั้นไม่ใช่เรื่องลำบากอะไร สัตว์เครัจฉานมันก็เติบโตได้ ต้นไม้มันก็เติบโตได้ เราจะเห็นว่าสัตว์เครัจฉานเกิดออกมาแล้วมันก็โตวันโตคืนเหมือนกัน นั่นเป็นความเติบโตทางวัตถุ ต้นไม้เมื่อเราปลูกลงไป น้ำดีดินดี อุณหภูมิพอเหมาะ มันก็เจริญเติบโตขึ้นเหมือนกัน เพราะฉะนั้นความเจริญทางร่างกายนั้นไม่ใช่เรื่องแปลกอะไร มันเป็นเองตามธรรมชาติของมัน ถ้าไม่มีอะไรเข้ามาเป็นอุปสรรคขัดขวางแล้ว มันเติบโตขึ้นไปเรื่อยๆ ร่างกายของเราก็เป็นอย่างนั้น ของสัตว์ของต้นไม้ก็เป็นเช่นกัน แม้แผ่นดินก็เจริญขึ้นได้โดยธรรมชาติ เคยสังเกตเห็นที่แห่งหนึ่ง เมื่อสมัยเป็นเด็กเคยไปเลี้ยงวัวเลี้ยงควายอยู่แถวนั้น มันลุ่มมันลึก ควายลงไปแล้วตกลงไปในโคลนถึงท้อง กว่าจะขึ้นได้ต้องดิ้นกันหลายทีทีเดียว แต่เดี๋ยวนี้ประมาณสักห้าสิบปีให้หลัง ที่นั่นกลายเป็นที่ดอนสูงขึ้นมา น้ำไม่ท่วมเหมือนสมัยก่อน แล้วดินก็แข็งไม่เป็นโคลนเป็นตมเหมือนสมัยก่อนแล้ว จึงเห็นได้ว่าสิ่งเหล่านี้มันพอกพูนเจริญขึ้นโดยธรรมชาติของวัตถุ ความเจริญของวัตถุจึงเป็นเรื่องที่เป็นเองตามธรรมชาติ

ความเจริญทางจิตใจนั้น เราจะปล่อยให้มันเป็นไปเองตามธรรมชาติไม่ได้ เพราะถ้าปล่อยตามธรรมชาติแล้วมันจะไม่ดีขึ้น แต่ว่าจะไหลเลื่อนไปในทางต่ำ ทางไม่ดีไม่งาม เพราะเราไม่รู้จักควบคุม ไม่รู้จักบังคับ ไม่รู้จักให้อาหารที่ถูกต้องแก่จิตใจของเรา มันก็เป็นไปเพื่อความเสื่อมเสียหายทุกวันทุกเวลา เราทั้งหลายที่เป็นพ่อเป็นแม่

ก็พอจะมองเห็นอยู่ว่าลูกของเรานั้น มีความเจริญอย่างไร บางคนก็มีความเจริญทางกาย แต่ว่าจิตใจไม่เจริญเติบโต ไม่ประสีประสา ไม่รู้จักผิดชอบชั่วดี ไม่มองเห็นอนาคตของชีวิตว่าเราจะเป็นอยู่อย่างไร เราจะทำอะไรเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ เราจะอาศัยอะไรเป็นเครื่องมือทำมาหากิน และไม่รู้จักศึกษาเล่าเรียน เที่ยวสนุกไปเล่นไป นอนก็ตื่นสาย อย่างนี้ร่างกายมันก็เจริญ แต่ว่าจิตใจไม่เจริญด้วยความรู้ ด้วยความสามารถ ด้วยคุณธรรมคือความประพฤติดีประพฤติชอบ ความเจริญอย่างนั้นไม่ได้เรื่องอะไร จะกลายเป็นคนประเภทปัญญาอ่อนไปเสียด้วยซ้ำไป เคยเห็นคนปัญญาอ่อนร่างกายเจริญเติบโตดี แต่จิตใจไม่ไหว สมองมึนซึมเป็นไอ้ทึ่มอยู่ตลอดเวลา แล้วชีวิตมันจะไปรอดได้อย่างไร อันนี้เป็นเรื่องน่าคิด

เพราะฉะนั้น **เราจึงต้องมีการปรับปรุงแต่งตัวเรา เพิ่มพูนสิ่งที่เป็นความรู้ความเข้าใจ หาเครื่องเหนี่ยวรั้งบังคับจิตให้อยู่ในสภาพที่ดีงาม ไม่ให้หลงติดอยู่ในสิ่งชั่วสิ่งเลวทราม** แต่ให้มีความงามความดี เช่นมีความคิดก้าวหน้า มีความคิดในการรักการรักงาน มีความคิดในการที่จะทำประโยชน์ให้แก่ตนและแก่ผู้อื่น มีความคิดในทางกตัญญูรู้คุณพ่อแม่ที่ได้เลี้ยงเรามาจนกระทั่งเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ได้ไปโรงเรียนเรียนหนังสือ หรือมีความรู้พอที่จะเลี้ยงตัวเองได้ เราก็สำนึกว่าเราเป็นหนี้บุญคุณต่อคุณพ่อคุณแม่ เป็นหนี้คุณครูบาอาจารย์ เป็นหนี้แผ่นดิน

แผ่นฟ้าต้นหมากรากไม้ ลำธารลำห้วย ที่เราได้เกิดมาอาศัยสิ่งเหล่านั้น มีความสำนึกว่าเราต้องตอบแทนต่อสิ่งเหล่านี้ **การตอบแทนต่อสิ่งเหล่านี้นั้น เราทำได้ด้วยการประพฤติตนเป็นคนดีนั่นเอง**

มองเห็นความดี
อยู่กับความดีมีประโยชน์

"เราควรจะดีใจว่า เราได้ช่วยตนเอง ได้พึ่งตนเอง
คนใดช่วยตนเองได้ พึ่งตนเองได้
คนนั้นแหละเป็นคนเก่งเป็นคนสำคัญในสังคม
คนที่อ่อนแอท้อแท้ช่วยตนเองไม่ได้
คอยแต่จะให้คนอื่นช่วยตน
คนอย่างนั้นจะเอาชีวิตรอดได้อย่างไร"

ถ้าเราประพฤติตนเป็นคนดีก็เรียกว่า เราตอบแทนอยู่ในตัวแล้ว เช่น เราเป็นบุตรธิดาของพ่อแม่ ถ้าเราประพฤติดีประพฤติชอบ พ่อแม่สบายใจ อยู่ในโรงเรียนตั้งใจเรียนประพฤติดีประพฤติชอบครูสบายใจ **เราไปที่ไหน เราเป็นคนดีเดินไปที่ไหน นั่งอยู่ที่นั่น คนนั่งใกล้ก็สบายใจ คนได้พบได้เห็นก็สบายใจ เพราะคนดีนั้นใครพบเห็นเข้าก็สบายใจ เป็นมงคลเป็นกำไรแก่ชีวิต แต่ถ้าเราไปพบคนชั่วคนร้าย ประพฤติไม่ดีไม่งามเราไม่สบายใจ เห็นเดินมาก็ร้อนใจแล้ว เห็นกิริยาท่าทางยิ่งไม่สบายใจ** ถ้าเขาทำอะไรออกมาผิดรูปร่างวิกลวิการ เราก็ไม่สบายใจ **นี่เห็นง่ายๆ ว่าความชั่วนั้นไม่เป็นที่พอใจของใครๆ แต่ความดีนั้นเป็นที่พอใจของใครๆ ทั้งนั้น** จึงเป็นหน้าที่ที่เราจะต้องเพิ่มพูนความดีความงามให้แก่จิตใจของเรานั้น เราจะทำโดยวิธีใด บางคนเกิดท้อแท้อ่อนอกอ่อนใจในสภาพความเป็นอยู่ คือฐานะทางครอบครัว สิ่งแวดล้อม และอะไรต่างๆ ซึ่งมีอยู่ในชีวิตนั้น มองสิ่งนั้นในแง่ที่เรียกว่าไม่เป็นประโยชน์ มองไม่เป็น

เรื่องมองอะไรในแง่ที่ไม่เป็นประโยชน์ แล้วทำให้ตนอ่อนแอท้อแท้ ไม่คิดก้าวหน้าในชีวิต มันเสียหายเหลือเกิน ทำให้คนเสียผู้เสียคนมามากแล้ว เสียคนเพราะมองสิ่งแวดล้อมในทางที่ผิด ไม่เอาสิ่งแวดล้อมในสิ่งที่ดีนั้นเป็นเครื่องกระตุ้นเพิ่มกำลังใจให้แก่ตนเอง เพื่อให้เกิดความก้าวหน้า ก้าวหน้าเพื่ออะไร เพื่อหนีพ้นจากความลำบากที่

เราได้พบอยู่ในชีวิตประจำวัน เช่นสมมติว่าเราเป็นคนยากจน เรามองความจนเป็นเรื่องท้อแท้ไป มองไปแล้วก็อ่อนใจ ว่าเราเป็นคนยากจนไปไม่รอด ก้าวไม่ได้ ไม่มีทางจะก้าวไปข้างหน้า สู้คนอื่นเขาไม่ได้ คิดไปในรูปอย่างนั้น การคิดไปในรูปอย่างนั้น เขาเรียกว่า **มองความจนแล้วทำให้ตนท้อถอย ไม่คิดก้าวไปข้างหน้า** กลายเป็นคนมืออ่อนตีนอ่อน ไม่ได้คิดว่าคนอื่นก็จนเหมือนกัน คนเราเกิดมาไม่ใช่ร่ำรวยทุกคน จนทุกคน ไม่มีอะไรกันมาทั้งนั้น เกิดมามือเปล่าไม่ได้สวมแหวนผูกนาฬิกาข้อมือ ไม่ได้สวมกำไลเท้าไม่ได้ใส่รองเท้ายี่ห้ออย่างดีราคาแพง มาตัวล่อนจ้อนทั้งนั้น แล้วเขาก็ต่อสู้ในชีวิตเพื่อความก้าวหน้าต่อไป ทีนี้เราไม่ได้คิดอย่างนั้น เรามาคิดท้อแท้ มองดูตัวเองแล้วพูดกับตัวเองว่า ฉันมันเป็นคนอาภัพอับโชคเหลือเกิน บางคนไปเที่ยวบอกใครๆ ว่า ผมเป็นคนลำบาก ต้องพึ่งตนเองตลอดเวลา ไม่มีใครให้พึ่ง ไม่ควรจะว่าลำบาก **เราควรจะดีใจว่า เราได้ช่วยตนเองได้พึ่งตนเอง คนใดช่วยตนเองได้พึ่งตนเองได้ คนนั้นแหละเป็นคนเก่งเป็นคนสำคัญในสังคม คนที่อ่อนแอท้อแท้ช่วยตนเองไม่ได้ คอยแต่จะให้คนอื่นช่วยตน คนอย่างนั้นจะเอาชีวิตรอดได้อย่างไร** เพราะเมื่อเขาไม่ช่วย ตัวก็ช่วยไม่ได้ อย่างนี้เอาตัวไม่รอด

เพราะฉะนั้น เราไม่ควรจะมองอย่างนั้น เช่นว่าเรายากจน เราก็ต้องคิดว่าเรายากจนอยู่เวลานี้ ถ้าเราจะยากจนต่อไปข้างหน้าเราก็จะ

ลำบากมากกว่านี้ ก็ต้องศึกษาหาแนวทางว่าจะทำอย่างไร จึงจะพ้นจากความยากจนได้ ความยากจนจะพ้นได้ก็เพราะว่าเรามีความรู้ เราทำงานทำการเพื่อความก้าวหน้า ถ้าเราทำไม่หยุดวันหนึ่งเราก็จะต้องไม่จน ก็จะมั่งมีอะไรกับเขาต่อไป

มีคนคนหนึ่งแกเกิดในบ้านนาย สมัยก่อนเขาเรียกว่าเป็นทาสเขา พ่อแม่ก็เป็นทาสลูกก็เป็นทาสเรื่อยไป แต่ว่าคนนี้เป็นคนมีความคิด มองสิ่งที่อยู่นั้นเป็นเครื่องกระตุ้นกำลังใจ ไม่มองแล้วทำให้จิตใจอ่อนแอท้อแท้ เอาเรื่องที่มีนั่นแหละเป็นเครื่องกระตุ้นกำลังใจ คือเกิดความคิดในใจครั้งหนึ่งว่า คนเราเกิดมาไม่เหมือนกัน คือบางคนเกิดในสกุลมั่งมี บางคนเกิดในสกุลยากจน บางคนสมองทึบมาตั้งแต่เกิด แต่บางคนมีปัญญาปราดเปรื่อง เขาเรียกว่าปัญญาที่เกิดมากับตัว ความโง่ที่เกิดมากับตัว มันเป็นเรื่องของร่างกายที่ปรุงแต่งไม่ค่อยจะดีไม่ค่อยจะเรียบร้อย

เรื่องร่างกายไม่เรียบร้อยไม่ใช่เรื่องเก่าแก่อะไรหรอก แต่มันเป็นเรื่องของพ่อแม่ที่เรียกว่าไม่ค่อยจะดี เช่นพ่อไม่ค่อยจะดี แม่ไม่ค่อยจะดี ทีนี้ลูกก็เป็นไปตามพันธุ์ มันเรื่องร่างกาย ร่างกายก็เป็นไปตามพันธุ์ของพ่อแม่ สติปัญญาก็เป็นไปตามร่างกายมันก็เป็นอย่างนั้น ทีนี้เมื่อเกิดไปว่าคนอื่นทำไมเขามั่งคั่งได้ เวลาเกิดมาก็ไม่มีอะไรแต่ทำไมจึงมั่งคั่ง

แกก็มองเห็นว่า เขาต้องทำงานเขาจึงเกิดความมั่งคั่ง แกก็เลยคิดว่า เราจะต้องสร้างตัวเพื่อให้เกิดความมั่งคั่งในกาลต่อไป นับตั้งแต่นั้นมาแกก็เริ่มขยันเอาการเอางาน ไม่ได้หยุดไม่ได้ยั้ง ทำอะไรที่เป็นประโยชน์อยู่เสมอ สมมติว่าแกเดินออกไปนอกบ้าน เวลาแกเดินกลับมาแกไม่เดินมือเปล่า แต่ก็จะเก็บอะไรที่ตกหล่นลงมา บ้านมันอยู่ในบริเวณที่มีต้นตาลมาก อะไรที่หล่นมาจากต้นตาลแกเก็บมาทั้งนั้น มันเป็นประโยชน์ทำฟืนได้ เอาไปกองไว้ที่บ้านของแก เมื่อเอาไปกองไว้มากๆ คนเขาต้องการฟืนเขามาเห็นเข้าบอกว่านี่มีมากมายก่ายกอง เอาไว้ทำอะไร เอาไว้ใช้บ้าง แต่ถ้าใครจะซื้อก็ขายเหมือนกัน คนเขาก็มาซื้อของแก แกก็ขายไป เมื่อขายได้เงิน แล้วก็เก็บหอมรอมริบ แกไม่ดื่มเหล้า ไม่ดื่มของเมา ไม่คิดร่ำรวยด้วยการเล่นการพนัน ไม่เที่ยวเหลวไหล แกก็เก็บเงินนั้นไว้

ต่อมาพอมีเงินสักหน่อยก็ไปซื้อที่ดินสักไร่หนึ่ง พอซื้อที่ดินได้หนึ่งไร่ แกก็ขุดบ่อลงในที่ดินนั้นบ่อหนึ่ง แล้วก็ปลูกผัก เวลาเดินไปไหนถ้าพบขี้วัวกองอยู่บนพื้นดิน แกต้องโกยใส่ตะกร้า ขี้วัวขี้ควายเอาทั้งนั้นใส่ตะกร้ามาทิ้งลงในพื้นที่ไร่ของแก ขยะมูลฝอย ถ้าเขากวาดที่บ้านแกไม่เผาไฟ เอามาทิ้งลงในแปลงนาของแก เอามาฝังดินแล้วแกก็ปลูกพืชปลูกผัก ผักขึ้นงาม เอาไปขายได้เงินได้ทอง แกทำอย่างนี้เรื่อยไป ต่อไปค่อยๆ ก้าวหน้าไป เพิ่มที่ดินขึ้นเป็นสองไร่ สามไร่ แล้วก็มีบ้าน ปลูกอยู่ในพื้นดินผืนนั้น รอบบ้านก็ปลูกผักที่มันจะเป็นรั้วได้ เช่นปลูกต้นกระถิน

เพราะว่ากินยอดได้ ปลูกไม้ไผ่ที่จะแทงหน่อไปขายได้ แกก็ทำงานกลางค่ำกลางคืนก็ทำงาน เก็บสิ่งนั้นสิ่งนี้มา กาบมะพร้าวใครๆ เขาทิ้งกัน แกบอกว่าทิ้งไว้เฉยๆ ขอเถอะ แล้วแกก็ขอไป เอาไปแช่น้ำ แล้วก็ทุบมันยุ่ย แล้วก็ฟั่นเชือก เอาไว้ใช้ผูกวัวผูกควาย สิ่งใดที่มีประโยชน์แกไม่ทิ้ง แกเอามาใช้ให้เป็นประโยชน์ทั้งนั้น

ของในโลกนี้มันมีประโยชน์ทุกอัน แต่คนไม่รู้จักใช้ จึงไม่เกิดประโยชน์ แต่ลุงคนนั้นสมัยแกหนุ่มๆ แกใช้ประโยชน์ได้ทุกอย่าง มีทางใดที่พอจะได้เงินได้ทอง แกก็ทำสิ่งนั้น แกก้าวไปๆ โดยลำดับ ในชีวิตของแกพออายุสี่สิบมีบ้านเป็นหลักฐาน มีนามีอะไรเป็นหลักฐานแล้ว สบายอกสบายใจแล้วไม่เป็นทาสใครแล้ว แต่ว่ามีอะไรๆ เป็นของตัว เมื่อแกอายุหกสิบ แกร่ำรวยกว่าใครๆ ในตำบลนั้น แล้วแกก็มาเล่าชีวิตให้พระฟัง ว่าแกจนเป็นทาสเขาอยู่ในเรือนนาย แต่ว่าผมไม่คิดอย่างนี้ ผมทำอย่างนี้โดยลำดับ นี่เขาเรียกว่า **มองสิ่งที่ไม่ดีให้มันดี** เช่นมองความจนมันไม่ดี แต่เราจะหนีความจนได้อย่างไร เลยหนีไปในด้านทำงานทำการผลที่สุดความจนไล่ไม่ทัน แกหนีไปไกลสุดเลย ความจนเลยเดินตามอยู่มันไม่รู้จะไปเกาะขาใคร เลยเกาะคนอื่นต่อไป ใครที่เฉื่อยชาไม่ลุกขึ้นทำงาน เกียจคร้าน ความจนก็ไปอยู่กับคนนั้นต่อไป แต่โยมคนนั้นความจนไม่กล้าเข้าใกล้ เพราะว่าแกเองเอาการเอางานทีเดียว เลยกลายเป็นคนมีหลักฐานไปได้

ใช้ชีวิต
ต้องคิดก้าวหน้า
จึงจักอยู่รอด

"คนที่ก้าวหน้าไม่รอดเพราะอะไร
เพราะไม่ยอมคิดก้าวหน้า และไปยอมรับความเห็นผิด
จากคนที่พูดว่า โชคชะตามันอย่างนี้ โชคชะตาไม่ดี

ไม่มีใครกำหนดโชคชะตาของใครไว้
อย่าไปเชื่อว่าพรหมลิขิตชีวิตข้า
พระพรหมบ้าบอที่ไหนจะมาลิขิตชีวิตเรา ไม่มี
เราลิขิตของเราเอง เราทำของเราเอง
เราจึงต้องคิดก้าวหน้าคิดต่อสู้ในงานในการทุกสิ่งทุกอย่าง
เพื่อความก้าวหน้าต่อไปในชีวิตประจำวัน
คนเราที่ลำบากอยู่ถ้ารู้จักใช้ความลำบากแล้วเอาตัวรอดทุกคน
แต่ถ้าลำบากแล้วยอมจมปลัก
อยู่ในความลำบากนั้น ไม่มีทางจะดีขึ้นเป็นอันขาด"

เด็กหนุ่มๆ บางคนเกิดในที่ไกลความเจริญของบ้านเมือง ไม่มีการศึกษา ทีนี้ได้เข้ามาในเมือง พอเข้ามาในเมืองก็ได้พบได้เห็น ความจริงสิ่งที่ได้พบเห็นนั้น เป็นเครื่องกระตุ้นเหมือนกัน แต่ไม่รู้จักใช้เครื่องกระตุ้นนั้นเป็นกำลัง กลับเป็นคนท้อแท้อ่อนแอ ว่าเรามันลำบาก เกิดในสกุลชาวนาชาวไร่ ห่างไกลความเจริญไม่มีทางจะก้าวหน้า **พูดกับตัวเองว่าลำบาก ไม่มีทางจะก้าวหน้า เลยไปไม่รอด ไม่มีความก้าวหน้า เรียกว่าดูหมิ่นตัวเอง คนประเภทนี้ดูหมิ่นตัวเอง เขาเรียกว่าดูหมิ่นธรรมชาติของจิตใจ ความคิดความอ่าน สมองมือไม้ที่ตนมี ตัวมีอยู่ ว่าไปไม่รอดๆ ท่องแต่คาถาว่าไปไม่รอดอยู่ตลอดเวลา เลยไปไม่รอดจริง** แต่ถ้าคนใดคิดว่าคนนั้นเขาทำอย่างไรทำไมเขาจึงก้าวหน้า เราลองคิดก้าวหน้าบ้างซิ เลยจับงานจับการทำนั่นทำนี่ไป หรือสนใจในการศึกษา หาวิชาความรู้ใส่ตัวควบคู่กันกับการทำงาน คนนั้นก็สามารถก้าวหน้าได้เหมือนกัน ที่ก้าวหน้าไปได้นั้นเพราะอะไร เพราะมองสิ่งที่ไม่ดีให้เป็นประโยชน์เป็นคุณค่าแก่ชีวิตของตน และตนก็ก้าวหน้าไปเลยตามลำดับ

ถ้าเราคุยกับเศรษฐี มั่งมีสมบัติทั้งนั้นในโลกนี้ เราจะพบว่า คนที่มองแต่สิ่งที่ไม่ดี แต่ว่าเอาสิ่งนั้นมาเป็นเครื่องกระตุ้นสร้างตัวสร้างฐานะมีอยู่ไม่ใช่น้อย เพราะว่าเศรษฐีในโลกไม่ใช่ลูกเศรษฐีสักคนเดียว นายร็อกกี้ เฟลเลอร์ นายเฮนรี่ ฟอร์ด นายโอนาซิส อะไรเหล่านี้ พวกนี้เขาไม่ใช่ลูกเศรษฐี เขาลูกคนลำบากทั้งนั้น ยากจนทั้งนั้นแหละ แต่

ว่าค่อยก้าวขึ้นมาโดยลำดับๆ จนกระทั่งเป็นเศรษฐีได้ และคนที่เป็นเศรษฐีร่ำรวยยังไม่เคยพบว่าได้ปริญญาเอกเป็นดอกเตอร์สักคนเดียว ปริญญาโท-ตรีก็หายากเต็มที แต่ได้ปริญญากิตติมศักดิ์ทั้งนั้น เขาให้ด้วยอำนาจเงิน รวยมากต้องให้แกสักหน่อย แล้วก็เลยเป็นดอกเตอร์กิตติมศักดิ์อะไรไปตามเรื่อง ที่จะได้มาด้วยการเข้ามหาวิทยาลัยนั้นไม่มี เพราะมันไม่มีทางจะเข้าได้ เพราะไม่มีโอกาสที่จะเรียนจะศึกษา แต่ว่าแกสำเร็จมหาวิทยาลัยในชีวิต มหาวิทยาลัยที่ไม่ต้องสอบไม่ต้องเอ็นทรานซ์อะไรกับเขา ก้าวไปได้เฉยๆ ก้าวหน้าไปโดยลำดับ ไม่ยอมท้อแท้ ไม่ยอมอ่อนแอ เป็นนักสู้ในชีวิตประจำวัน ไม่ยอมหนีจากสิ่งที่เรียกว่าลำบาก ลำบากตรงไหนวิ่งมันเข้าไปเลย ชนมันเข้าไปเลย สู้กับสิ่งนั้นไม่ยอมท้อแท้อ่อนอกอ่อนใจ ผลที่สุดก็ก้าวหน้าไปโดยลำดับ สำเร็จสิ่งที่ตนปรารถนาได้ อันนี้มีอยู่มากมาย

คนเราถ้าอ่านชีวประวัติของคนที่ก้าวหน้า เห็นเป็นตัวอย่างก็เอามาใช้ในชีวิตประจำวันของเราได้ ด้วยการเปลี่ยนแปลงให้ก้าวหน้าต่อไป **คนที่ก้าวหน้าไม่รอดเพราะอะไร ๑. ไม่ยอมคิดก้าวหน้า ๒. ไปยอมรับความเห็นผิดจากคนที่พูดว่า โชคชะตามันอย่างนี้ โชคชะตาไม่ดี** ไม่มีใครกำหนดโชคชะตาของใครไว้ อย่าไปเชื่อว่าพรหมลิขิตชีวิตข้า อย่างนี้แล้วไม่ได้เรื่อง พระพรหมบ้าบอที่ไหนจะมาลิขิตชีวิตเรา ไม่มี เราลิขิตของเราเอง เราทำของเราเอง เราจึงต้องคิดก้าวหน้าคิดต่อสู้ในงานใน

การทุกสิ่งทุกอย่าง เพื่อความก้าวหน้าต่อไปในชีวิตประจำวัน **คนเราที่ลำบากอยู่ถ้ารู้จักใช้ความลำบากแล้ว เอาตัวรอดทุกคน แต่ถ้าลำบากแล้วยอมจมปลักอยู่ในความลำบากนั้น ไม่มีทางจะดีขึ้นเป็นอันขาด**

เมื่อหลายปีมาแล้ว เข้าไปในบ้านคนคนหนึ่ง บ้านเล็กๆ แล้วก็ขายน้ำแข็ง รุนน้ำแข็งไปขายที่โรงเรียน ขายมานานแล้ว นักเรียนรู้จักว่าคนนี้แกขายน้ำแข็งที่โรงเรียน แต่ว่าในบ้านของแกนั่นมีรูปหนุ่มๆ ใส่หมวกปริญญาสี่คน ถามว่านี่ลูกใคร ลูกผมเอง แกเป็นคนเชื้อจีน ลูกผมเอง เรียนได้ปริญญาทั้งสี่คน ยังอีกคนหนึ่งกำลังจะได้ในปีนี้เอง รุนน้ำแข็งขายได้ส่งลูกเข้าเรียนได้ปริญญาทั้งห้าคน ทำไมเด็กเหล่านั้นจึงได้ปริญญา นั่นความจนลำบากในครอบครัว เห็นเตี่ยไสน้ำแข็งขายในโรงเรียน เขาก็นึกว่า ถ้าเราไม่เรียนหนังสือเราก็จะต้องขายน้ำแข็งเหมือนเตี่ยต่อไป ขายน้ำแข็งอย่างนี้ไม่มีทางจะก้าวหน้าหรอก เขาจึงมีมานะเรียนหนังสือ กลับบ้านเขาไม่ไปเที่ยววิ่งเล่นกับเพื่อน ไม่ไปเที่ยวหน้าโรงหนัง ไม่ได้เข้าโรงก็ไปดูโปสเตอร์หน้าโรงว่ามันฉายเรื่องอะไร ไปโรงเรียนจะได้คุยกับเพื่อนเขา

เขาไม่คิดคุยอย่างนั้น เขามาถึงอ่านหนังสือเรียนหนังสือ มีเวลาก็ไปช่วยเตี่ยทำการงาน พอว่างก็มาเรียนต่อไป ว่างไม่ได้ พอว่างแล้วก็ต้องมาดูหนังสือ ดูด้วยใจจดใจจ่อ เขาก็เรียนก้าวหน้าสำเร็จวิชาการ

สอบคะแนนได้ดี ลองศึกษาชีวิตเด็กที่สอบได้ที่หนึ่งของประเทศ ไม่ใช่ลูกเศรษฐี ไม่ใช่ลูกเจ้าของห้างใหญ่ๆ หรือบริษัทภัตตาคารใหญ่โต ลูกคนธรรมดาๆ บางทีพ่อแม่ขายของชำเล็กๆ น้อยๆ แต่ว่าลูกมันเรียนเก่ง ทำไมจึงเป็นอย่างนั้น **สมองมันพิเศษอะไร มันก็คล้ายๆ กันไม่พิเศษอะไรกว่ากัน แต่ว่าความอดทน ความขยัน ความรักงาน ความเอาใจใส่ การใช้สติปัญญาคิดค้น มันสร้างคนได้** ทำให้เด็กเหล่านั้นก้าวหน้าเป็นอะไรๆ ขึ้นมาได้

ทีนี้เราลองคิดดูว่า รุ่นพ่อก้าวหน้ามาอย่างลำบาก มาอยู่วัดกินข้าวก้นบาตรอะไรไปตามเรื่อง พอไปชั้นลูกไม่ค่อยเก่งแล้ว ทำไมชั้นลูกไม่เก่ง เพราะว่าพ่อสบายมีบ้าน มีเฟอร์นิเจอร์ มีตู้เย็น มีเครื่องสเตอริโอ มีรถยนต์ให้ลูกนั่งไปโรงเรียน ลูกมันไม่ลำบากเหมือนพ่อ พอไม่ลำบากสบายก็ไม่อยากเรียนหนังสือ เรียนก็อย่างนั้นไม่เห็นลำบากอะไร กลับมาถึงก็เปิดตู้เย็นมีของหวานกินมีน้ำอัดลมดื่มแล้วก็ไปนั่งเปิดเพลงให้มันสนั่นก้องบ้าน ว่างๆ ก็นัดเพื่อนมากินกันสนุกกันที่บ้าน บางทีก็เต้นรำกันในบ้าน ทำไมมันไปอย่างนั้น มันสบายแล้ว ไม่มีความเดือดร้อนอะไร แล้วพ่อก็นึกว่า **กูลำบากมามากแล้ว ไม่มีความเดือดร้อนอะไร ให้ลูกสบายหน่อย นั่นไม่รู้ว่าความฉิบหายกำลังเข้ามาในบ้านแล้ว**

ที่คิดอย่างนั้น คิดว่าให้ลูกสบายเรามันลำบาก อยู่วัดกินข้าว

ก้นบาตร ให้ลูกมันสบาย ไม่เดินตามรอยเก่าเลย ลูกมันตกต่ำไป ไม่ก้าวหน้าเพราะว่ามันสบาย แต่ถ้านึกว่าต้องให้มันรู้ค่าของความลำบากหน่อย เพื่อจะได้ปรับปรุงชีวิตจิตใจพอสมควร เราเตือนเราสอนอย่างนั้น ให้มันคิดไปในรูปอย่างนั้น มีทางที่จะพอเป็นไปได้ พอที่จะก้าวต่อไปตามสมควรแก่ฐานะ

ฝึกฝนชีวิตให้อดทน
ต่อความลำบากเสียบ้าง

"สิ่งใดลำบากมันสร้างคน
แต่สิ่งใดที่สบายนักไม่ค่อยสร้างวิญญาณให้เข้มแข็ง"

ตระกูลที่มั่งคั่งบางตระกูล เขาไม่ให้ลูกสบายเกินไป แต่ให้รู้จักความลำบากทำงานทำการ บางทีทำงานกับพ่อไม่ได้ เพราะพ่อรักลูกมากมายเกินไป เขาหาอุบายส่งไปให้เพื่อนฝูงใช้งาน กระซิบบอกว่าใช้ให้หนัก เอาให้เต็มที่ให้มันรู้ชีวิตของการต่อสู้หน่อย เพื่อนก็ร่วมมือกับพ่อ พอได้ลูกชายของเพื่อนมาแล้วก็มอบงานให้ทำ กวดขันคุว่า แนะแนวให้ทำนั่นทำนี่ ให้ลำบากให้อดทน ให้รักความก้าวหน้า ไปอยู่สักสองปีก็เป็นคนเก่ง กลับมาหาพ่อ พ่อจะให้ทำอะไรก็ทำได้เรียบร้อย เพราะมันเคยไปลำบากที่โน่นแล้วจึงได้เกิดความคิดในรูปอย่างนั้นขึ้นมา

เขาเล่าว่าท่านผู้หนึ่งในประเทศ ที่เป็นคนเปลี่ยนการปกครองคนหนึ่งเหมือนกัน เมื่อสมัยเป็นนักเรียนไม่อยากเรียนหนังสือ ไปถึงบอกพ่อว่า ผมไม่อยากเรียนหนังสือแล้วพ่อ อยากจะไปทำนาในทุ่งมากกว่า พ่อไม่ขัดคอลูกเลย ดีเหมือนกันลูกทำนาดีเหมือนกัน พรุ่งนี้ไปลาออก พ่อจะส่งไปทำนาเลย คนคนนี้เขาอยู่อยุธยา มีนาอยู่แถววังน้อย อยุธยา วังน้อยสมัยนั้นไม่ใช่ใกล้ นั่งเรือกว่าจะไปถึง ไม่ใช่เรือหางยาวสมัยนี้ เรือติดท้าย เครื่องกลางลำ กว่าจะไปถึง พอไปถึงกลางนาก็เขียนจดหมายฝากไป เอาจดหมายนี้ไปให้คนชื่อนั้น แล้วสั่งกำชับว่าใช้ให้เข็ดให้ตื่นแต่เช้าตรู่ก่อนไก่ขันเลย ออกไปในทุ่งนาให้เลี้ยงควายให้ไถนา ให้ตรำแดดตรำฝนให้หนัก ให้หนักที่สุดในชีวิตเลย คนนั้นก็ทำตามนายสั่งทุกประการ สามเดือนเท่านั้นกลับบ้านเลย บอกพ่อว่า ผมไม่เอาแล้วทำ

นา เรียนหนังสือดีกว่า เลยเรียนหนังสือใหญ่จนสำเร็จวิชาชั้นสูง ไปเมืองนอกเมืองนา เป็นด็อกเตอร์มาเลย กลับมาเมืองไทยก็คิดใหญ่เปลี่ยนการปกครองเสียที ไปกันใหญ่โต นั่นชีวิตมันเป็นอย่างนี้ก็มี พ่อส่งไปลำบากให้รู้รสชาติของชีวิตให้รู้จักการต่อสู้

เรามีลูกก็ควรจะอย่างนั้น จบการศึกษาแล้วไปเที่ยวทำงานทำการ พ่อให้เงินก้อนหนึ่งสำหรับเดินทาง อย่าให้มากๆ เดี๋ยวมันสบาย ไปดูโลกกว้างเสียหน่อย ให้รู้ว่าเป็นอย่างไร หนึ่งปีเจ้าไปกลับมาแล้วพ่อจะดูว่าเจ้าจะทำงานได้หรือไม่ เรารู้ว่าเป็นอย่างไร ใช้ได้หรือไม่

ในอินเดียพวกถือศาสนาไชนะ เขามีวิธีการ คือว่าเด็กหนุ่มพอจบการศึกษาได้ปริญญา คนอินเดียมันมีปริญญาเยอะแยะ รับจ้างหาบน้ำยังได้ปริญญาบีเอ ได้ปริญญาแล้วเขาก็มาประชุมกันในศาสนสถานของเขา เหมือนกับโบสถ์อย่างนั้น เป่าร้องเพื่อนฝูงมาหมด มาแสดงความยินดีในการที่ลูกได้ปริญญา แล้วลูกก็ถอดหมวกออกวางไว้กลางพื้น คนนั้นเอาเงินมาใส่ในหมวก เอาเงินมาใส่ในหมวกทุกคน ใส่ให้ก้อนหนึ่งใส่ได้เท่าใดก็เท่านั้น แล้วที่ประชุมก็เลือกหัวหน้าขึ้นคนหนึ่งบอกว่า เงินก้อนนี้มอบให้แก่เจ้า เพื่อเอาไปทำมาหากินในเวลาหนึ่งปี ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป ให้เอาเงินนี้ไปทำมาหากินครบหนึ่งปีแล้วมาแสดงผลให้พวกเราดูที่นี่ พอได้เงินแล้วเขาก็ไปทำมาหากินตามเรื่อง ค้าขายหรือทำอะไรก็ตามใจ

ตามความรู้ความคิดที่ตนได้ศึกษามา ครบหนึ่งปีมาแสดงผล พอครบหนึ่งปีเขาก็มาประชุมกัน เด็กหนุ่มคนนั้นก็ต้องมา มาถึงก็บอกว่าได้ทำอะไรบ้าง ไปต่อสู้ชีวิตอย่างไร ได้เงินเพิ่มขึ้นเท่าใดต้องแสดงบัญชีให้ปรากฏในที่ประชุมเลย ครั้นเมื่อเขาเห็นว่าใช้ได้ เพราะไปทำงานได้ผล ได้กำไรมา เมื่อได้กำไรมาแล้วเขาก็แบ่งกำไรออกเป็นสามส่วน หนึ่งให้แก่ตัวผู้นั้นไป สองบำรุงศาสนสถาน ซึ่งเป็นสถานกลางของเขา อีกก้อนหนึ่งนั้นคืนให้แก่พ่อแม่ แล้วคนนั้นก็ไปทำงานต่อไป ปรากฏว่าเด็กๆ พวกไชนะเป็นคนเอางานเอาการ อดทน หนักแน่น

ถ้าเราไปเที่ยวอินเดียไปพักตามโรงแรม เห็นคนเจ้าหน้าที่โรงแรมขายของอะไรต่างๆ ลองไปดู เป็นพวกนี้ทั้งนั้น พวกถือศาสนาไชนะทั้งนั้น พวกนี้เป็นคนค้าขายส่วนมาก แล้วพวกนี้เป็นคนถือเคร่งเขาไม่สูบบุหรี่ เขาไม่ดื่มเหล้า เขาไม่เที่ยวกลางคืน คือมีหลักอยู่ว่า การปล่อยตนให้สนุกสนานในสิ่งเหลวไหลนั้น ผิดศาสนธรรม ผิดหลักคำสอนในทางศาสนา คนที่เป็นนักปฏิบัติในทางศาสนานั้น ต้องเป็นอยู่อย่างประหยัดอดออม ต้องไม่ใช้ชีวิตอย่างสำรวย เหยียบขี้ไก่ไม่ฝ่ออย่างนั้นเขาไม่เอา

เขาให้อดทนหนักแน่น แล้วเขามีวิธีการปีหนึ่งพวกสมาชิกนี้ไปไหว้สถานที่สำคัญของศาสนา เวลาไปไหว้สถานที่สำคัญเขาให้เดิน

กลางวันให้เดินเท้าเปล่า ขึ้นบนภูเขาเดินไปเหยียบลูกกรวดลูกหิน ให้เดินไป ไม่ให้สวมรองเท้า เดินไปนมัสการสถานที่สำคัญไม่ให้สวมรองเท้า แล้วสถานสำคัญของเขาแต่ละแห่งมันอยู่ที่ลำบากทั้งนั้น อยู่บนยอดภูเขาสูงห่างไกลเข้าไปในป่า แล้วให้เดินไป ไม่ให้ไปรถ ห้ามนำรถเข้าไป เขาไม่มีถนน เขาไม่ตัดถนนให้เดินขึ้นสะดวก ให้เดินขึ้นไปอดทนไป ไปกลางวัน ไปถึงกลางคืนนอนพักสวดมนต์ไหว้พระ อยู่ที่นั่นสงบจิตสงบใจ กลางวันจึงให้เดินทางกลับอีก กลางคืนไม่ให้เดินมันเย็น แดดมันไม่ร้อน ต้องให้เจ็บเท้าต้องให้อดทน

ทำไมเขาให้ทำอย่างนั้น นั่นแหละคือวิธีการฝึกคนของเขาละ ฝึกคนให้หนักแน่นไม่ให้สบาย เรานี่ไม่ค่อยมีที่อย่างนั้น สถานที่สำคัญที่คนไปนมัสการนี่ สมัยก่อนต้องเดินไป ไปพระบาทต้องเดินไป คนเดินไปตั้งแต่ท่าเรือ เดินไปพักนอนไปตามริมทาง คนมาตั้งโรงเลี้ยงอาหารเป็นทานแก่นักจาริก มีน้ำร้อนต้มไว้ มีน้ำตาลทราย มีกระทะใหญ่ ต้มน้ำกรักไว้ให้พระไปซักผ้า เขาเรียกว่าสุผ้าจีวรของพระธุดงค์ แล้วก็เดินไป อย่างนั้น ได้อะไรมาก เดินไปไหว้พระแบบนั้นได้อะไรมาก คือได้ความรู้สึกนึกคิด ได้ความอดทน ได้ความเพียร ได้คุณธรรมหลายอย่าง เดี๋ยวนี้นั่งรถปรึดถึงพระบาท ชนกันทุกปีเพราะรีบไป รีบไปเลยรถชนกัน เรียกว่ามันไม่เป็นบุญเท่าใดแล้วไปอย่างนั้นน่ะ แล้วที่พระบาทก็สนุกกันเกินไป ไปไหว้พระไม่เจอพระ

ลองไปทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่พระธาตุพนม คนจากจังหวัดอุบลฯ อุดรฯ หนองคาย เขาเดินทางไปนมัสการพระธาตุพนมนี่ เขาไปกันทางเรือพาย พายกันไปช้าๆ ไปกันเป็นหมู่ๆ ค่ำลงที่ใกล้หาดทรายก็ขึ้นไปนอนหุงข้าวหุงแกงกินกัน เช้าก็เดินทางกันต่อไป ไปอย่างนั้นมันได้อะไรหลายอย่าง ได้อะไรที่สร้างขึ้นในใจ **ขอให้เราสังเกตว่าถ้าเราไปลำบากนี่ จะรู้สึกว่ามันเป็นกำไรแก่ชีวิต คือได้คุณธรรม ได้คุณค่าสร้างจิตใจ ได้เกิดอะไรขึ้นในใจอย่างนี้ นี่เป็นเรื่องที่เขาทำกันอย่างนั้น คือเป็นอุบายฝึกคนนั่นเอง ให้รู้จักอดทนรู้จักต่อสู้กับสิ่งเหล่านั้น จึงเข้มแข็ง** ชีวิตของพวกเขาเข้มแข็งหนักแน่น

แม้นักบวชเขาก็เข้มแข็ง นักบวชเขาไม่นุ่งผ้า ถ้าหนาวก็เดินจากตรงนี้ไปตรงโน้น ไปหาที่อุ่นต่อไป ประเทศอินเดียมันกว้าง ก็เลยเดินไป เดินไปเรื่อยๆ กินข้าวมื้อเดียวเพราะว่าเวลาบิณฑบาตก็ไม่มีบาตรใส่ ไม่มีภาชนะ เอามือรับ รับแล้วก็กิน กินไปอย่างนั้นกินกับมือ กินจนอิ่ม พออิ่มแล้วเขาก็เอาน้ำล้างมือให้ แล้วก็ไปเลย ทั้งเนื้อทั้งตัวมีแต่หนังหุ้มกายทั้งนั้น ไม่มีสมบัติอะไร มีไม้เท้าอันหนึ่งเป็นพิเศษ นอกนั้นไม่มี เขาอยู่อย่างอดทน ผมเขาไม่โกนเขาถอน ถอนมันเรื่อยไป โผล่ขึ้นมากูถอนๆ พวกนี้ทน เพราะอยู่อย่างอดทนหนักแน่น เพราะวัตรปฏิบัติเป็นเรื่องอดทนทั้งนั้น เขาอยู่กันอย่างนั้น ในอินเดียศาสนาไชนะยังอยู่นะ คนอินเดียยังนับถืออยู่นะเวลานี้

พุทธศาสนาเราหายไปจากอินเดีย แต่ศาสนาไชนะยังอยู่ เพราะศาสนาไชนะยังควบคุมเหลือเกิน ควบคุมอาหารการกิน การเป็นอยู่ เรียกว่าระวังทุกอย่าง เขาก็อยู่ได้ในรูปอย่างนั้น อย่างนี้มันก็ดีเหมือนกัน **สิ่งใดลำบากมันสร้างคน แต่สิ่งใดที่สบายนักไม่ค่อยสร้างวิญญาณให้เข้มแข็ง** อันนี้น่าคิดอย่างหนึ่ง

ทั้งหมด
เราเป็นเองโดยใจเรา

"สุขบ้างทุกข์บ้างอยู่ในใจทั้งนั้น"

อีกอย่างหนึ่ง สิ่งที่กระทบกระเทือนทางจิตใจ เรามักจะมองในแง่ร้ายไม่ดีไม่งาม ไปด้วยประการต่างๆ ความจริงควรคิดว่า ไม่ใช่เรื่องร้ายอะไร เช่น คำนินทาค่าว่าของคนอื่น เราอย่าคิดว่าเป็นเรื่องร้าย แต่คิดว่ามันก็ดีเหมือนกัน คืออย่างไร เป็นคติเตือนใจให้เราสำรวมระวัง เช่น เขาว่าเราว่าเป็นคนชั่ว เป็นอย่างนั้นเป็นอย่างนี้ ถ้าเราโกรธก็เท่ากับว่าเรายอมรับ ยอมรับว่าเราเป็นอย่างนั้นแหละ หรือไม่ยอมรับอย่างนั้น แต่ยอมรับในแง่ว่า เรามีความชั่วอยู่เหมือนกัน เขาว่าเราไม่ดีแล้วเราโกรธนั้น ความชั่วเกิดขึ้นในใจ เราเกลียดก็ความชั่วเกิดขึ้นในใจ จึงแค้น กูต้องไปเล่นงานมันให้ได้ ก็ความชั่วเกิดขึ้นในใจ **เขาส่งความชั่วมาเราเปิดประตูรับไม่ดี ความชั่วมันมานอนอยู่ในใจของเรา** ทางที่ถูกนั้นเราไม่ยอมรับ แต่เรามองในแง่ดีเสีย ในแง่ว่า แหม ดีเหลือเกินที่เขาบอกให้เรารู้ ว่าเรานี่มันไม่ดี มีความบกพร่องอย่างนั้นอย่างนี้ เราจำไว้แล้วนำไปพิจารณาเพื่อจะได้ปรับปรุงแก้ไขตัวเราต่อไป ให้เรียบร้อยให้ดีงามขึ้นต่อไป อย่างนี้อารมณ์ที่มากระทบนั้นกลายเป็นดอกไม้ไป ไม่กลายเป็นอาวุธ

เหมือนกับรูปมารผจญพระพุทธเจ้า เขาเขียนภาพไว้ด้านหนึ่งยักษ์ขี่ช้างใหญ่ แล้วก็มีอาวุธยุทโธปกรณ์พร้อม อีกด้านหนึ่งเป็นยักษ์ภาพเดียวกัน แต่อย่างอื่นกลายเป็นดอกไม้หมด อาวุธกลายเป็นดอกไม้ไม่ได้เป็นอาวุธทำร้าย นี้เขาเรียกว่าเป็นภาพตัวอย่าง เป็นปริศนาธรรม

สอนใจ ให้พิจารณาสิ่งที่เป็นพิษให้เป็นมิตรเสีย ไม่เป็นพิษไม่เป็นโทษให้เป็นคุณค่าเสีย อย่าไปโกรธตอบเขาอย่าไปเคืองเขา อย่าไปด่าเขา เขาโต้มาด้วยของชั่ว เราอย่าไปโต้สิ่งชั่วกลับไปสาดโคลนเข้าใส่กันไม่ได้อะไร สาดน้ำใส่กันก็เปียกด้วยกันทั้งสองฝ่าย ทีนี้เมื่อเขาสาดมาเราเฉย เขาเหนื่อยเขาก็หยุดเองหยุดสาด เห็นเราไม่เอาใจใส่ ถ้าเราเอาใจใส่ไปโกรธไปเคือง เขาสบาย ถ้าเราลุกขึ้นเต้นแร้งเต้นกา เขาสบายใจว่าเอ้าได้การแล้วเขี่ยขึ้นแล้ว ทีนี้เขาก็เขี่ยใหญ่เลย เขี่ยใหญ่เลย

เหมือนกับหนังสือพิมพ์เขาว่าอะไรใคร เฉยๆ เสีย หนังสือพิมพ์คนเขาอ่านวันเดียว อ่านเสร็จแล้วก็เอาไปห่อของ เย็บเป็นกระทงใส่ของขายต่อไป ใครเขาจะยึดถืออะไรนักหนาเรื่องหนังสือพิมพ์ มันเรื่องอ่านวันเดียวพ้นทั้งนั้น เราก็ช่างมันเถอะ มันไม่มีอะไรเราเฉยๆ ดีชั่วมันอยู่ในใจของเรา ถ้าเราดีเขาว่าไม่ดีมันก็ยังดีอยู่นั่นแหละ เราชั่วถ้าเขาว่าเราดีเราก็ยังชั่วอยู่นั่นแหละ **ไม่ใช่มันจะดีขึ้นเพราะเขาว่าดี ไม่ใช่จะชั่วขึ้นเพราะเขาว่าเราชั่ว ไม่ใช่จะเป็นสุขเพราะเขาว่าเป็นสุข ไม่ใช่เป็นทุกข์เพราะเขาว่าเป็นทุกข์ แต่มันเป็นเพราะเราเป็น ใจเรามันเป็นเอง เราเป็นของเราเอง ไม่ได้ขึ้นกับบุคคลอื่น** คนอื่นเขาว่าเราอย่างนั้นอย่างนี้บางคนไม่ได้ แหม มันดูหมิ่นกันนี่ โกรธก็ทุบกันเลย มันได้เรื่องอะไรเสียหายไม่ได้เรื่องอะไร

ในทางธรรมจึงสอนว่า **มองให้เห็นเป็นของดีเสีย** อย่าไปโกรธ อย่าไปเกลียดบุคคลนั้น อย่าไปทำร้ายตอบต่อบุคคลนั้นให้เห็นเป็นเรื่องดี นี่เป็นสิ่งที่มาจากปากของคนก็ดี จากปากกาก็ดี เรามองไปในแง่ว่ามันคืออย่างนั้นอย่างนี้ แล้วอย่างหนึ่งถ้าเราสังเกตดู ในเวลาที่มีการเลือกผู้แทนนี่เห็นง่ายคนไหนถูกโจมตีมากคนนั้นดีมาก ทำไมเขาโจมตีมากล่ะ มันดี พวกกลัวจะเลือกคนนั้น ต้องโจมตี ต้องใส่ความ หาว่าเป็นคนอย่างนั้นอย่างนี้ ไม่ดีอย่างนั้นอย่างนี้ แสดงว่าคนนั้นต้องมีดี เพราะมีคนริษยา คนใดที่มีคนริษยาแล้วไม่ต้องตกใจ ถ้าแย่แล้วคนนั้นน่ะ แต่ถ้ายังมีคนริษยานี่ยังไม่เป็นไร แสดงว่ามันดีคนยังริษยาอยู่ ยังพูดอย่างนั้นอย่างนี้ ยังพูดโจมตี แสดงว่าคนนั้นต้องมีดี เพื่อนจึงโจมตีมาก แต่ถ้าคนไหนไม่มีอะไรดีใครมันจะโจมตี เขาก็ไม่โจมตีเพราะไม่มีอะไรดี คนมันไม่เลือก แต่ถ้าคนไหนดีเขากลัวเพื่อนจะเลือกคนนั้น เพราะฉะนั้นต้องด่าให้แรงทุกๆ วัน ต้องจั่วหน้าทุกวันหน่อย อ้ายคนนี้มันโจมตีให้มาก มันเป็นอย่างนั้น เราคิดอย่างนั้นก็มองเห็นว่า อ้อ นี่คนที่ถูกโจมตีไม่ชั่วหรอก ต้องมีดีเขาจึงโจมตี

เหมือนพุทธศาสนานี่ ในเมืองไทยเรานี่ พวกที่เขาเรียกกันว่าซ้ายๆ น่ะ ชอบติชอบว่าแต่เรื่องพุทธศาสนา ทำไมเขาจึงว่า เพราะพุทธศาสนามีดี มีดีเหลือเกิน เพราะฉะนั้นต้องคุ้ยต้องเขี่ย หาเรื่องให้คนเห็นว่าไม่ดี เขาต้องคุ้ยเขี่ยอย่างนั้น เพราะมีดี แต่ถ้าคำสอนที่ไม่มีอะไร เขา

ไม่ว่าอะไร เพราะไม่มีอิทธิพลเหนือใจคน แต่พุทธศาสนานั้นมีอิทธิพลเหนือใจคนอยู่ เพราะฉะนั้นต้องโจมตีวันละนิดวันละหน่อย ต้องหาเรื่องโจมตีเรื่อยไป เราก็ไม่หวั่นไหวอะไร เขาโจมตีก็ว่าไปตามเรื่องของเขา **กระเบื้องร้อนกระเบื้องแตก** เขาว่าอย่างนั้น **วัวควายของใครก็เข้าคอกของคนนั้นแหละ** มันไม่เข้าผิดคอกหรอก ใครทำอย่างใดก็จะต้องได้อย่างนั้น นึกอย่างนี้มันก็สบายใจ ไม่มีอะไรที่จะเรียกว่าเป็นปัญหาสร้างความทุกข์ความเดือดร้อน

ดินฟ้าอากาศนี่ก็เหมือนกัน เราต้องมองในแง่ดี เช่นหน้านี้หน้าร้อน เราอย่าร้องว่า แหม ร้อนเหลือเกิน ร้อนเหลือทน มันเหลือทนอย่างไร **ก็ทนมากี่ปีแล้ว อายุเท่าไหร่แล้วเราเวลานี้** อยู่กันมาตั้งหกสิบปีเจ็ดสิบปีแล้ว แล้วมันผ่านร้อนกี่หนแล้ว ผ่านฝนกี่คราวแล้ว เราอยู่มาได้จนบัดนี้ ร้อนกี่หนแล้ว ฝนกี่คราวแล้ว หนาวมากี่ครั้งแล้ว ลองคิดดูซิมันอยู่มาได้จนป่านนี้ร้อนมาสักเท่าไหร่แล้ว ทนมากี่สิบปีแล้ว ทนหนาวมาเท่าใดแล้ว ทนฝนมาเท่าใดแล้ว จึงมีชีวิตมาได้จนบัดนี้ แล้วปีนี้มันร้อนมันก็ร้อนอย่างนั้นแหละ ร้อนเหมือนกับปีก่อนๆ ไม่ได้มากกว่าหรอก **มันมากตรงที่เราไม่อดทนเท่านั้นเอง ถ้าเราอ่อนแอแล้วมันร้อนมาก ถ้าอ่อนแอแล้วมันหนาวมาก ถ้าอ่อนแอแล้วมันหิวเหลือเกิน** ถ้าเจ็บไข้ได้ป่วยก็ว่า แหม เจ็บที่สุดในโลกเลย เอาอะไรไปเทียบว่าเจ็บที่สุดในโลกแล้วลองถามซิคนอื่นเจ็บขนาดไหน มีปรอทวัดหรือ ว่าใครเจ็บมากเจ็บ

น้อยเท่าไหร่ เปล่าหรอกความอ่อนแอในจิตใจเท่านั้นเอง จึงพูดออกมาในรูปอย่างนั้น

เพราะฉะนั้นเราเฉยๆ ร้อนก็ดีเหมือนกัน **เพราะว่าความร้อนมันทำให้สิ่งมีชีวิตอยู่ได้** โลกนี้ไม่มีความร้อนก็ตาย ดูโลกพระจันทร์ไม่มีอุณหภูมิ สิ่งมีชีวิตมันก็อยู่ไม่ได้ นี่โลกพฤหัสเขาก็เฉียดเขาไปฉายดูแล้ว มันไม่ได้เรื่องอะไร เพราะไม่มีอุณหภูมิคือความร้อน **ความร้อนมันทำให้สิ่งมีชีวิตอยู่ได้ ต้นไม้อยู่ได้ คนอยู่ได้ เพราะมีอุณหภูมิ แล้วอุณหภูมิคือความร้อน ทำให้น้ำกลายเป็นไอ แล้วกลายไปเป็นเมฆกลับตกลงมาเป็นฝน ถ้าไม่ร้อนน้ำไม่เป็นไอ แล้วทำให้ไม่มีฝน แล้วจะอยู่กันได้อย่างไร** มันก็ดีเหมือนกัน หัดเดินกลางแดดเสียบ้าง แดดร้อนๆ เดินเสียบ้าง แต่อย่าเดินไปแดดเที่ยงๆ ออกไปเที่ยงๆ เดินไม่ได้มันร้อนเกินไป ร่างกายมันปรับไม่ทัน แต่ถ้าเราเดินแต่เช้าๆ มันร้อนขึ้นๆ ไม่มีอะไร แล้วก็ค่อยๆ เย็นลงๆ ไม่มีอะไร สบาย

อาตมาเคยเดินกลางแจ้งมาอย่างนั้น เดินเช้า เดินเที่ยง แล้วก็เดินบ่าย เย็น ไม่เป็นอะไร แต่ถ้าเรานั่งอยู่ในร่ม อยู่ในห้องแอร์ บ่ายโมงแดดเปรี้ยงออกไปละก็รับรอง จามฟิดเลยทีเดียว มันปรับไม่ทัน ร่างกายปรับไม่ทัน ถ้าเราปรับตัวเราทันแล้วไม่เป็นไร **ธรรมชาติอะไรไม่มีให้โทษหรอก เราคิดเอาเอง สิ่งทั้งหลายในโลกนี้เราเรียกว่าดีก็ไม่ได้**

ชั่วก็ไม่ได้ แต่ความคิดของเราทำให้มันเป็นอย่างนั้น ความคิดของเราว่ามันไม่ดี เราว่าเอาเอง ชั่วเราก็ว่าเอาเอง สุขก็ว่าเอาเอง ทุกข์ก็ว่าเอาเอง สิ่งเหล่านั้นมันอยู่ตามธรรมชาติ ต้นไม้เจริญเติบโตตามธรรมชาติ หญ้าก็อยู่ตามธรรมชาติ สีอะไรมันก็อยู่อย่างนั้น แต่ใจเราไปเขว ไปคิดว่ามันดีบ้างมันไม่ดีบ้าง สุขบ้างทุกข์บ้างอยู่ในใจทั้งนั้น

ผู้มีธรรมะจึงระวังใจของตนไว้ ไม่ให้เขวออกไปนอกลู่นอกทาง อะไรมากระทบก็ให้รู้ว่า มันคืออะไร มันยั่งยืนขนาดไหน มันจะแตกดับไปอย่างไร มองให้เห็นความจริงของชีวิต ว่าไม่เที่ยงเป็นทุกข์เป็นอนัตตา ไม่มีอะไรที่จะน่าไปยึดไปถือ ว่าเป็นตัวเราเป็นของของเรา

เรารู้แต่เพียงว่าสิ่งหนึ่งเกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วมันก็ดับไป แล้วสิ่งหนึ่งก็เกิดขึ้นตั้งอยู่ดับไปเรื่อยๆ ไป **เพราะมีสิ่งนี้เกิดสิ่งนี้ก็เกิดขึ้น เพราะสิ่งนี้ดับสิ่งนี้ก็ดับไป เพราะมีสิ่งนี้สิ่งนั้นเกิด เพราะมีสิ่งโน้นสิ่งโน้นเกิดต่อไป วนเวียนกันอยู่อย่างนี้ เป็นกฎของธรรมชาติ** เราจะไปยึดเอาส่วนใดส่วนหนึ่งว่า เป็นของเราก็ไม่ได้ ยึดเอามาคิดให้เป็นทุกข์ก็ไม่ได้ แต่เราต้องดูมันด้วยปัญญา เพ่งพิจารณาด้วยปัญญาตามหลักธรรมะในทางพระพุทธศาสนา ชีวิตเราก็จะสดชื่น เยือกเย็น สงบ ทุกโอกาสทุกเวลา

มองในแง่ดี

"ทำไมไม่คิดในแง่อื่นบ้าง ในแง่ที่มันจะให้เกิดปัญญา ให้เกิดอะไรที่เป็นประโยชน์ในทางจิตใจ คนเราไม่ค่อยนึกไปในแง่นั้น ไปคิดในแง่ราคะเสียบ้าง ในแง่โทสะบ้าง ในแง่โมหะบ้าง มักจะอยู่ในวงจรของกิเลส เพราะว่ากิเลสมันเกิดง่าย แต่ว่าปัญญานี่มันเกิดยาก"

ปาฐกถาธรรม เรื่อง มองในแง่ดี
วันอาทิตย์ที่ 30 เมษายน ๒๕๒๑

การแข่งขันกีฬาก็ย่อมจะมีแพ้มีชนะกันเป็นธรรมดา ฝ่ายที่แพ้หากเสียใจทุกข์ใจเพราะการที่แพ้ ก็เป็นเรื่องไม่ดี ถ้าเป็นนักธรรมะก็ไม่ทุกข์ไม่ร้อน คือนักธรรมะนี่ไม่มีเรื่องดีใจ แล้วก็ไม่มีเรื่องเสียใจ **ถ้าเราใช้ธรรมะเป็นแนวทางชีวิตแล้วก็ไม่มีเรื่องอะไรที่จะต้องเสียใจ ไม่มีเรื่องอะไรที่จะต้องไปดีใจ แต่เรามีแต่เรื่องธรรมดาๆ มองเห็นอะไรๆ ก็เป็นเรื่องธรรมดา แล้วจะไม่เกิดปัญหาคือความทุกข์ความเดือดร้อน**

ก่อนที่จะมาปาฐกถานี่ ที่กุฏิมีคนโทรศัพท์มาบอกว่าอยากจะมาพบ ไม่ใช่คนที่โทรศัพท์เอง แต่ว่าเพื่อนกันเขาอยากจะมาพบ ถามว่าวันนี้อยู่หรือเปล่า บอกว่าอยู่เพียงสิบเอ็ดโมง แล้วจากนั้นก็ไม่อยู่ไปธุระ ถามว่า เพื่อนที่จะมาพบนั้นมีธุระอะไร พูดทางโทรศัพท์ก็ได้ บอกว่าเรื่องมันยาว ถามว่าเรื่องอะไรที่มันยาว เพื่อนเขาเสียอกเสียใจ ถามว่าเสียใจเรื่องอะไร เสียใจเรื่องลูกตาย อ๋อ เรื่องสั้นนิดเดียวมันไม่ยาวอะไร เพราะว่ามันตายไปแล้ว ก็ตายไปแล้วเรื่องมันสั้น ทีนี้ก็บอกว่า เอาเถอะไม่ต้องมาก็ได้เพราะไม่อยู่ แต่ว่าอยากจะให้เอาปัญหาไปถามคนที่เขาเสียใจหน่อย คือไปถามว่า ลูกของคนที่เกิดแล้วไม่ตายมีไหม ถามเขาว่าอย่างนั้นเขาคงจะอ้ำอึ้งเหมือนกัน คงจะตอบว่า เออมันไม่มี แล้วถามต่อไปว่า เวลาลูกมาเกิดนี่เขาสัญญาอะไรกันไว้บ้าง สัญญาว่าจะอยู่เท่านั้นปีเท่านี้วัน หรือจะอยู่ให้คุณแม่ตายก่อน คุณพ่อตายก่อน แล้วหนูจะตายทีหลัง เขามีสัญญากันบ้างไหม แกคงจะบอกว่า เออไม่มีเหมือนกัน ไม่ได้

มีสัญญาอะไรกัน เขาก็ไปตามเรื่องของเขา เขามาตามเรื่อง เขาก็ไปตามเรื่อง มันเป็นความผิดที่เราเองที่เราไปคิดว่าเป็นลูกของเรามากไป แล้วก็คิดว่า คงจะอยู่ให้เราได้ดูนานๆ อย่างนี้คิดผิด เลยเกิดมีความทุกข์ ความเดือดร้อนทางใจ ลองไปตั้งปัญหาถามเขาหน่อย แกก็บอกว่า ไม่กล้าถาม เขากำลังเป็นทุกข์ จะไปช่วยเขาให้พ้นทุกข์ก็ต้องถามเขาหน่อย ถามเป็นเชิงแนะนำตักเตือน เพื่อให้คลายจากความทุกข์ความเดือดร้อน

คราวหนึ่งนางวิสาขาไปเฝ้าพระพุทธเจ้า น้ำตานองหน้าไปเลยทีเดียว ร้องไห้ พระองค์ก็ถามว่า เธอร้องไห้เรื่องอะไร นางก็บอกว่า ร้องไห้เพราะเสียใจ นัดดาหญิงคนขยันช่วยงานช่วยการทุกอย่างนั้นตายเสียแล้ว พระพุทธเจ้าเลยบอกว่า ถ้าคนในเมืองสาวัตถีเป็นหลานของเธอทั้งหมด เธอจะต้องร้องไห้ทุกวันใช่หรือไม่ นางก็บอกว่า เป็นเช่นนั้นพระเจ้าข้า พอพระองค์ถามเช่นนั้น นางก็นึกได้ อ๋อ คนนี่มันตายกันทั้งนั้นไม่ใช่หลานเราตายคนเดียว ก็เลยปลงตกไป ไม่ต้องเศร้าโศกต่อไป ความจริงนางวิสาขาเป็นพระโสดาบันแล้ว แต่ว่าพระโสดาบันยังร้องไห้ได้เหมือนกัน ยังเสียใจได้ เพราะว่าตัดกิเลสยังไม่หมด ยังมีความยึดมั่นถือมั่นอะไรบางอย่างอยู่จึงต้องเศร้าโศกเสียใจ

คนเราเวลามีความทุกข์ถ้าคิดดูให้ดีแล้วจะมองเห็นความจริง ที่ได้เป็นทุกข์นี่เพราะอะไร ก็เพราะว่าเราคิดแต่เรื่องนั้นเรื่องเดียว เรื่อง

ทุกข์เรื่องเดียว เรื่องที่จะเป็นเหตุให้เกิดความไม่สบายใจ กลุ้มใจเพียงเรื่องเดียว เรื่องอื่นมีแต่เราไม่คิด คิดอยู่แต่เรื่องนั้น แล้วก็นั่งกลุ้มอกกลุ้มใจ กลุ้มใจอยู่ตลอดเวลา ทำไมจึงกลุ้ม ก็กำลังคิดถึงเรื่องที่ทำให้กลุ้ม **อะไรๆ ที่เกิดขึ้นในใจของคนเรานั้นมันเกิดจากความคิดของเราเอง ไม่ได้เกิดมาจากอะไรอื่น สิ่งอื่นภายนอกนั้นมันเป็นไปตามภาวะของมัน** สิ่งใดเกิดแล้วเป็นแล้ว สิ่งนั้นก็มีการเปลี่ยนแปลง แล้วก็มีการแตกสลายไปในที่สุด ไม่ว่าอะไรเหมือนกันทั้งหมด

เราคงจะเคยไปเที่ยวเมืองเก่า เช่น อยุธยา ท่านไปเที่ยวที่อยุธยาท่านได้อะไรบ้าง บางคนไปเที่ยวแล้วโกรธพม่าหัวฟัดหัวเหวี่ยง โกรธนักหนาพม่านี่มันใจร้ายมาทำลายกรุงศรีอยุธยา แล้วก็โกรธ บางคนพูดว่า แหม ถ้ากูพบพม่าตอนที่เดินชมกรุงศรีอยุธยากูตีหัวมันแน่ๆ คิดไปถึงขนาดนั้น **ทำไมไม่คิดในแง่อื่นบ้าง ในแง่ที่มันจะให้เกิดปัญญา ให้เกิดอะไรที่เป็นประโยชน์ในทางจิตใจ คนเราไม่ค่อยนึกไปในแง่นั้น ไปคิดในแง่ราคะเสียบ้าง ในแง่โทสะบ้าง ในแง่โมหะบ้าง มักจะอยู่ในวงจรของกิเลส เพราะว่ากิเลสมันเกิดง่าย แต่ว่าปัญญานี่มันเกิดยาก**

ถ้าเราทำให้เกิดปัญญาเสียบ้าง จิตใจก็จะคุ้นเคยกับเรื่องทางปัญญา เมื่อคุ้นกับเรื่องทางปัญญามีอะไรเกิดขึ้น ปัญญาก็จะแทรกขึ้นมาทันที มาปลอบโยนจิตใจเรา มาบอกว่าเราอย่างนั้นอย่างนี้ แล้วเราก็

จะไม่มีความหลงผิดเข้าใจผิด ความทุกข์ความเดือดร้อนที่จะเกิดขึ้นทางจิตใจนั้นก็จะบรรเทาเบาบางลงไป อันนี้มันคิดได้ คือเราคิดอีกมุมหนึ่งได้

มองสิ่งทั้งหลาย ให้รู้เห็น ตามที่มันเป็นอยู่จริงๆ

"ความสุข คือ สงบจิตใจอยู่เพราะรู้เห็นอะไรๆ
ตามความเป็นจริง"

ให้เราคิดว่า **โลกเรานี้ มีหลายมุมหลายเหลี่ยมที่เราจะมอง** มองไปด้านหนึ่งมันมีความกลุ้มใจ แล้วเราไปมองอยู่ทำไมที่ตรงนั้น คล้ายๆ กับว่าหน้าต่างบ้านเรา บานหนึ่งเปิดไปแล้วเห็นน้ำคลองเน่าๆ เหม็นกลิ่นอบอวลไปทั้งหมด เราเปิดปับมีกลิ่นเหม็น แล้วจะเปิดชมมันทำไมในด้านนั้น ปิดมันเสีย แล้วก็ไปเปิดอีกด้านหนึ่ง อีกด้านหนึ่งนั้นเป็นสนามหญ้าเขียวสดมีต้นไม้ร่มรื่น พอเราเปิดมองไปก็สบายใจ เพราะได้เห็นสิ่งที่ทำให้เพลินใจเย็นตา เราก็ควรมองด้านนั้น ส่วนด้านที่มันเน่ามันเหม็นมันสกปรก มีน้ำคร่ำ เราอย่าไปเปิด ปิดตายมันเสียเลย ไม่ต้องเปิดด้านนั้นต่อไป อย่างนี้ก็สบาย **โลกเราหรือชีวิตของเรานั้นมันมีหลายเหลี่ยมหลายมุม หลายแง่ เราจะมองในแงไหนก็ได้ สิ่งต่างๆ ที่มันอยู่รอบๆ ตัวเรานั้น มีทั้งดีมีทั้งเสีย ถ้าเรามองเป็นอาจจะเห็นความดีก็ได้ มองไม่เป็นอาจจะเห็นความไม่ดีก็ได้**

เพราะฉะนั้น คนบางคนมองอะไร แล้วมักจะเกิดกิเลส เช่น มองแล้วเกิดความโกรธ มองแล้วเกิดความเกลียด มองแล้วเกิดความริษยาอาฆาตพยาบาทจองเวร มีแต่เรื่องไม่ดีเกิดขึ้นในใจ แล้วก็นั่งกลุ้มอกกลุ้มใจด้วยประการต่างๆ อย่างนี้เรียกว่า **มองในด้านร้าย มันไม่ถูกต้อง เราควรจะมองในด้านที่ถูกต้อง**

ด้านที่ถูกต้องนั้นมองอย่างไร คือ มองให้รู้ว่าสิ่งนั้นคืออะไร

สภาพความจริงของสิ่งนั้นมันเป็นอย่างไร อย่างนี้เรียกว่า มองในด้านความจริง ด้านสัจจะ

พระพุทธศาสนาของเรานั้นท่านสอนให้เรามองอะไรๆ ตามที่มันเป็นจริง มีคำบาลีอยู่คำหนึ่งว่า **"ยถาภูตะญาณทัสนะ"** หมายความว่า **เห็น รู้สิ่งทั้งหลายตามที่มันเป็นจริงๆ มองสิ่งทั้งหลายให้มันรู้เห็นตามที่มันเป็นอยู่จริงๆ** ถ้าเรามองเห็นชัดสิ่งนั้นตามที่มันเป็นอยู่จริงๆ แล้วมันไม่เกิดอะไร แต่ว่ามันเกิดปัญญา เกิดความเข้าใจในสิ่งนั้นอย่างถูกต้อง ความวุ่นวายทางจิตใจก็ไม่มี แต่ว่าที่เกิดความวุ่นวายขึ้นนั้นก็เพราะว่า เรามองไม่ถูกความจริงของมัน ไปมองสิ่งที่เป็นมายา สิ่งที่ไม่ใช่ของจริงของแท้ ไม่ได้ดูลงไปให้ลึกซึ้งถึงสิ่งนั้นว่ามันคืออะไร เนื้อแท้มันเป็นอย่างไร การมองอย่างนี้แหละทำให้เกิดเป็นปัญหา สร้างความทุกข์ความเดือดร้อนด้วยประการต่างๆ

ทีนี้ปกติคนเรานั้น อยากจะอยู่อย่างเป็นทุกข์หรืออยากจะอยู่อย่างเป็นสุข คำว่า **ความสุข** ในที่นี้ก็หมายความว่า **สงบจิตใจอยู่เพราะรู้อะไรตามความเป็นจริง** เราก็อยู่อย่างมีความสุขความสบาย ทุกคนต้องการอย่างนั้น **เมื่อเราต้องการจะอยู่อย่างสงบสุข แล้วทำไมเราจึงไปคิดเรื่องให้มันมีความทุกข์ใจ คิดเรื่องให้เกิดความร้อนอกร้อนใจ นั่งกลุ้มอกกลุ้มใจอยู่ด้วยเรื่องปัญหาเล็กๆ น้อยๆ ซึ่งมันเกิดขึ้นในวิถีชีวิต**

ของเราอย่างนี้ ก็เรียกว่า คิดเรื่องให้ตนเกิดความทุกข์เอง ไม่มีใครมาทำให้แก่เรา แต่เราทำให้แก่ตัวเราเอง มองไม่ตรงตามสภาพที่เป็นจริง เลยเกิดเป็นปัญหา ทำให้เกิดความกลุ้มอกกลุ้มใจด้วยประการต่างๆ

เรื่องบางเรื่องที่มันเกิดขึ้นในชีวิตของเรานั้น จบแล้วพูดตามภาษานักการพนันก็ว่ามันเกมแล้ว แต่เราไม่ยอมให้มันเกม เราเอามานั่งคิดนั่งนึกอยู่ตลอดเวลา เห็นอะไรก็คิดไปในแง่ทุกข์ทั้งนั้น เช่น เห็นข้าวของเครื่องใช้ไม้สอยอะไรต่างๆ ที่คนหนึ่งเคยใช้เคยสอย มองแล้วก็กลุ้มใจทำให้เกิดความทุกข์ขึ้นมาในจิตใจ อย่างนั้นก็เพราะว่าไม่มองให้มันรู้ชัดตามสภาพที่มันเป็นจริง จึงได้เกิดอารมณ์เช่นนั้น

เพราะฉะนั้น **ถ้าใครไม่อยากจะนั่งเป็นทุกข์ ไม่อยากจะเดือดเนื้อร้อนใจ มีอะไรเกิดขึ้นในชีวิตของเรา เราก็ต้องหัดคิดไปในแง่ธรรมะ** ทีนี้ธรรมะพระพุทธเจ้าท่านสอนอย่างไร บางคนก็เคยอ่านหนังสือธรรมะ เคยได้ฟังคำสอนของพระ รู้ในข้อธรรมะเหล่านั้น แต่ว่าหยิบมาใช้ไม่ได้ หรือว่าไม่รู้ว่าจะใช้อย่างไร อันนี้มันก็เป็นเรื่องลำบากอยู่เหมือนกัน เพราะฉะนั้น ท่านจึงบอกว่า ต้องใช้ **ธรรมวิจัย** หมายความว่า **คิดถึงเรื่องธรรมะไว้บ้าง** เพื่อเอามาใช้แก้ปัญหาเวลาที่เกิดความทุกข์ความเดือดร้อนขึ้นในใจ เอาสิ่งนั้นมาแก้

ธรรมะที่พระพุทธเจ้าท่านสอนไว้ถ้าเปรียบก็เหมือนกับยาแก้โรคมีประเภทต่างๆ หลายขนานหลายแบบหลายเรื่อง เราก็ต้องพยายามหยิบมาใช้ให้มันเหมาะแก่เรื่องแก่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตของเรา เราก็พอผ่อนคลายจากเรื่องที่มีความทุกข์ความเดือดร้อนใจไปได้ หรืออีกประการหนึ่งเรามาคิดว่า อะไรที่มันเกิดขึ้นในชีวิตของเรานั้น อย่าคิดว่ามันเสียไปทั้งหมด ให้คิดว่าที่มันดีจากเรื่องนั้นมันมีหรือไม่

อย่ามองอะไรร้ายร้อยเปอร์เซ็นต์ ถ้ามองอะไรๆ เป็นเรื่องร้ายไปทั้งร้อยเปอร์เซ็นต์แล้ว เราจะกลุ้มใจกันเป็นการใหญ่ทีเดียว สมมติว่ามือของเรามันไม่สบายไปเสียข้างหนึ่ง จะเป็นอะไรก็ตามเถอะมันไม่สบาย ถ้าหากเราเป็นคนไม่คิดถึงธรรมะก็จะกลุ้มอกกลุ้มใจ เห็นมือพันผ้าทีไรก็ แหม กลุ้มใจ เดินมันก็ไม่คล่อง ทำอะไรๆ ก็ไม่คล่อง เราก็ไม่สบายใจ เพราะมือที่มีอาการอย่างนั้น แต่ถ้าเรามาคิดอีกทีหนึ่งว่าร่างกายของเรานี้มีส่วนทั้งหมดเท่าใด เรามีมือสองมือ มีขาสองขา มีอ้ายนั่นอ้ายนี่รวมเข้าแล้วมีจำนวนเท่านั้น ถ้าคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ตัวเลขก็ว่า ร้อยหนึ่ง ทีนี้ในร้อยหนึ่งของร่างกายเรานี้ ที่มันเจ็บอยู่มันสักกี่เปอร์เซ็นต์ สมมติว่าให้สักสิบเปอร์เซ็นต์ สิบเปอร์เซ็นต์ที่เจ็บนั้น อีกเก้าสิบเปอร์เซ็นต์มันไม่เจ็บ มันไม่ปวดอะไรยังดียังใช้ได้อยู่ แล้วทำไมจึงไปเสียใจกับสิบเปอร์เซ็นต์ที่มันเสียไป อีกเก้าสิบเปอร์เซ็นต์ที่ยังดีทำไมไม่คิดบ้าง เพราะว่ามันยังดีอยู่ตั้งมากมาย หรือว่าเสียไปยี่สิบมันยังดีตั้ง

แปดสิบ เสียสักห้าสิบมันก็ยังดีอยู่ห้าสิบ ตั้งครึ่งตั้งค่อนอย่างนี้ก็ไม่ใช่เรื่องที่จะทุกข์ร้อนอะไร แต่ควรจะมีความสบายใจมากกว่า

เคยไปเยี่ยมคนป่วยคนหนึ่งที่ศิริราช แกเป็นพนักงานรถไฟ แล้วก็เกิดอุบัติเหตุ ขาต้องตัดไปเลย เหลือขาข้างเดียว เมื่อเหลือขาข้างเดียวก็ไปนอนป่วยอยู่ที่โรงพยาบาล ไปเยี่ยม ตึกนั้นมีแต่คนป่วยผ่าตัดทั้งนั้น บางคนก็นอนคุยกับเพื่อนกับฝูงหัวเราะกันตามประสาคนป่วย เข้าไปนั่งคนนั้นแกอยู่ในห้องมันปิดบังมิดชิดหน่อย เป็นห้องพิเศษหน่อย แต่ก็อยู่ตึกชั้นเดียวกัน ก็ถามว่าเป็นอย่างไรมานอนป่วยอยู่ที่โรงพยาบาล รู้สึกอย่างไร แกบอกว่า มันกลุ้มใจมาก มองขาทีไรแล้วก็กลุ้มใจ ว่าเราเคยมีสองข้างแล้วนี่มันมีอยู่ขาเดียว แล้วนึกว่าจะเดินอย่างไรขาข้างเดียว แล้วเราก็ทำงานรถไฟเสียด้วย มันต้องขึ้นๆ ลงๆ กระโดดโลดเต้นตามสถานีตัวขาเดียวจะเดินอย่างไร นึกไปอย่างนั้น แล้วก็กลุ้มใจนอนไม่สบายใจ

พอลุกขึ้นได้ แผลพอดีขึ้นหน่อย แล้วก็เปิดประตูไว้แล้วมองไปข้างนอก มองไปในห้องคนป่วยนอนเป็นแถว แกมองไปดูคนเหล่านั้นมีอาการป่วยไม่เหมือนกัน แล้วบางคนนอนคว่ำอยู่ตั้งสามเดือน ยังไม่ได้นอนหงายกับเขาเลย เพราะว่าไปผ่าตัดกระดูกสันหลัง บางคนก็ตัดตรงนั้นบางคนก็ตัดตรงนี้ เมื่อดูคนเหล่านั้นก็รู้สึกว่าเขายิ้มหัวกันอยู่ คุยข้ามเตียงกันเสียด้วยซ้ำไป อยู่เตียงนี้คุยกับเตียงโน้น เล่าเรื่องอะไรเฮฮากัน

ไปตามเรื่อง สนุกสนานกันไป ไม่เห็นใครนั่งกลุ้มใจ ไม่เห็นใครนอนกลุ้มใจ แต่ว่ามีความสบายใจ แกก็นึกว่าเรานี่มานั่งกลุ้มอยู่คนเดียว แต่คนป่วยอื่นๆ ตั้งมากมายไม่เห็นใครกลุ้ม เลยนึกตั้งปัญหาถามตัวเองว่าทำไมเขาไม่กลุ้ม มันเกิดความคิด

คนเราถ้าคิดอะไรมันมีอะไรดีขึ้น เกิดความคิดว่าทำไมคนอื่นเขาไม่กลุ้ม ทำไมเรานั่งกลุ้มอยู่คนเดียว คิดไปๆ ก็คิดได้ว่าที่เขาไม่กลุ้มเขาคงคิดว่าไม่ใช่เราคนเดียวที่เป็นอย่างนี้ มีคนอื่นเป็นกันตั้งหลายคน ไม่ใช่เราคนเดียว เราไม่ได้อยู่โดดเดี่ยวในโลกนี้ของคนเจ็บ ไม่ได้เป็นอย่างที่เรียกว่ารุนแรงกว่าใครๆ เพราะมีใครที่รุนแรงกว่าตัวมีอยู่ คนเรามักจะคิดในแง่นี้เหมือนกัน คิดว่า ฉันเป็นคนที่มีทุกข์ที่สุดในโลก เจ็บป่วยที่สุดในโลก ลำบากที่สุดในโลก เอาอะไรมาวัดว่าตนมันหนักกว่าเพื่อน คนอื่นเขาก็หนักเหมือนกัน เขาก็คงคิดอย่างนั้นเหมือนกัน

การคิดว่ามันมากมันหนักทำให้ไม่สบายใจ แต่ถ้าคิดเสียอีกแง่หนึ่งว่า มันก็ไม่รุนแรงเกินไปหรอก ยังมีอะไรๆ ดีอยู่ ยังมีสิ่งที่เรียกว่าเป็นบุญกุศลอยู่บ้าง ที่เป็นแต่เพียงเท่านี้ไม่ถึงขนาดนั้น เช่น ตัดขาไปข้างหนึ่ง ถ้าคิดไปอีกทีมันก็ยังดีที่เสียขาไปข้างเดียว เพราะขาอีกข้างหนึ่งยังใช้ได้ แม้ว่าจะต้องใส่ขาปลอมก็ยังดี เพราะขาหนึ่งมันยันตัวเองได้ ดีกว่าตัดสองขา ถ้าตัดสองขาเห็นจะไปไม่ไหว ต้องนั่งอยู่กับที่ตลอด

เวลา ถ้าคิดไปอย่างนั้นก็พอมีอารมณ์แจ่มใส เพราะมองเห็นความสุขในความทุกข์อยู่ มองอย่างนี้มันก็สบายใจ ไม่มีเรื่องที่จะทำให้เดือดเนื้อร้อนใจมากเกินไป

แกก็มองไปคิดไปก็เลยสบายใจไปกับพวกนั้นด้วย แล้วทีหลังก็ออกมานั่งหน้าห้องได้คุยกับพวกนั้น ได้ปัญญาว่า มนุษย์ทั้งหลายไม่มีใครที่จะเป็นปกติตลอดไป แต่ว่ามีความเจ็บไข้ได้ป่วย แล้วโรคภัยไข้เจ็บนี่เป็นเรื่องที่เลือกไม่ได้ เราจะเลือกว่าให้เป็นอย่างนั้นให้เป็นอย่างนี้ อย่าเป็นโรคอย่างนั้นอย่าเป็นโรคอย่างนี้ ใครเลือกได้ ถ้าเลือกได้หมอต้องเก่งกว่าเพื่อน เพราะหมอแกรู้ว่าโรคอะไรหนักโรคอะไรเบา แต่ว่าหมอก็เลือกไม่ได้ หมอรักษาโรคมะเร็งก็เป็นโรคมะเร็งได้ รักษาวัณโรคก็เป็นวัณโรคได้เหมือนกัน เพราะว่าไม่มีข้อจำกัด ไม่มีระเบียบเกี่ยวกับเรื่องนี้ **มีระเบียบแต่เพียงให้เรารู้ว่าเลือกไม่ได้ สิ่งทั้งหลายเป็นไปตามธรรมชาติ เราจึงไม่ควรจะวิตกกังวลอะไรมากเกินไป** ในเรื่องเกี่ยวกับความเจ็บไข้ได้ป่วยที่เกิดขึ้นในชีวิตของเรานี้ อย่างนี้อันหนึ่ง

อีกอันหนึ่งที่เห็นง่ายๆ การสูญเสียทรัพย์สมบัติอะไรต่างๆ นานาที่เรามีเราได้ไว้ มันก็เป็นความทุกข์ไม่ใช่น้อยเหมือนกัน เช่น เรามีเงินอยู่สักพันบาท เราก็มีแผนว่าจะซื้อสิ่งนั้นซื้อสิ่งนี้ ขณะนั่งรถไปเพื่อจะจัดจะทำนั้น เกิดมีขโมยเข้ามาจี้เอาเงินของเราไป เราก็ต้องกลุ้มใจเสียใจ

ในจำนวนเงินที่เราเสียไป เพราะว่าเราคิดว่าจะใช้อย่างนั้นจะใช้อย่างนี้ แล้วบางคนก็กลุ้มอยู่หลายวัน นึกถึงเรื่องนั้นเมื่อใดแล้วก็กลุ้มเมื่อนั้น อย่างนี้ก็เรียกว่ายังไม่เข้าใจความจริงของชีวิตเหมือนกัน

เรื่องความจริงนั้นเป็นอย่างไร ทรัพย์สมบัติทั้งหลายที่เรามีเราได้ไว้นี้ ไม่แน่ว่ามันจะอยู่กับเราตลอดไป ไม่มีหลักประกันอะไรเลยว่าสิ่งทั้งหลายมันจะอยู่กับเราตลอดไป มันอาจจะจากเราไปวันใดวันหนึ่งก็ได้ วันหนึ่งเราจะจากมันไปก็ได้ ไม่ใครก็ใครข้างหนึ่งต้องจากกัน เพราะเมื่อมีพบกันแล้วมันก็ต้องมีการจากกัน มีแล้วมันอาจจะไม่มีสักวันหนึ่ง เมื่อได้มันก็ต้องมีการเสีย สิ่งเหล่านี้มันเป็นของคู่กัน เรื่องอะไรๆ ในโลกนี้มันคู่กันทั้งนั้น มีได้มีเสีย

สุขมีทุกข์มี ดำมีขาวมี ยาวมีสั้นมี มีสูงมีต่ำ มีอะไรอย่างนั้นอย่างนี้ มันเป็นเรื่องธรรมดาที่มีอยู่แก่คนทั่วไป ถ้าเราเอาคนจำนวนหลายๆ คนมานั่งคุยกันในเรื่องเหล่านี้ ก็จะพบว่าในหมู่คนเหล่านั้นที่ต้องสูญเสียอะไรไปนั้นก็มีอยู่ไม่ใช่น้อย บางคนเสียเอาขนาดหนัก ขนาดที่เรียกว่าเกือบหมดเนื้อหมดตัวก็มี แต่ว่าก็ไม่เสียใจอะไรมากเกินไป ถ้ามีธรรมะเป็นเครื่องประคับประคองใจ

แต่ถ้าไม่มีหลักธรรมะเป็นเครื่องประคับประคองใจแล้วก็ย่อม

จะมีความทุกข์ทางใจ เพราะมองเห็นแต่เรื่องเสีย ไม่คิดว่าธรรมดามันจะเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ มาคิดแต่ว่าเรานี่เป็นคนอาภัพ ได้มาแล้วหายไปเสียอย่างนั้นอย่างนี้ อย่างนี้ก็กลุ้มใจแย่ แต่ถ้าเราคิดว่า เอ เราก็เคยอ่านข่าวหนังสือพิมพ์ ฟังข่าวทางวิทยุ เขาอ่านอยู่ทุกวันเรื่องอย่างนี้ สิ่งเหล่านี้เราฟังแล้วฟังเฉยๆ ทำไมเราไม่เอามาเป็นเครื่องเตือนใจเราบ้างในเมื่อเวลาเราเกิดความทุกข์ความเดือดร้อนขึ้น หรือคิดในแง่ธรรมะว่าเดิมทีนั้นเราไม่มีอะไร แล้วเรามามีขึ้น แล้วทีหลังก็คือความไม่มี **มันเวียนอยู่จุดนี้ มีแล้วก็ไม่มี แล้วก็มีแล้วก็ไม่มี มันอยู่บริเวณนี้มันไปไหนไม่ได้ วนเวียนกันอยู่ตลอดเวลา เราจะไปทุกข์ร้อนอะไรกับเรื่องอย่างนั้น** แต่เรามามองดูมันด้วยปัญญาให้เห็นว่าสภาพสิ่งทั้งหลายมันก็เป็นอย่างนี้เหมือนกันทุกคน ถ้าเอามาคุยกันแล้วก็จะรู้ความจริงว่า ใครต้องสูญเสียอะไรไปบ้าง ใครต้องมีอะไรบ้าง นี่คิดได้อย่างนี้แล้วก็สบายใจ

เรียนรู้ธรรมแล้ว จงประพฤติธรรม ให้ถูกธรรม

"มีอาหารสำหรับที่จะกินแต่ว่ากินไม่เป็น
มีกับข้าวมีของสดอะไรที่จะปรุงเป็นแกงเป็นกับได้เยอะ
แต่ว่าปรุงไม่เป็น เวลาหุงข้าวเสร็จแล้ว
ก็กินข้าวกับเกลือเท่านั้นเอง"

ทีนี้เรื่องของธรรมะเหมือนกัน **บางทีเราก็เป็นคนสนใจธรรมะแต่สนใจในแง่ไหน สนใจในแง่เอาธรรมะไปใช้ในชีวิตประจำวันหรือเปล่า หรือสนใจแต่เพียงสักแต่ว่าฟังๆ ไปตามเรื่อง หรืออ่านไปตามเรื่อง** อ่านอยู่ฟังอยู่แต่ว่าเวลาเกิดอะไรขึ้นไม่หยิบมาใช้ การสนใจธรรมะในรูปนั้นก็เรียกว่า ในขั้นปริยัติ คือในขั้นศึกษาเล่าเรียนให้รู้ไว้ พอจะคุยกับใครๆ ได้ในสังคม เวลาใครคุยธรรมะขึ้นคุยกันพูดอะไรขึ้นเราก็พูดได้แสดงว่าเป็นคนทันสมัยในเรื่องนั้น แต่ว่าหาได้เอามาใช้เป็นหลักปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาชีวิตของตนไม่ **มีอาหารสำหรับที่จะกินแต่ว่ากินไม่เป็นมีกับข้าวมีของสดอะไรที่จะปรุงเป็นแกงเป็นกับได้เยอะ แต่ว่าปรุงไม่เป็น เวลาหุงข้าวเสร็จแล้วก็กินข้าวกับเกลือเท่านั้นเอง** มีกับข้าวอื่นก็ไม่รู้ว่าจะทำอย่างไร ปรุงไม่เป็น หรือว่าหยิบขึ้นมากินเข้าไปดื้อๆ กินเนื้อเข้าไปบ้างกินผักเข้าไปบ้าง แต่ไม่ได้เอาเนื้อเอาผักเหล่านั้นมาปรุงให้มีรสชาติ อย่างนี้มันก็ไม่ดี เราจึงต้องเอามาปรับปรุงว่าควรใช้อย่างไรในแง่ธรรมะนั้นๆ เอามาใช้ให้เป็นประโยชน์ ไม่ใช่เพียงแต่อ่านเฉยๆ รู้ไว้เฉยๆ

บางคนอาจจะนับถือศาสนาในแง่อื่นไป เช่น ในแง่ของความศักดิ์สิทธิ์ นึกว่าศาสนาจะช่วยตน แต่ว่าตนไม่ปฏิบัติตามหลักในทางศาสนา เอาแต่ว่าความศักดิ์สิทธิ์ของธรรมะจะช่วยตนได้ เช่นว่าเรียนอะไรบางอย่าง สมมติว่าเรียนสวดมนต์ สวดทุกคืน ค่ำเข้าก็สวด บางที

สวดไปในความขลังความศักดิ์สิทธิ์ไป เช่นว่ามีคาถา เขาเรียกว่า คาถาชินบัญชร คนชอบสวดกัน ใช้ในรูปสวดเท่านั้นเอง สวดเพื่อความขลังเพื่อความศักดิ์สิทธิ์ในรูปอย่างนั้น **เรื่องสวดมนต์เราไม่ได้สวดเพื่อความขลัง สวดเพื่อให้จำได้** เพราะสมัยก่อนนี้ไม่มีหนังสือตำรับตำรามาก ใครได้มาก็เอามาเรียนต่อกับอาจารย์ เขาเรียกว่าต่อหนังสือค่ำ พอค่ำก็ไปว่าให้อาจารย์ฟัง ว่าที่ต่อไปเมื่อเย็นวันก่อนนี้จำได้แล้วหรือยัง ต้องไปท่องให้อาจารย์ฟัง อาจารย์ฟังว่าถูกต้อง แล้วก็ต่อให้ใหม่ไป แล้วก็ไปสวดกันต่อไป สวดให้มันจำ หรือว่าจำหมดแล้วก็ต้องสวดบ่อยๆ เพื่อซ้อมความจำ จะได้แคล่วคล่องว่องไวในเรื่องที่ตัวสวด อย่างนี้เขาเรียกว่าสวดมนต์เพื่อให้เกิดความจำ

ทีนี้ศาสนาของเรานั้นมันมีคลุกเคล้ากันอยู่กับเรื่องไสยศาสตร์ เรื่องอะไรๆ ต่างๆ มาปนกันอยู่เยอะ ที่ได้ปนเข้านั้นมันเพราะอะไร ก็เพราะว่าคนอินเดียนี้มีศาสนาพราหมณ์อยู่ก่อน แล้วก็เกิดพุทธศาสนาขึ้นในภายหลัง เวลาชาวอินเดียเข้ามาเมืองไทย พวกหนึ่งก็นับถือศาสนาพราหมณ์ พวกหนึ่งก็นับถือศาสนาพุทธ พวกที่นับถือศาสนาพราหมณ์เป็นพวกเข้าใกล้พระราชามหากษัตริย์ ดังที่ปรากฏว่าพราหมณ์เป็นที่ปรึกษาของพระเจ้าแผ่นดิน เรียกว่า ปุโรหิต มาอยู่ในตำแหน่งปุโรหิต สกุลในเมืองไทยนี้มีอยู่หลายสกุล ที่ได้สืบต่อมาจากพราหมณ์ซึ่งมาเป็นปุโรหิตในสมัยพระนารายณ์มหาราช เช่น สกุลจันทโรจน์วงศ์ สกุลบูรณศิริ

สกุลสิงหเสนี หลายสกุลมาจากต้นตอเดียวกันคือพราหมณ์นั่นเอง

ทีนี้พราหมณ์ที่มาอยู่ในราชสำนักเอาธรรมเนียมของพราหมณ์ใส่เข้าไปในราชสำนักทั้งคุ้นทั้งแท่ง พิธีกรรมอะไรต่ออะไรใส่ไว้เยอะ แล้วพราหมณ์นี่อยู่ใกล้องค์พระมหากษัตริย์ พระอยู่ไกล พระอยู่วัด ไม่อยู่ในฐานะราชการ พราหมณ์อยู่ในฐานะราชการ มีโอกาสที่จะทูลองค์พระมหากษัตริย์ในเรื่องอะไรๆ ต่างๆ คนอยู่ใกล้ก็ย่อมได้รับการปรึกษามากเป็นธรรมดา เช่น พระมหากษัตริย์จะทำอะไรก็ถามคนที่นั่งอยู่ใกล้นี่จะทำอย่างไร ทำเวลาไหน พวกพราหมณ์ก็บอกว่า ต้องทำอย่างนั้นทำอย่างนี้ ตามพิธีของศาสนาพราหมณ์ พระไม่ได้เป็นที่ปรึกษาในแง่นั้น ถ้าพระจะได้เข้าไปในวังบ้างก็เรียกว่า พราหมณ์แนะนำอีกทีหนึ่ง บอกว่านิมนต์พระมาด้วย ถ้าไม่บอกให้นิมนต์พราหมณ์ก็กินคนเดียว พระเป็นผู้พลอยเขา

พระพุทธศาสนาเรียกว่าพลอยศาสนาพราหมณ์ เพราะว่าพราหมณ์เขามีอำนาจมีอิทธิพลอยู่ในราชสำนัก อะไรๆ ก็ทำตามแบบพราหมณ์ไปทั้งหมด ดูอย่างวางศิลาฤกษ์ พราหมณ์เป็นผู้กำหนดเวลาเป็นผู้ทำอย่างนั้นทำอย่างนี้ พระเป็นตัวประกอบเท่านั้นเอง ไปสวดชยันโตนิดหน่อย แต่ว่าเรื่องอะไรนั้นอยู่ที่พราหมณ์ เวลาก็พราหมณ์เป็นผู้บอกให้ทำเวลานั้นเวลานี้ ให้ตั้งหัวหมูบายศรี ปักศาลเพียงตา แล้วพราหมณ์

ไปยืนสั่นกระดิ่งอยู่ตรงนั้น เขาเรียกว่าแกว่งบัณเฑาะว์อะไรไปตามเรื่อง เป็นตัวการสำคัญไป พระเป็นตัวประกอบไปนั่งอยู่ตรงนั้น ไม่ได้เข้าไปใกล้พิธีรีตองอะไรเขาหรอก เรื่องมันเป็นอย่างนี้

ทีนี้พวกพราหมณ์เขามีคาถา เขาเรียกพระเวทสำหรับที่จะสวดในเวลาทำพิธีต่างๆ นานา อาถรรพเวท พวกอาถรรพ์สวดแล้วมันเกิดความขลังความศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อของเขา เมื่อเขามีความเชื่ออย่างนั้นอยู่ พวกเราที่นับถือพระพุทธศาสนาก็เลยไปเรียนแบบเขามาเอาคำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นความขลัง เป็นความศักดิ์สิทธิ์ไป เมื่อสมัยเด็กๆ นี้ได้รับคาถาอาคมจากผู้หลักผู้ใหญ่ไว้หลายเรื่องเหมือนกัน คาถาป้องกันอหิวาต์ก็มี ให้ว่าทุกคนสวดทุกคืน คาถาป้องกันอหิวาต์ พระท่านสอนให้บอกว่า คุเล จุเค พุทธะมันตานัง สัพพะสัตตานัง อินทะเสฏฐัง กุมภะกัณณานัง ปีตาเจวะ ยักขัง ปัตตัง ทิสวา ปะลายันติ ว่าอย่างนั้นเราก็ว่าไปตามเรื่อง เวลาเกิดโรคอหิวาต์ระบาดก็สวดทุกคืน จะเป็นเพราะอำนาจคาถา หรือว่ากินของสะอาดก็ไม่รู้ จึงได้รอดมาได้จนได้มาเทศน์อยู่นี่ เขาเรียกว่า ใช้ไปในรูปคาถา แล้วก็ให้คาถาเสกน้ำล้างหน้าตื่นเช้าจะล้างหน้าเอาน้ำมาใส่ขัน บอกว่าเสกเสียก่อนจะได้มีคนรักคนเอ็นดู ก็เสกไปตามเรื่อง เสกอยู่หลายปีเหมือนกัน เสกน้ำล้างหน้า แล้วก็มีคาถาอยู่บทหนึ่งเรียกว่า ยิงไม่ออก คาถานั้นว่า สัตถา ธนุง กาตุง นะ อทาสิ เพิ่งมาพบเข้าในธรรมบทนี้เอง เวลามาเรียนบาลีพบ

เข้า เอ้า มาอยู่นี่เอง คาถานี้เป็นคำพูดเกี่ยวกับพระพุทธเจ้า คือว่าพรานในป่าจะไปยิงสัตว์ ไปพบพระพุทธเจ้าก็ตรงเข้าไปจะยิงด้วย ทีนี้พระองค์กระทำให้พรานนั้นยิงไม่ได้ คำนี้เขาเอาเป็นคาถา คือให้เพียงแต่เงื้อธนูขึ้นยิงไม่ได้ เขาบอกว่านี่ยิงไม่ออกท่องไว้เถอะก็ท่องเล่นๆ ไว้มันก็จำมา ครั้นโตขึ้นมาเรียนศึกษาธรรมะอะไรเข้าก็รู้ว่า สิ่งเหล่านี้ไม่เข้าเรื่อง เขาสอนให้เรียนไว้ก็ไม่เข้าเรื่อง ก็เลยจางไป แต่ยังจำอยู่ได้

เพราะฉะนั้น คนที่สวดมนต์บางคนจึงสวดมนต์ในเรื่องความขลัง ความศักดิ์สิทธิ์ไป นึกว่าจะช่วยตนให้พ้นภัย เช่น สวดคาถาชินบัญชรบ้าง สวดคาถารัตนสูตรบ้าง กรณียเมตตสูตรบ้าง สวดไว้ป้องกันภัย หรือว่าสวดคาถาอันหนึ่ง เขาเรียกว่า คาถาพญานกคุ่ม สวดบ่อยๆ ไฟไม่ไหม้บ้าน แหม ถ้าคนกรุงเทพฯ สวดกันมากๆ ท่าจะดี ไฟมันไม่ไหม้กรุงเทพฯ สวดคาถานี้ แต่ว่ามันป้องกันไม่ได้ ถ้าคนยังประมาทยังมัวเมายังหลงใหลกันอยู่ ยังป้องกันไม่ได้ ทีนี้เราก็สวดไปตามความเชื่ออย่างนั้น ไม่ได้สวดเพื่อให้จำแล้วเอาไปปฏิบัติเลย สิ่งนั้นช่วยตนไม่ได้ เมื่อช่วยไม่ได้ก็นึกว่า เอ๋ เราก็สวดมนต์ทุกคืนทำไมไม่ช่วย อย่างนี้มันก็มี นี่คือความเขวไป เข้าใจผิดไปนั่นเอง

ความจริงไม่ใช่เรื่องอย่างนั้นที่จะมาช่วยเรา **เรื่องที่จะช่วยเรานั้นคือเรื่องที่เรารู้ธรรมะ เข้าใจธรรมะแล้วนำธรรมะมาปฏิบัติในชีวิต**

ประจำวัน ธรรมะก็จะช่วยเราได้ให้พ้นภัย ตัวอย่างที่เห็นง่ายๆ เช่นว่า พวกรถยนต์ประเภทต่างๆ จะมียันต์อะไรมากมายติดไว้ที่หน้ารถ บนเพดาน ติดยันต์อะไรต่างๆ ไว้ นั่นเขาถือเป็นเรื่องขลังเรื่องศักดิ์สิทธิ์ นึกว่าถ้ามีสิ่งเหล่านั้นแล้วจะไม่มีอันตราย ไม่ได้นึกถึงข้อธรรมะที่แท้จริง ธรรมะของพระพุทธเจ้าสอนว่า **จะไม่มีอันตรายต่อเมื่อเราไม่ประมาท คำว่า ไม่ประมาท ก็คือไม่ลืมตัว ไม่เผลอมีความสำนึกอยู่ขณะปฏิบัติหน้าที่นั้นๆ** เช่นว่า เราขับรถเราก็ไม่ลืมตัวไม่เผลอตัว นึกอยู่เสมอว่าการขับรถมันอันตราย เพราะรถมันวิ่งเผลอนิดเดียวก็ลงคูก็ได้ อาจจะชนกับสิบล้อก็ได้ อาจจะชนเสาไฟฟ้าก็ได้ ผู้ที่ขับรถจึงต้องประพฤติธรรม คือว่าไม่ประมาท มีสติกำกับอยู่ในขณะทำงานอยู่ตลอดเวลา และในการขับรถนั้นต้องไม่นานเกินไป ไม่ทรมานเกินไป เช่น ขับรถกลางคืน มันอาจจะง่วงเมื่อใดก็ได้ รถดีๆ ชนกันตายเยอะไป เช่น รถทัวร์ไปชนกับรถสิบล้อ นั่นเพราะอะไร ไม่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งง่วงเต็มที่ แล้วมันเผลอแผล็บเดียวมันก็ชนกันได้ ถ้าเราง่วงแล้วยังขืนขับไปนี่เรียกว่า ประมาท แล้วไม่นึกถึงภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นแก่ตน แก่คนโดยสาร ก็เป็นเหตุให้เสียหาย

แต่ถ้าเราถือตามคำสอนของพระพุทธเจ้าว่า ไม่ประมาท เป็นทางไม่ตาย ถ้าประมาทเป็นทางแห่งความตาย พอรู้สึกตัวว่าง่วงก็หยุดเสียหน่อย หยุดแล้วก็นอนให้มันงีบเสียสักสิบนาทียี่สิบนาทีก็ใช้ได้ หรือ

มิฉะนั้นก็ลงไปล้างหน้าล้างตาให้ตามันสว่างไสว แล้วยืดเส้นยืดสายให้มันกระปรี้กระเปร่า แล้วก็ขึ้นขับต่อไป เมื่อรู้สึกว่าง่วงก็หยุดอีกอย่าไปเกรงใจคนในทางไม่เข้าเรื่อง บางทีเกรงใจว่าคนโดยสารเขาจะบ่น เขาต้องการไปไวๆ ถูกแล้วคนโดยสารต้องการจะไปไวๆ แต่ว่าไปให้ถึงบ้าน ไม่ใช่ไปแวะโรงพยาบาล หรือไปแวะสุสาน ไม่ใช่อย่างนั้น เราก็นึกว่าพาคนไปบ้านไม่ใช่พาคนไปสุสาน ก็ขับด้วยความระมัดระวัง อย่างนี้ธรรมะรักษาเราเพราะเราประพฤติธรรม

เพียงแต่สวดมนต์เฉยๆ มันช่วยไม่ได้ เราจะต้องประพฤติธรรม ก็หมายความว่า จะทำอะไรด้วยความไม่พลั้งเผลอ รู้จักระมัดระวังในการกระทำ และไม่ทำอะไรเกินขอบเขตเกินพอดีไป ตัวอย่างเห็นง่าย การเดินทางไกลนี่อันตราย มีงานสนุก เช่น มีการชกมวยกันที่อุดรฯ คนกรุงเทพฯ อาจจะเหมารถคันใหญ่ๆ ไปดูกัน ต้องไปอย่างรีบร้อนเพื่อให้ทันการชก เสร็จแล้วรู้ว่าแพ้อย่าอยู่เลยกลับบ้านกันเถอะ ขับรถกลับบ้าน กลับมาด้วยอาการรีบร้อน เพื่อจะให้ถึงบ้าน เกิดอุบัติเหตุตายกันไป หรือว่ามีงานประเภทประจำปี เช่น งานสงกรานต์ที่เชียงใหม่ คนก็แห่กันไปเที่ยว ถ้าจะไปเที่ยวก็ได้ ไปเวลาอื่น

คนเราอย่างนี้แหละ เวลาคนไม่มากไม่ชอบ เวลาคนน้อยๆ ไม่ค่อยไป เช่น ไปไหว้พระ เวลาคนมากไปไหว้อะไร ไม่ได้เจอพระเลย

เจอแต่คนทั้งนั้นพระไม่ได้เจอ โยมเคยไปงานพระบาทเวลาเขามีงาน ไปดูหนวกหูที่สุดเลยในงาน ลำโพงมันมากแผดเสียงขายของกัน เปิดเพลงกัน เราจะไปนั่งไหว้พระบาทให้มันชุ่มใจไม่มีเวลา พวกมันขึ้นมาเยอะ มันดันกัน แย่งกันขึ้นเหมือนกับขึ้นเมรุเผาศพอย่างนั้น แย่งกันขึ้นไป ไม่รอ อัดขึ้นไปๆ ไปพระบาทอย่างนั้น **เวลาไหนตั้งสติได้ มีเวลาไหนจะคิดถึงความกรุณา ปัญญาบริสุทธิ์ของพระพุทธเจ้า ไม่มีเวลา** ต้องลงมาแล้วก็อึดอัด แหม เกือบแย่เลย บางคนกระเป๋าหายไป บางคนอะไรหายไปแล้ว นักล้วงมันก็ไปไหว้พระบาทเหมือนกัน ไปแย่งเอาตอนคนขึ้นนั่นแหละ มันเรื่องอะไร แห่ไปทำไมเวลาอย่างนั้น ว่างๆ วันเสาร์วันอาทิตย์หยุดงานหยุดการ พาลูกไปไหว้พระบาทหน่อย ไปเวลาเขาไม่มีงาน อากาศดี ฝุ่นไม่ฟุ้ง จะไปนั่งชะง่อนผาไหน จะไปไหว้อะไรก็ได้ สมภารเขาเปิดให้ทั้งนั้นแหละ เราก็ไปบอกขออนุญาตไหว้พระบาท **ไปถึงนั่งนานๆ นั่งให้สงบใจ แล้วก็นึกถึงพระพุทธคุณ พระธรรม พระสงฆ์ให้สบาย แล้วก็กลับบ้าน อย่างนี้มันก็ปลอดภัย** ไม่ต้องแข่งกันวิ่งตั้งแต่กรุงเทพฯ ถึงพระบาทมันเสียเวลา

ไหว้พระที่ไหนก็อย่างนั้น เช่นไปไหว้พระหลวงพ่อโสธรนี่ก็เหมือนกัน อาตมาไปยืนดูเวลาเขามีงาน ไปยืนดูนอกโบสถ์หรือทางหน้าต่าง วุ่นวายสับสนที่สุดเลย พวกหนึ่งจะไหว้ อีกพวกหนึ่งจะขึ้นไปปิดทองหลวงพ่อ แล้วเวลาขึ้นปิดทองปีนป่ายขึ้นไป บางคนจะปิดหน้า

ผาก ตัวเล็กก็ปีนขึ้นไป บางคนจะปิดปลายจมูก บางคนจะปิดหัวไหล่ ทำไมอย่างนั้น คงจะบนบานศาลกล่าวไว้ ถ้าปวดหน้าผากก็ขอให้หาย จะปิดทองหน้าผาก จมูกไม่สบายก็จะปิดทองที่จมูก **เที่ยวอุตริบนบานศาลกล่าวจะปิดตรงนั้นตรงนี้**

เขาเล่าว่า หลวงพ่อองค์หนึ่งชักจะศักดิ์สิทธิ์อยู่เหมือนกัน เจ้านั่นก็บนบานว่าจะไปปิดทองหลวงพ่อ ไปถึงผมจะปิดทองหลวงพ่อ เอาซิปิดที่มือก็ได้ ไม่เอาไม่ได้ปิดมือ เอ็งจะปิดตรงไหน ผมจะปิดตรงโน้นหลวงพ่อ อ้ายนี่มันอุตริบนบานไม่เข้าเรื่อง กูจะเปิดให้มึงปิดอย่างไรวะ ก็เลยเอาไม้เท้าส่งไป นี่ปิดหัวไม้เท้านี่ อ้ายนั่นก็เลยเอาทองไปปิดไม้เท้าแทนของหลวงพ่อ นี่เขาเรียกว่ามันไม่เข้าเรื่อง อุตริบนบานศาลกล่าวไม่เข้าเรื่อง ทำอะไรแปลกๆ แผลงๆ ไม่เข้าเรื่อง แล้วหลวงพ่อก็เหลือเกิน นั่งให้คนปิดทองอยู่ได้ กลายเป็นตุ๊กตาไป นี่มันเรื่องอะไร มันสนุกอะไรที่คนมาปิดทอง ไม่ใช่เรื่องอะไร อยากดังนั่นเอง

ไปไหนมีทองปิดไปตรงนั้นตรงนี้ คนเห็นว่าหลวงพ่อศักดิ์สิทธิ์เสียแล้ว เรียกว่าไม่เข้าเรื่อง ชักจูงคนไปในทางศักดิ์สิทธิ์ คนก็เชื่อเรื่อยไปในรูปอย่างนั้น ซึ่งมันไม่ได้เรื่องอะไร เราอย่าไปตื่นเต้นกับสิ่งเหลวไหลอย่างนั้น **เวลาจะไปไหนก็ไปด้วยความตั้งอกตั้งใจ ไม่ประมาท** ไม่ใช่แห่กันไปมากๆ มันไม่ไหวคนมากไม่ดี ไปเวลาคนไม่ไปเที่ยว

คนไม่มี สบาย ขับรถสบาย ขึ้นดอยสุเทพก็ไม่ต้องไปรอเข้าคิว เพราะคนไม่มาก เดินไปสบาย ชมอะไรต่ออะไรเสร็จแล้วก็กลับบ้าน แต่คนก็ไม่ไป ชอบไปในเวลาอย่างนั้น เพราะฉะนั้นจึงมีเรื่องมีอุบัติเหตุกันบ่อยๆ

ไปไหนเราอย่ารีบร้อน ไปตามสบาย ขับรถตามสบาย จะรีบไปไหน ออกเช้าๆ พักไปเรื่อยๆ วิ่งสักร้อยกิโลพักเสียหน่อย พักคนด้วย ร่มไม้ดี ก็พักเสียหน่อยพอหายเหนื่อยก็เดินทางต่อไป ชมนกชมไม้ไปตามเรื่อง อย่างนี้มันก็ไม่มีอะไรที่เรียกว่าเป็นอันตราย แต่ว่าบางทีก็ไปอย่างรีบร้อน คราวหนึ่งไปพบคุณนายคนหนึ่ง รถไปชนกับรถทหาร เลยไปขอสตางค์ผู้การบอกว่าทหารมันไม่มีสตางค์ให้หรอก แล้วงบประมาณไม่มีเสียด้วย ที่ชนแล้ว เงินจ่ายไม่มี จะไปเอากับพลขับมันก็ไม่มีสตางค์ให้ คุณนายจะเอาอะไร อาตมาก็นั่งอยู่ด้วย ฟังเขาคุยๆ กัน เลยหันมาถามหลวงพ่อวัดไหน ผู้การบอกว่าอยู่วัดชลประทานฯ ช่วยดูดวงให้อิชั้นหน่อยทำไมหมู่นี้มันโชคร้ายนักหนา แล้วก็พูดต่อไปอีก อาตมายังไม่ได้พูดอะไร ตั้งแต่ได้หลวงพ่อดำมาไว้ในบ้านไม่ดีเลย อาตมาถามว่า อะไรหลวงพ่อดำ บอกว่าพระพุทธรูป พระพุทธรูปสมัยไหน สมัยเชียงแสนก็พอใช้ได้สมัยเชียงแสนเอามาไว้ในบ้าน ทำไมเรียกหลวงพ่อดำ คือผิวดำ พระโบราณ สีดำๆ เลยเรียกหลวงพ่อดำ บอกว่าตั้งแต่มีหลวงพ่อดำมีเรื่องบ่อยๆ ถามว่า ก่อนนั้นไม่เคยมีเรื่อง บอกว่ามีเหมือนกัน มันไม่ถี่เหมือนคราวนี้ ถามว่าที่รถไปชนกันมันไปมาอย่างไร บอกว่า ไปหัวหินไป

ชนกับรถทหาร บอกว่า นี่ไม่ใช่เรื่องของหลวงพ่อดำ เมื่อคุณนายจะไป ได้ปรึกษาหารือหลวงพ่อดำหรือเปล่า บอกว่าไม่ได้ปรึกษาอะไร แล้วไปไหว้หรือเปล่า ไหว้เฉยๆ หรือว่าไหว้คิดอย่างไร ไหว้ว่าขอให้พระคุ้มครองจะเดินทางไปหัวหิน บอกว่าไปไหว้คุ้มครองแล้วหลวงพ่อดำยังไม่คุ้มครองเลยไปชนกัน บอกว่า คุณนายไปไหว้ให้คุ้มครองอย่างนี้มันจะถูกหรือ ไม่ถูกเรื่อง แกก็ถามว่า ที่ถูกทำอย่างไร **เราควรจะไหว้พระแล้วก็เอาความดีของพระใส่ใจไปด้วย ความดีคืออะไร คือความไม่ประมาท ไม่เผลอ** เวลาจะไปก็ตรวจตรารถราให้เรียบร้อย แล้วก็พูดกับคนขับให้เข้าใจ ว่าอย่าขับไวๆ อย่าประมาทมันจะไปชนกับรถอื่นเข้าจะเสียหาย เตือนๆ ไว้ให้ระมัดระวัง แล้วคนในรถทุกคนก็ต้องช่วยกันเป็นหูเป็นตา ดูแลกัน อย่างนี้มันก็ปลอดภัย วันนั้นคนขับคงจะประมาท บอกว่า เมื่อคืนมันไปเที่ยวกัน แล้วรุ่งเช้าจะพาไปหัวหิน มันก็บ่นเมื่อคืนเที่ยวมากง่วงนอน ไม่เชื่อพระว่าง่วงนอนไม่ควรจะไป ก็พักเสียก่อน คนง่วงมันขับรถได้เมื่อไหร่ ขับแล้วมันไปชนกัน แล้วจะไปโทษหลวงพ่อดำได้อย่างไร มันควรจะโทษคนขับที่มันไม่เอาเรื่อง คุยให้แกฟัง แกก็ฟังไปตามเรื่อง แกคงไม่เชื่อเพราะแกไม่เคยเข้าวัด แกจะเชื่ออย่างไร

คนเราถ้าไม่เคยเข้าวัดพูดอะไรถูกๆ ให้ฟังไม่รู้เรื่องหรอก หาว่าองค์นี้พูดไม่เข้าเรื่อง หาว่าพระไม่ได้เรื่องด้วยซ้ำไป เพราะคนไม่รู้เรื่องแล้วเราให้เรื่องถูกก็ไม่เข้าใจ ถ้าช่วยเป่ากระหม่อมหรือพรมน้ำมนต์แก

ก็ชอบใจมากกว่า เขาเรียกว่ามีจิตใจเป็นเด็กตลอดเวลา ไม่คิดจะเป็นผู้ใหญ่กับเข้าบ้างเลย มีแต่เรื่องปลุกๆ เสกๆ ไปตามเรื่องตามราว ไม่ได้คิดว่าเราควรจะทำอย่างไร ใช้ธรรมะในรูปใด

ฟังธรรมะก็ดีอ่านก็ดี ฟังแล้วก็ต้องจำไว้เอาไปใช้ในชีวิตประจำวัน เวลาจะไปไหนนึกว่าควรจะเอาธรรมะข้อไหนไปด้วย เวลาจะทำอะไรก็นึกว่าควรจะเอาธรรมะข้อไหนมาประกอบกับการกระทำ ถ้าเราจะไปหาใครจะเอาธรรมะข้อไหนไป เพื่อให้มันเป็นสิ่งประกอบให้มันดีขึ้น เอาธรรมะไปใช้ **จะไปหาใครต้องไปอย่างคนใจเย็น อย่าใจร้อน อย่าเอาทิฏฐิมานะไปพูดกับเขา ต้องพูดกับเขาด้วยความอ่อนน้อมถ่อมตน ยกให้เขาใหญ่ คนเรามันชอบใหญ่ทั้งนั้น ถ้าให้เขาใหญ่แล้วเขาสบายใจ ทำให้เขาเล็กนิดเดียวเขาไม่ชอบ** เราก็ถ่อมตัวเข้าไปทำให้เขาเอ็นดูอย่างนี้มันก็สบาย ไม่ต้องลงนะหน้าทองไม่ต้องเสกคาถาอะไร ทำใจให้อ่อนน้อมใจเย็น อะไรควรขัดคอก็อย่าไปขัดเขาก่อน เรื่องนี้มันสำคัญ **พูดเอาอกเอาใจเขา อย่างนี้เขาเรียกว่า ฉลาดมีไหวพริบในการที่จะไปพูดไปจา** หรือว่าจะไปทำสัญญากู้เงินกับใครก็ต้องใช้ธรรมะคือ อย่าเป็นคนสะเพร่า อ่านหนังสือทุกตัวอ่านให้เข้าใจความหมาย เพราะมันมีอะไรซ่อนอยู่ในถ้อยคำ คนฉลาดยิ่งมีโอกาสโกงได้ง่าย เราต้องอ่านให้ละเอียดอ่านหลายเที่ยวต้องระมัดระวัง ถ้อยคำนิดเดียวเอาเราเข้าคุกก็ได้ ทำให้เราต้องเสียเงินเสียทองก็ได้ เพราะฉะนั้นอ่านละเอียดให้

เข้าใจเรียบร้อย ถ้าเป็นเรื่องใหญ่สำคัญต้องขอเอาไปทบทวนดูเพื่อเอาไปปรึกษาผู้รู้ แล้วสามวันจะมาเซ็นไม่ผิดพลาด เขาเรียกว่า **"ช้าๆ ได้พร้าเล่มงาม ทำผลีผลามขาดทุน"** โบราณเขาว่าไว้ เพราะฉะนั้น เราต้องรอบคอบมีสติคอยควบคุมอยู่ตลอดเวลา ต้องปรึกษาผู้รู้ อย่าทำอะไรง่ายๆ คนเดี๋ยวนี้มันคิดจะต้มคนมีเยอะแยะ เผลอไม่ได้ต้มเอาเลย เห็นเป็นหมูโคราชเสียเรื่อย มันต้องรอบคอบในเรื่องอะไรต่างๆ อย่าไปเสียท่าเขาง่ายๆ

ยิ่งเราเป็นเด็กๆ อยู่ในวัยหนุ่มวัยฉกรรจ์ จะเป็นหญิงก็ตามชายก็ตาม เขาต้มเอาง่ายๆ โดยเฉพาะลูกสาวทั้งหลายระวังตัว หนุ่มๆ ทำยิ้มๆ กริ่มๆ ชวนไปเที่ยวนั่นเที่ยวนี่ เอื้อเฟื้อดื่มนั่นดื่มนี่ ไม่รู้มันใส่อะไรไว้บ้างในนั้น เราอย่าไปดื่มง่ายๆ บอกว่า อ้ายนี่ไม่ชอบดื่มเลยน้ำอัดลมอย่างนี้ กาแฟดำก็ไม่ชอบ อะไรๆ ก็ไม่ชอบ แล้วเธอชอบอะไร ชอบน้ำฝน มันไม่มีน้ำฝนให้ดื่ม เราก็เอาตัวรอดเพราะเราดื่มแต่น้ำฝน น้ำอื่นไม่ดื่มเขาก็ใส่อะไรเราไม่ได้ เพราะไม่มีน้ำฝนให้เราดื่ม มันต้องฉลาดมีไหวพริบ เรียกว่าใช้ธรรมะใช้อย่างนั้น นี่เป็นข้อคิดง่ายๆ เพื่อเอามาเป็นเครื่องเตือนใจ

วิธีควบคุมจิต

"บ้านเรือนที่มุงไม่ดี ฝนย่อมรั่วรดได้ฉันใด
บุคคลผู้ไม่มีความสำรวมระวัง กิเลสย่อมเกิดขึ้น
กลุ้มรุมจิตใจได้ง่ายฉันนั้น"

ปาฐกถาธรรม เรื่อง วิธีควบคุมจิต
วันอาทิตย์ที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๒๑

วันนี้ฝนตกตั้งแต่เช้ามืด นึกในใจว่าโยมคงจะมาลำบากจะมากันน้อย แต่ก็มากันอยู่มากพอสมควร แสดงว่าญาติโยมทั้งหลายมีจิตใจมั่นคงในเรื่องธรรมะ ฝนจะตก ฟ้าจะร้อง แดดจะออก ก็ไม่ทุกข์ไม่ร้อน ก็มาตามที่เคยมา เป็นเรื่องที่น่าสรรเสริญในน้ำใจ เมื่อวานซืนนี้อาตมาไปโคราช ไปที่วัดป่าธรรมดา ชื่อวัดป่าธรรมดา เพราะว่ามีพระไปตั้งสำนักอยู่ที่นั่น เพื่อปาฐกถาแก่ญาติโยม แล้วตอนกลางคืนได้ฉายหนังเรื่องเกี่ยวกับสิ่งที่เป็นสาระให้เขาดูกัน แต่ว่าคนดูไม่ค่อยมาก พอฉายได้รอบเดียวก็ลุกขึ้นหนี เขาว่าไม่เห็นสนุกอะไร เพราะเป็นหนังเกี่ยวกับวัดวาอาราม พวกนั้นนึกว่าเป็นหนังเรื่องก็เลยมา พอจบรอบก็ลุกขึ้นหนีกัน

วันรุ่งขึ้นก็เดินทางไปอำเภอพิมาย ที่อำเภอนี้ได้พบเรื่องดีเรื่องหนึ่ง ที่เขาทำกันอยู่ที่นั่น คือท่านเจ้าคณะอำเภอพิมาย เป็นพระที่ว่องไวก้าวหน้า สนใจที่จะเผยแผ่ธรรมะ ได้ตั้งกลุ่มหนุ่มสาวชาวพุทธขึ้น เขาก็นิมนต์ให้ไปเทศน์กับกลุ่มนี้โดยเฉพาะ แต่ว่ามีคนเฒ่าคนแก่มาร่วมด้วยเป็นจำนวนมาก ไปเทศน์ที่บ้านเขาเรียกว่า บ้านรังกา เป็นหมู่บ้านใหญ่ญาติโยมมีศรัทธาดี กลุ่มหนุ่มสาวที่มาฟังนี้ประมาณ ๗ – ๘๐๐ คน ที่น่ายินดีคือว่าเป็นเด็กหนุ่มๆ สาวๆ ทั้งนั้น เด็กสาวมากกว่าหนุ่ม เรื่องมาวัดนี่ผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย เขามาพร้อมเพรียงกันดี ช่วยกันจัดช่วยกันทำปูเสื่อสาด ตั้งน้ำ ปูอาสนะ รับแขกที่มา ช่วยกันทำเรียบร้อย ซ้อมสวด

มนต์กันอยู่ก่อนที่จะไปเทศน์ แล้วก็ไปเทศน์ให้ฟังเป็นเวลาครึ่งชั่วโมง เขาก็สนใจฟังกันดี

ความจริงคนหนุ่มสาวควรจะได้เข้าวัดมากกว่าคนแก่ เพราะว่ากำลังมีพิษมีภัย เหมือนม้ากำลังฝีเท้าดี ถ้าไม่มีบังเหียนดี คนขี่ดีแล้วก็จะไปกันใหญ่ แต่ถ้าไม่มีคนจัดรวมกันเข้ามันก็ไปกันไม่ได้ ที่อำเภอนั้นเขาได้รวมกลุ่มกันทุกตำบล แล้วก็มีการอบรม มีการสวดมนต์ไหว้พระ มีการนำไปพัฒนาตามบริเวณบ้าน หรือตามวัดวาอาราม จุดมุ่งหมายสำคัญคือต้องการจูงเด็กหนุ่มสาวเข้าวัด ให้รู้จักพระรัตนตรัย คือพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นเรื่องสำคัญ สิ่งที่ทำเป็นเรื่องที่น่าอนุโมทนา เรื่องอย่างนี้ตามบ้านนอกจัดง่าย แต่ถ้าในเมืองใหญ่ก็จัดยากเหมือนกัน ที่เชียงใหม่ อำเภอดอยสะเก็ด นายอำเภอสมัยนั้น เป็นผู้ที่สนใจในเรื่องนี้ ก็ได้ตั้งกลุ่มกันขึ้น และพร้อมเพรียงกันดี แต่พอย้ายมาเป็นนายอำเภอเมือง บอกว่าจัดไม่ไหวในเมือง สู้ไม่ได้ ไม่รู้จะรวมอย่างไร มันก็เป็นเรื่องที่แปลก แต่ก็ไม่เป็นไร ใช้วิธีป่าล้อมเมืองไปก่อนตามแบบที่เขาพูดกันอยู่ หมายความว่าไปจัดตามบ้านนอก แล้วเอาคนบ้านนอกมาเย้ยคนในเมือง ให้เห็นว่าคนบ้านนอกเก่งกว่า มีอะไรดีกว่ามีความก้าวหน้ากว่า ก็เป็นเรื่องที่ดี ที่ริเริ่มถูกต้องในทางสร้างสรรค์ทางด้านจิตใจ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมในกาลต่อไปข้างหน้า

วันนี้ฝนตกในตอนเช้า พวกเราก็ตั้งใจมาวัดด้วยความเต็มใจ เรื่องฝนนี่เป็นเรื่องธรรมดา มีอยู่ทั่วๆ ไป เวลานี้เรียกว่าฝนตกผิดฤดูกาล เมื่อวานนี้เดินทางมาฝนตกแถวปากช่อง ตกมากอยู่เหมือนกัน แต่พอถึงสระบุรีไม่มีฝนตกจนกระทั่งถึงวัด ที่วัดมาตกเมื่อเช้านี่เอง ฝนตกมันก็ดี ต้นไม้ก็ชุ่มชื่น คนก็จะเย็นอกเย็นใจ ดีกว่าแดดออก แต่ถ้าแดดไม่ออกเลยก็ไม่ได้เหมือนกัน **สิ่งทั้งหลายมันต้องมีความสัมพันธ์กัน มีฝนบ้าง มีแดดบ้าง สุขบ้าง ทุกข์บ้างปะปนกันไป ได้บ้างเสียบ้างอันเป็นเรื่องธรรมดาของชีวิต** ชีวิตของเรามันก็มีสภาพเช่นนั้น พูดถึงฝนฟ้าอากาศแล้วก็นึกถึงพุทธภาษิตบทหนึ่ง ที่มีอยู่ในคัมภีร์ธรรมบทของพระพุทธเจ้า พระองค์ตรัสว่า **"บ้านเรือนที่มุงไม่ดี ฝนย่อมรั่วรดได้ฉันใด บุคคลผู้ไม่มีความสำรวมระวัง กิเลสย่อมเกิดขึ้น กลุ้มรุมจิตใจได้ง่ายฉันนั้น เหมือนกัน"** พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสเรื่องนี้ก็ปรารภขึ้นว่า บ้านเรือนที่อยู่อาศัย ถ้าหลังคามุงไม่ดี บังไม่ดี ฝนตกลงมาก็จะเกิดความทุกข์ความเดือดร้อน เพราะฉะนั้นคนอยู่บ้านอยู่เรือนจะต้องดูแลหลังคาบ้านให้เรียบร้อย เพื่อไม่ให้ฝนรั่วรดลงมา

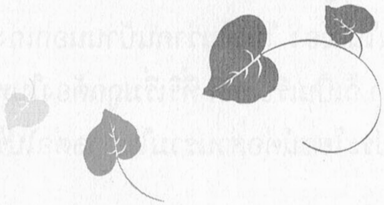

จงตามรักษาใจ
อย่าให้สั่นไหวกับสิ่งเร้า
จากภายนอก

"ถ้าไม่สำรวมระวัง กิเลสก็รั่วรดใจได้ง่าย
กิเลสที่มารั่วรดใจนั้น ความจริงแล้วไม่ได้มาจากภายนอก
สิ่งภายนอกเป็นเพียงเครื่องก่อให้เกิดกิเลสขึ้น"

บ้านเรือนที่เราอยู่อาศัยก็เหมือนกัน ต้องระมัดระวังไม่ให้สิ่งอะไรรั่วเข้ามา ฝนรั่วก็ไม่ได้ อะไรอื่นรั่วรดก็ไม่ได้ ทำให้เสียสุขภาพทางร่างกาย การเป็นอยู่ก็จะไม่เรียบร้อย ทีนี้พูดถึงร่างกายของมนุษย์เรา พระพุทธเจ้าท่านบอกว่า **ถ้าไม่สำรวมระวัง กิเลสก็รั่วรดใจได้ง่าย** กิเลสที่มารั่วรดใจนั้น ความจริงมันไม่ได้มาจากภายนอก สิ่งภายนอกเป็นเพียงเครื่องก่อให้เกิดกิเลสขึ้น ธรรมชาติของคนเรานั้น มีคนส่วนมากเข้าใจผิดอยู่ คือเข้าใจว่าเรามีกิเลสมาตั้งแต่เกิด พอเกิดมาก็มีกิเลส เป็นนิสัยเป็นสันดาน มาอยู่ตลอดเวลา หรือบางคนมักจะกล่าวว่า กิเลสเป็นของดั้งเดิมที่มีอยู่ในจิตใจของเรา ถ้าพูดอย่างนี้มันไปเข้ากับคัมภีร์ศาสนาอื่นเขา โดยเฉพาะศาสนาคริสเตียน เขาบอกว่าคนเรามีบาปดั้งเดิมมา เพราะฉะนั้นต้องทำพิธีล้างบาป เช่นเวลาใครจะไปเป็นคริสเตียน ก็จะต้องทำพิธีล้างบาป ล้างบาปบางทีก็ไปล้างกันที่แม่น้ำ พระเยซูก่อนที่จะเป็นผู้สอนศาสนา ได้พบนักบวชชื่อโยฮัน มีอาหารคือตั๊กแตนป่ากับน้ำผึ้งเป็นอาหาร แล้วทำพิธีรับศีลน้ำให้แก่พระเยซู คือเอาพระเยซูลงไปในแม่น้ำ แล้วก็ให้ดำหัวลงไปผุดขึ้นสองสามครั้ง ก็ถือว่าเป็นการล้างบาปให้หมดไป

ซึ่งก็คล้ายๆ กับของอินเดีย ความจริงอินเดียกับท้องถิ่นนั้นมันก็ห่างกัน สมัยนั้นการไปมาก็คงจะถึงกัน เพราะว่าห้าร้อยปีหลังพุทธปรินิพพาน การเดินทางแถวนั้นก็คงจะไปมาถึงกันได้ เพราะว่าพวกกรีซ

มาตีอินเดียได้แล้วก่อนพระเยซูเกิด คืออเล็กซานเดอร์ เกิดก่อนพระเยซู ยกทัพมาตีอินเดีย วัฒนธรรมประเพณีอะไรๆ ของอินเดียคงจะไหลหลั่งไปสู่แถวนั้น เพราะฉะนั้นนักบวชนั้นจึงนำพระเยซูลงไปล้างบาป เรียกว่ารับศีลน้ำ ที่เขาเรียกว่าทำพิธีแบ็บติสต์ให้ด้วยวิธีการอย่างนั้น นั่นก็เพราะเขาเชื่อว่า คนเรานี้มีบาปดั้งเดิมติดตัวมา แล้วก็ไปทำพิธีอย่างนั้น **ความจริงบาปนั้นมันไม่อยู่ที่ผิวหนัง ไม่ได้อยู่ที่ร่างกาย แต่ว่ามันอยู่ที่จิตใจ** การไปทำพิธีเพียงเท่านั้นมันจะไปช่วยได้อย่างไร จะชำระออกได้อย่างไร ทำไม่ได้ แต่ที่ทำนั้นเขาเรียกว่าเป็นพิธี ตามที่เขาเชื่อกันในรูปแบบอย่างนั้น เท่านั้นเอง คล้ายกับพราหมณ์เขาไปล้างบาปในเมืองพาราณสี ในแม่น้ำคงคา มันก็ล้างไม่ได้หรอก แต่ว่าเพราะเขาเชื่ออย่างนั้น เชื่อว่าบาปมันหลุดไปกับน้ำ ถ้าว่าได้อาบน้ำแล้วบาปมันก็หายไปกับกระแสน้ำ ตายไปก็จะได้ไปสวรรค์ นั่นเป็นความเชื่อเก่าแก่ที่มีมาตั้งแต่โบราณ ว่ามีบาปดั้งเดิม

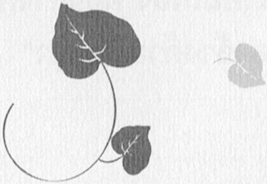

ศีล สมาธิ ปัญญา คือธรรมะชำระชีวิต

"บาปบุญนั้น มันไม่ได้อยู่ที่ผิวกาย
มันไม่เหมือนกับขี้ฝุ่นขี้โคลนที่มาจับอยู่ตามผิวหนัง
บาปบุญเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในใจ เป็นเรื่องของจิตแท้ๆ
เราจะมาล้างเพียงร่างกายนั้นมันล้างไม่ได้
ถ้าจะล้างสิ่งที่เป็นบาปคือความชั่วในใจ
เราก็ต้องล้างด้วยการประพฤติสิ่งที่ตรงกันข้าม
กับสิ่งที่เกิดบาป คือทำดีนั่นเอง ต้องล้างด้วยศีล
ต้องล้างด้วยสมาธิ ต้องล้างด้วยปัญญา"

พุทธศาสนาของเรา พระพุทธเจ้าไม่ได้มีความเชื่อตามแบบเก่า แต่พระองค์มีความคิดในรูปใหม่ ได้ปฏิรูปความนึกคิดของคนในรุ่นเก่าให้เป็นคนที่ก้าวหน้าขึ้นในด้านจิตใจ ในด้านธรรมะ ด้วยการบอกให้รู้ว่า **บาปมันไม่ได้อยู่ที่ผิวกาย ไม่ได้อยู่ข้างนอกแต่ว่าอยู่ข้างใน** เช่นคราวหนึ่งพระองค์เสด็จไปริมฝั่งแม่น้ำคงคา ในสมัยนั้นเป็นนักขัตฤกษ์พิเศษมีการอาบน้ำใหญ่ คือตามตำราของพวกดูดาวเขาว่าวันนั้นเป็นนักขัตฤกษ์พิเศษไปอาบน้ำกันเป็นงานใหญ่ คนเป็นจำนวนแสนไม่ใช่เล็กน้อย พระองค์ก็เสด็จไปที่นั่นเหมือนกัน เพื่อจะไปพบปะคนเหล่านั้น จะได้ไปทำความเข้าใจเรื่องปัญหาชีวิตในแง่นี้เสียบ้าง

เมื่อพระองค์ไปพบคนเหล่านั้นก็ถามเขาว่า พวกท่านมาทำไมกันมากมายอย่างนี้ เขาก็บอกว่ามาอาบน้ำตามประเพณีของฮินดูที่เคยทำกันมาก่อน พระองค์ก็ถามว่าพวกเรามาอาบน้ำ อาบเพื่ออะไรกัน พวกเหล่านั้นก็บอกว่าอาบเพื่อล้างบาป ตายแล้วจะได้ไปเกิดในสวรรค์ พระองค์ก็เลยถามเขาว่า **ถ้าอย่างนั้น กุ้ง หอย เต่า ปลา ที่เกิดในแม่น้ำคงคา แช่อยู่ในแม่น้ำนี้ ตายไปก็คงจะไปเกิดในสวรรค์ด้วยซิ** ครั้นถามอย่างนี้พวกพราหมณ์ไม่ยอม ไม่ยอมให้กุ้ง หอย เต่า ปลา ไปสวรรค์ เลยตอบว่าไปไม่ได้

พระองค์ก็บอกว่า **เขาเกิดในนั้น อยู่ในนั้น ตายอยู่ในนั้น**

มากกว่าที่ท่านมาอาบเสียอีกยังไปสวรรค์ไม่ได้ แล้วท่านมาอาบเพียงครู่เดียว มันจะไปสวรรค์ได้อย่างไร พูดเช่นนี้ก็เพื่อให้เกิดข้อคิดนั่นเอง พูดให้เขาคิดว่า กุ้งหอยปูปลา มันเกิดอยู่ในน้ำ แช่อยู่ในน้ำยังไปไม่ได้ แล้วเรามาอาบประเดี๋ยวประด๋าวมันจะไปได้อย่างไร พูดเพื่อให้ฉุกคิดขึ้นมาในใจ แล้วพระองค์ก็บอกว่า **บาปบุญนั้น มันไม่ได้อยู่ที่ผิวกาย มันไม่เหมือนกับขี้ฝุ่นขี้โคลนที่มาจับอยู่ตามผิวหนัง บาปบุญเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในใจ เป็นเรื่องของจิตแท้ๆ เราจะมาล้างเพียงร่างกายนั้นมันล้างไม่ได้ ถ้าจะล้างสิ่งที่เป็นบาปคือความชั่วในใจ เราก็ต้องล้างด้วยการประพฤติสิ่งที่ตรงกันข้ามกับสิ่งที่เกิดบาป คือทำดีนั่นเอง ต้องล้างด้วยศีล ต้องล้างด้วยสมาธิ ต้องล้างด้วยปัญญา ไม่ใช่ล้างด้วยน้ำ** ดังที่ท่านกระทำกันอยู่ดังนี้

คนที่ฟังนั้นบางคนก็เข้าใจ แต่ว่าไม่ยอมปล่อย เพราะว่ามีอุปาทาน คือการยึดติดอยู่ในเรื่องอะไรๆ ต่างๆ ไม่ค่อยจะปล่อยจะวาง แม้จะเกิดความรู้ความเข้าใจ ยอมรับในสิ่งที่คนอื่นพูดให้ฟัง แต่ว่าความรู้สึกอันเป็นส่วนลึกในจิตใจนั้นยังไม่ยอม ยังไม่ยอมปล่อย อย่างนี้เขาเรียกว่ามีอุปาทานมั่นคง เหนียวแน่น ก็ปล่อยไม่ได้ ก็ยังทำอย่างนั้นต่อไป การที่พระพุทธเจ้าท่านไปพูดเช่นนั้นก็เพื่อทำความเข้าใจให้รู้ว่า บาปมันไม่ใช่อย่างนั้น **แต่บาปมันเป็นของที่เกิดขึ้นในใจของเราด้วยอารมณ์ภายนอกที่มากระทบ**

หลักการในพุทธศาสนา เกี่ยวกับ **"บาป-บุญ"** นั้น คือเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นชั่วครั้ง ชั่วคราว เพราะมีอะไรมากระทบ ไม่ใช่มีอยู่เดิมตลอดเวลา **ใจเรานี่ไม่ได้เป็นบาปอยู่ตลอดเวลา แล้วก็ไม่ได้เป็นบุญอยู่ตลอดเวลา แต่ว่ามันเป็นอยู่ตามธรรมชาติของมัน การเป็นอยู่ตามธรรมชาติของมันนั้น คือเป็นอยู่ชนิดที่เรียกว่า ไม่มีอะไร มันเฉยๆ ปกติมันไม่มีอะไร จะเรียกว่าดีก็ไม่ได้ จะเรียกว่าชั่วก็ไม่ได้ จะเรียกว่าสุขก็ไม่ได้ จะเรียกว่าทุกข์ก็ไม่ได้ มันเป็นกลางๆ อยู่อย่างนั้นเอง เพราะไม่มีอะไรมาคุ้ยมาเขี่ย มันก็อยู่ในสภาพกลางๆ ไม่เรียกว่าเป็นบุญเป็นบาป แต่ที่เป็นบุญ เป็นบาปขึ้นในใจของเรา หรือว่าเป็นกุศลเป็นอกุศลขึ้นในใจของเรานั้น ก็เพราะสิ่งภายนอกเข้ามากระทบ แล้วก็ทำให้เกิดความคิดปรุงแต่งขึ้นมา เรียกว่าความคิดปรุงแต่งที่เกิดขึ้นในใจของเรา** ที่เราสวดมนต์ว่า **สังขารา อนิจจา สังขารา ทุกขา สังขารา อนัตตา** สังขารตัวนี้แหละเรียกว่า **การปรุงแต่งของจิต**

เมื่อเกิดการปรุงแต่งขึ้นก็เป็นไปในรูปต่างๆ เช่นปรุงแต่งให้เป็นกุศลก็ได้ เป็นอกุศลก็ได้ สุดแล้วแต่อารมณ์และเรื่องที่มากระทบ สมมติว่าเราได้เห็นอะไร แล้วสิ่งนั้นมันก็ก่อให้เกิดการปรุงแต่งขึ้นในใจของเรา ทำให้เราเกิดอะไรขึ้นในใจ เช่นเกิดความโลภบ้าง เกิดความหลงบ้าง เกิดความริษยา พยาบาทบ้าง หรือว่าเกิดความรู้สึกศรัทธาเลื่อมใส อยากจะทำบุญสุนทร์ทานต่างๆ อันนี้เรียกว่าเป็นเรื่องปรุงแต่ง มันเกิด

ขึ้นเพราะอารมณ์มากระทบจิตใจของเรา มากระทบที่ทวารที่เราเรียกว่า **ตา หู จมูก ลิ้น กาย ทวารห้า คือประตูตา ประตูหู ประตูจมูก ประตูลิ้น ประตูกาย** แล้วมันก็เป็นเกิดการปรุงแต่งขึ้นที่จิตใจของเรา ทำให้จิตของเราเปลี่ยนสภาพจากความสงบขึ้นมา จากการไม่ดีไม่ชั่ว กลับกลายเป็นเรื่องดีเรื่องชั่วขึ้นมา สุดแล้วแต่มันจะมากระทบปรุงแต่ง

เมื่อเรื่องอันใดเกิดขึ้นแล้ว ไม่ใช่มันจะอยู่ถาวรอย่างนั้นหามิได้ มันก็ดับไป สิ้นไป ความดีเกิดขึ้นมันก็ดับไป ความชั่วเกิดขึ้นมันก็ดับไป **พระพุทธศาสนาสอนให้เราเข้าใจว่า อะไรๆ ที่เกิดขึ้นนั้น มันเกิดขึ้นชั่วขณะเท่านั้นเอง เกิด–ดับอยู่ตลอดเวลา เมื่อมีเชื้อสิ่งนั้นก็เกิดขึ้น หมดเชื้อสิ่งนั้นก็แตกดับไป** คล้ายๆ กับไฟ ไฟไม่ได้มีอยู่ตลอดเวลา แต่ว่ามันเกิดขึ้นเพราะการกระทบของสิ่งที่ก่อให้เกิดไฟ ในสมัยโบราณเกิดไฟก็เพราะว่า เอาหินกับเหล็กมาตีกัน หรือเอาไม้สองอันมาสีกัน เขาเรียกว่าไม้สีไฟ นั่งสีจนกระทั่งมันเกิดความร้อน แล้วก็มีเชื้อไปวาง พอเกิดความร้อนก็ติดไฟขึ้นมา ไม้ที่จะเอามาสีไฟต้องเป็นไม้แห้ง ไม่ชุ่ม ไม่เปียก เป็นไม้แห้งสนิท แล้วเอามาสีกัน สีกันจนเหงื่อไหลไคลย้อย กว่าจะลุกเป็นไฟขึ้นมา เพราะฉะนั้นคนโบราณเขาจึงติดไฟไว้ตลอดเวลา พวกฤๅษีชีไพรที่อยู่ในป่านั้น ต้องคอยเพิ่มเชื้อไฟให้ลุกไว้เสมอ เพราะถ้ามันดับไปแล้วยากที่จะทำให้ติดอีก จะต้องนั่งสีกันจนเหงื่อไหลอีก

เพราะฉะนั้น จึงมีอุบายให้บูชาไฟ หมายความว่า ต้องเอาใจใส่ในกองไฟ ต้องคอยเพิ่มเชื้อให้มันลุกอยู่เสมอ เมื่อสมัยเด็กๆ ก็ยังเห็นแต่ว่าไม่ได้สีไฟแล้ว ใช้ไม้ขีด แต่ไม้ขีดไฟหายาก เมื่อสมัยเด็ก บ้านไหนมีไฟบ้านอื่นก็มาจุดต่อกัน เอาพวกขยะมูลฝอยพวกใบไม้แห้งๆ มาจุดไฟบ้านนี้ เอาไปหุงข้าวบ้านโน้นต่อบ้านโน้นๆ ต่อไป ไม่ใช่ทุกบ้านจะมีไม้ขีดไฟเสมอไปในสมัยก่อน เพราะฉะนั้นบางบ้านไฟไม่ดับเลยคอยเอาไม้มาใส่ไว้ พวกแกลบบ้าง อะไรต่อมิอะไรบ้าง มามุ่นไว้ตลอดเวลาให้มันกรุ่นอยู่ พอต้องการก็ไปเป่าให้มันลุก แล้วก็ไปจุดเป็นเชื้อเพลิงต่อไปเป็นดังนี้ก็เพราะว่าวัตถุมันหายาก

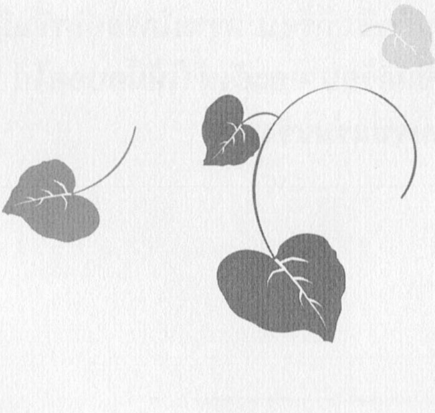

อย่าอยู่ให้ร้อนด้วยไฟคือกิเลส แต่จงอยู่ให้เย็นด้วยธรรมะ

"ไฟกิเลสมันเกิดขึ้นในใจแล้วทำให้ร้อน
เช่น ความโลภเกิดขึ้นก็ร้อน ความโกรธเกิดขึ้นก็ร้อน
ความหลงเกิดขึ้นก็ร้อน และยังทำให้มืดบอดไป
มองอะไรไม่ชัดเจนแจ่มแจ้ง"

ไฟเกิดขึ้นเพราะการสัมผัสของไม้สองอัน เกิดความร้อนแล้วก็เกิดไฟขึ้นมา ถ้ายังมีเชื้ออยู่ไฟมันก็ยังลุกอยู่ ถ้าหมดเชื้อเมื่อใดไฟมันก็ดับเมื่อนั้น ฉันใด กิเลสก็เหมือนกับไฟ ฉันนั้น เพราะฉะนั้นในที่บางแห่งท่านจึงเรียกว่า ไฟกิเลส เช่น **ราคัคคิ ไฟคือราคะ โทสัคคิ ไฟคือโทสะ โมหัคคิ ไฟคือโมหะ ไฟคือความริษยา ไฟคือความพยาบาท** เรียกว่าเป็นกองไฟทั้งนั้น

ไฟกิเลสมันเกิดขึ้นในใจแล้วทำให้ร้อน เช่น ความโลภเกิดขึ้นก็ร้อน ความโกรธเกิดขึ้นก็ร้อน ความหลงเกิดขึ้นก็ร้อน และยังทำให้มืดบอดไป มองอะไรไม่ชัดเจนแจ่มแจ้ง ซึ่งมันเป็นไฟที่ลุกขึ้นในใจของเรา ลุกขึ้นแล้วมันก็ดับไป แต่ว่าเรามักจะใส่เชื้อให้มัน เชื้อที่เราเอามาใส่นั้นคือการรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ไม่รู้เหตุผลของสิ่งนั้นๆ ว่าสิ่งนั้นมันเกิดขึ้นอย่างไร มันตั้งอยู่ด้วยอะไร แล้วพิษสงมันขนาดไหน เราไม่รู้เมื่อไม่รู้เท่าทันมันก็เพิ่มเชื้อ **การเพิ่มเชื้อไฟก็คือการคิดถึงสิ่งนั้นบ่อยๆ** เช่น เราคิดถึงสิ่งที่เราชอบใจ ก็เกิดไฟราคะ คิดถึงสิ่งที่เราไม่ชอบใจ ก็เกิดไฟโทสะ หรือว่าเกิดไฟโมหะขึ้นมาในใจของเรา **นี่เพราะเราเพิ่มเชื้อคือการวิตกนั่นเอง** เขาเรียกว่า **วิตก วิจารณ์** เป็นภาษาธรรมะ

เมื่อมีวิตกวิจารณ์ขึ้นก็หมายความว่า เพิ่มเชื้อเพลิงให้เกิดขึ้นในกองไฟ กิเลสของเรามันก็เกิดเรื่อยไป **เมื่อเกิดบ่อยๆ ก็เรียกว่าเป็น**

นิสัย คือความเคยชินนั่นเอง เช่น เป็นคนขี้โกรธ เป็นคนขี้เกลียด เป็นคนมักริษยา เป็นคนใจร้อนใจเร็ว เป็นคนประเภทชอบทำใจตัวเอง อะไรต่างๆ **สิ่งเหล่านี้เราอย่านึกว่าเป็นของดั้งเดิมมันเป็นของใหม่ แต่ว่าเราทะนุถนอมมันไว้ รักษามันไว้ด้วยความหลง จนบางคนมักจะพูดว่า "ของเก่าแก่เอาออกยากเต็มที"** เพราะว่าเราสะสมมันนาน มันเกิดขึ้นแล้วก็เอาสะสมไว้ๆ จนกลายเป็นเรื่องใหญ่โตขึ้นในจิตใจของเรา แล้วเราก็เลยเข้าใจผิดว่าสภาพจิตของเราเป็นเช่นนั้น สภาพจิตของเรามีอาการเช่นนั้นอยู่ตลอดเวลา ซึ่งคือความหลงผิด ไม่ถูกตรงตามหลักของพระพุทธศาสนา **ถ้าเราเกิดความหลงอย่างนั้น มันเสียหายอะไรบ้าง มันเสียหายตรงที่เราไม่ได้ขูดเกลานั่นเอง** แล้วก็เสียตรงที่ว่าเราเชื่อผิดไปเสียแล้ว เชื่อว่ามันเอาออกไม่ได้ เพราะมันเป็นของเก่า มันเป็นเรื่องเรื้อรัง บางคนก็หลงหนักลงไปกว่านั้นอีก คือนึกว่ามันติดสันดานมาตั้งแต่ชาติก่อน ภพก่อนโน้น เป็นของเก่าเสียเหลือเกิน อย่างนี้ก็ยิ่งไปกันใหญ่ ยิ่งไม่มีทางจะขูดจะเกลาได้ เพราะเรานึกว่ามันเก่า เก็บมานานแล้ว เก็บมาตั้งห้าร้อยชาติแล้ว มันไปกันใหญ่ ติดมาตั้งห้าร้อยชาติมันก็ลำบากเต็มที

จงใช้สติเป็นเครื่องกั้น ปัญญาเป็นเครื่องกรอง

"ต้องใช้สติปัญญาเป็นเครื่องกั้นกิเลส
สติเป็นเครื่องกั้น ปัญญาเป็นเครื่องกรองอีกทีหนึ่ง
กั้นแล้วกรองไว้อีกทีหนึ่ง สองอย่างมาร่วมมือร่วมใจกัน
แล้วเจ้ากิเลสมันหลุดเข้ามาไม่ได้"

จึงขอให้นึกแต่เพียงว่า **กิเลสมันเกิดขึ้นเมื่อมีอะไรกระทบ แล้วเราเผลอไป ประมาท อย่าหลงติดอยู่ในสิ่งนั้น หลงผิดอยู่ในสิ่งนั้น คิดว่าสิ่งนั้นเป็นของถาวร ซึ่งไม่ใช่หลักของพระพุทธศาสนา เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นเป็นขณะๆ เรียกว่า ขนิกวาท หมายความว่า เกิด-ดับๆ อยู่ตลอดเวลา** ถ้าเรามาเข้าใจในเรื่องนี้ รับความคิดความเห็นแบบนี้ของพระพุทธเจ้า มันจะง่ายแก่การแก้ปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับจิตใจของเรา เพราะเรารู้ว่ามันไม่ใช่ของติดอยู่นานอะไร แต่มันเป็นของใหม่ๆ ที่เพิ่งเกิดขึ้นใหม่ๆ เท่านั้นเอง ถ้าเราจะไม่ให้มันเกิดก็ได้ เราจะให้มันดับไปเสียเลยก็ได้ เพราะสิ่งที่จะเกิดนั้นเรารู้เส้นทางของมันว่ามาทางไหน คล้ายๆ กับว่าในบ้านของเรา มีสัตว์บางอย่างเข้ามาในบ้าน เช่น หนูเป็นต้น หนูมันเข้ามาอยู่บนเพดาน เวลาเรานอนกลางคืนมันชวนกันเล่นกีฬา เสียงกุกกักๆ อยู่บนเพดานเรานอนไม่หลับ มองว่าอะไรอยู่บนเพดาน ไม่มีอะไร หนูมันเล่นกีฬากัน แล้วเผลอๆ มันก็ลงมาห้องครัว เปิดเข้าไปในตู้หยิบนั่นหยิบนี่ไปกิน ทีนี้เรารู้หรือเปล่าว่ามันเป็นหนู ถ้าไม่รู้ว่าเป็นหนูบางทีกลัวเข้าไปใหญ่ ผีหลอกแล้ว บ้านนี้อยู่ไม่ได้แล้วผีหลอกทุกคืน เราก็นึกว่าช่างทำเรียบร้อยแล้ว หนูมันจะเข้าไปอยู่อย่างไร มันคงจะเป็นผี เลยกลัวผีนอนสะดุ้งหวาดกลัวผี พอกลัวผีก็เข้าใจผิดอีก นึกว่าผีนี่มันต้องไล่ด้วยของขลัง เลยไปหาผ้ายันต์มาปิดประตูบ้าง อะไรต่ออะไร ทำพิธีรีตองต่างๆ แต่เจ้าผีหนูก็ยังไม่หนียังกุกกักๆ อยู่ทุกคืน เราก็เลยตกใจใหญ่

บางทีอาจจะคิดขายบ้านก็ได้ นี่เพราะความไม่รู้ไม่เข้าใจ แต่ถ้าเรารู้ชัด เข้าใจชัดว่าอ้อไอ้หนูขึ้นไปวิ่งนี่หนูแน่ๆ แล้วเราจะทำอย่างไร เราก็ต้องตรวจดูว่าหนูมันเข้ามาทางไหน หาเส้นทางมันให้พบแล้วเราก็สกัดเส้นทางมันเสีย เจ้าหนูจะไม่เกิดขึ้นในบ้านต่อไป หรือถ้าเข้ามาก็หาอุบายล่อมัน เอากล้วยวางไว้ อย่าเอากล้วยเฉยๆ เอาอะไรมาวางไว้ด้วย พอหนูมากินกล้วย มันก็งับติดไว้เลย เราก็จับมันไป แต่ว่างับอย่างนั้นบางทีหนูตายเลย มันงับแรงตายคากับดักเลย เราต้องใช้วิธีอื่น ฝาครอบก็ได้ พอมันติดในฝาครอบแล้ว พอเปิดฝา แมวเขาก็จัดการเรียบร้อย เราไม่ได้รู้เห็นเป็นใจหรอก มันเรื่องของแมว ไม่เป็นบาปเป็นเวรอะไร แมวก็คาบหนูไป อย่างนี้เป็นตัวอย่าง ที่บนกุฏิอาตมาปีก่อนก็มีอยู่บนเพดาน มันลงมาตามเสาลงจนลื่นเลย ลงทุกคืน เลยรู้ว่าหนูนี่เองอยู่บนนี้ รู้ว่ามันมาทางไหน มันมาทางกิ่งมะม่วง กิ่งมะม่วงมันพาดบนหลังคา หนูมันไต่ต้นมะม่วงแล้วไปกิ่ง แล้วมีรูเข้าไปได้ หนูนี่พอมีรูหัวเข้าไปได้ตัวมันก็เข้าได้ มันก็เข้าไปเกิดลูกเกิดเต้าวิ่งกันเป็นสนามกีฬาไปเลย ต่อมาก็ใช้อุบาย เอาถังน้ำไปวางไว้เอาของกินไปวางไว้ เอาน้ำไปวางไว้ด้วย มันกินแล้วมันต้องกินน้ำเหมือนคนเหมือนกัน เลยมันไปว่ายน้ำต๋อมแต๋มๆ ทีละตัวๆ ลงไปว่ายน้ำในถัง แล้วยกไปเทที่สนามหญ้า เดี๋ยวนี้ไม่มีแล้ว เพราะตัดกิ่งมะม่วงออก เลยไม่มีหนูรบกวนต่อไป

เพราะฉะนั้น **เรื่องกิเลสก็เหมือนกัน เราต้องรู้ว่ามันเกิดมาทาง**

ใด มาทางไหน อะไรเป็นเหตุเป็นปัจจัย ซึ่งเราต้องใช้สติกับปัญญาในการพิจารณา สติกับปัญญานี้ใช้มาก เพราะฉะนั้นในหมวดธรรมะในหมวดต่างๆ ต้องมีสติปัญญากำกับอยู่เสมอ เราจึงได้ยินพระท่านพูดบ่อยๆ ว่า **ต้องใช้สติปัญญาเป็นเครื่องกั้นกิเลส สติเป็นเครื่องกั้นปัญญาเป็นเครื่องกรองอีกทีหนึ่ง กั้นแล้วกรองไว้อีกทีหนึ่ง สองอย่างมาร่วมมือร่วมใจกัน แล้วเจ้ากิเลสมันหลุดเข้ามาไม่ได้** มันไม่เกิด เพราะอารมณ์ที่มากระทบมันถูกสติกั้นไว้ ปัญญากรองไว้ มันติดอยู่ตรงนั้น มันไม่หลุดเข้าไปถึงข้างใน ไม่ไปรบกวนจิตใจของเราได้ เพราะเราคอยปิดคอยกั้นมันไว้ ธรรมะสองตัวนี้ต้องคอยใช้ไว้ **ตัวสติใช้กั้นไว้ก่อน แล้วปัญญาก็มาพิจารณา**

เมื่อเรากักไว้แล้วเราก็มาพิจารณาว่า สิ่งนี้คืออะไร มันเกิดขึ้นอย่างไร มีพิษสงอย่างไร ให้ทุกข์ให้โทษอย่างไร เราก็เอามาแยกแยะพิจารณาเรื่อยๆ ไป เอาทีละตัวพิจารณาทีละเรื่อง ไม่พิจารณาทีเดียวแล้วจะจบเรื่องไม่ใช่ ต้องค่อยพิจารณาไป เรียกว่า ค่อยรู้เท่ารู้ทันมากขึ้น เข้าใจเรื่องปัญหาชีวิตมากขึ้น เข้าใจเรื่องอะไรต่างๆ ชัดเจนแจ่มแจ้งมากขึ้น เมื่อเราเข้าใจชัดในเรื่องเหล่านั้นมันก็หมดฤทธิ์ไปเอง ไม่รบกวนเราให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อนได้ เพราะเรารู้ว่าอะไรมันเป็นอะไรถูกต้องมากยิ่งขึ้น

ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญ แต่ว่า**เบื้องต้นเราต้องยอมรับหลักการว่ากิเลสไม่ใช่ของดั้งเดิม อะไรๆ ที่เกิดขึ้นนั้นมันเป็นเรื่องเกิดขึ้น ดับไป เกิดขึ้นดับไปอยู่ตลอดเวลา เรียกว่ารับหลักการดั้งเดิมก่อนเป็นขั้นมูลฐาน เมื่อรับหลักการขั้นมูลฐานไว้ได้อย่างนี้แล้ว ต่อจากนั้นเราก็คอยพิจารณาอะไรเป็นเหตุให้เกิดขึ้น ทางเกิดของกิเลสมันก็ ทางหู ทางตา ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ ที่เราเรียกว่า อายตนะ ๖ บ้าง ทวาร ๖ บ้าง "อายตนะ" แปลว่า "ที่ต่อ" คืออายตนะภายในมันไปต่อกับภายนอก ภายในก็มี ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ภายนอกก็คู่กัน รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ และธรรมารมณ์ รูปมาต่อกับตา เสียงมาต่อกับหู กลิ่นมาต่อกับจมูก รสมาต่อกับลิ้น โผฏฐัพพะมาต่อกับกายประสาท ธรรมารมณ์ก็เกิดขึ้นที่ใจของเรา มันต่อเนื่องกันอย่างนี้ เมื่อสิ่งเหล่านี้มาเชื่อมโยงกันเข้าแล้ว มันก็เกิดปฏิกิริยาขึ้นมาทันที** เช่น ตาเห็นรูปก็เกิดความรู้ทางตา หูได้ยินเสียงก็เกิดความรู้ทางหู จมูกได้กลิ่นก็เกิดความรู้ทางจมูก รสกระทบลิ้นก็เกิดความรู้ทางลิ้นหรือทางประสาทลิ้น โผฏฐัพพะมากระทบกับร่างกาย ก็เกิดความรู้ทางกายประสาท ธรรมารมณ์มากระทบใจก็เกิดความรู้ทางใจขึ้น มันเกิดขึ้นอย่างนี้ เรียกว่า **วิญญาณทางตา วิญญาณทางหู วิญญาณทางจมูก วิญญาณทางลิ้น วิญญาณทางกาย แล้วก็วิญญาณที่จิตของเรา** มันเกิดขึ้นอย่างนี้

วิญญาณก็เป็นของปรุงแต่ง เกิดขึ้นจากอายตนะภายในกระทบกับอายตนะภายนอก แล้วก็เกิดวิญญาณขึ้น เมื่อเกิดวิญญาณแล้ว ตา-รูป วิญญาณทางตา หู-เสียง วิญญาณทางหู จมูก-กลิ่น วิญญาณทางจมูก ลิ้น-รส วิญญาณทางลิ้น กาย-โผฏฐัพพะ วิญญาณทางกาย ใจ-ธรรมารมณ์ วิญญาณทางใจ สามอย่างนี้มันมารวมกันเข้า เช่น ตา-รูป-ความรู้ทางตารวมกันเข้า รวมกันอย่างนี้ เขาเรียกว่า ผัสสะ หรือว่าสัมผัส หมายความว่ามันมาประชุมกันเข้า พอรวมกันเข้าสามเรื่องก็เกิดเวทนาขึ้นในใจของเรา ปรุงแต่งแล้วเกิดเวทนา แล้วเวทนาคือสิ่งปรุงแต่งปรุงแต่งจิตของเราให้เกิดความรัก ให้เกิดความชัง ให้เกิดความอยากได้ ให้เกิดความไม่อยากได้ **สิ่งทั้งหลายบางทีก็อยากจะได้ บางทีก็ไม่อยากจะได้ ถ้าอยากจะได้ก็เกิดราคะ ความเพลิดเพลินยินดี ถ้าไม่อยากได้เกิดโทสะ จิตมันหงุดหงิดงุ่นง่าน เกิดประทุษร้ายขึ้นมา อยากจะผลักไสสิ่งนั้นออกไป แล้วก็เกิดโมหะคือความไม่รู้ไม่เข้าใจในเรื่องนั้นถูกต้อง เรียกว่าเกิดความหลงขึ้นมาในจิตของเราอีกทีหนึ่ง มันเกิดเป็นไปกันในรูปอย่างนี้ตลอดเวลา ตราบเท่าที่เรายังมีสติไม่พอ มีปัญญาไม่พอ พอสติไม่ทันปัญญาไม่พอ ก็เกิดเรื่อยไป ปรุงแต่งเรื่อยไป**

จิตไม่ปรุงแต่ง
คือ จิตแห่งพุทธะ

"ถ้าเรามีจิตไม่ถูกปรุงแต่ง ก็เรียกว่า
เรามีจิตเป็นพุทธะขึ้นมา เป็นผู้รู้ขึ้นมาทันที
รู้อะไรถูกต้องขึ้นมา แล้วก็เป็นเองอย่างแท้จริง"

เพราะฉะนั้น ในวิถีชีวิตของเราในวันหนึ่งๆ นี้ เราเกิดความเพลิดเพลิน เกิดความขัดข้อง เกิดความหลง เกิดความริษยา เกิดอะไรต่ออะไรมากมายก่ายกอง แล้วในขณะที่สิ่งเหล่านั้นมันเกิดกระทบอยู่ในตัวของเรานั้น เราสังเกตดูว่ามันร้อนหรือเย็น มันสุขหรือทุกข์ มันวุ่นวายหรือว่ามันสงบ ถ้าพิจารณาแล้วก็จะเห็นว่ามันร้อน **มันร้อนทั้งนั้น ร้อนด้วยความอยาก ร้อนด้วยความไม่อยาก** อยากนี่ก็ร้อน เช่นอยากจะไปไหน ใจมันก็ร้อนอยากจะไป เช่นฝนตกอย่างนี้ สมมติว่าเราอยากจะไปไหน มันไปไม่ได้เพราะว่าฝนมันตก ทีนี้เราเป็นอย่างไร รู้สึกหงุดหงิดงุ่นง่าน บางทีอาจจะด่าฝนด้วยซ้ำไป ทั้งๆ ที่ฝนก็เป็นไปตามเรื่องของฝน แต่เราก็นึกด่าว่าฝนเจ้ากรรมอะไรมาตกวันนี้ เราไม่สบายใจ ด่าไปด้วยอำนาจโมหะ คือความหลง นั่นเอง หลงด่าฝน ด่าแดด ด่าลม

คนโบราณเขาห้าม เขาห้ามว่า **อย่าด่าแดด ด่าฝน ด่าลม เพราะว่ามันเป็นเครื่องเสียหายต่อไปภายภาคหน้า เป็นอัปมงคล และทำให้เสียนิสัย กระทั่งแดดลมฝนยังด่า** ถ้าเจอคนก็มิด่ากันใหญ่หรือ ทีนี้ถ้าด่าแดดด่าลมปากไม่เจ่อละ ถ้าเจอคนแล้วไปด่าก็ปากเจ่อเท่านั้นเอง เรื่องมันอย่างนี้ เขาจึงสอนว่าอย่าไปด่าแดด ด่าลม ด่าฝน มันจะเสียผู้เสียคน มันจะเกิดความเสียหายแก่จิตใจด้วยประการต่างๆ ซึ่งโบราณได้ห้ามไว้ ซึ่งมีอยู่ในหนังสือที่เรียกว่า **สวัสดิรักษา** เป็นหนังสือเกี่ยวกับเรื่องรักษาความสุข ความสวัสดีในชีวิต ห้ามไม่ให้ทำอย่างนั้น ไม่ให้ทำ

อย่างนี้ แต่บางอย่างไม่เข้าท่าก็มีเหมือนกันในหนังสือนั้น แต่บางอย่างเขาก็เข้าทีอยู่ เขาไม่ให้หัดนิสัยอย่างนั้น ไม่ให้ว่าไม่ให้ด่ามันร้อน เรื่องร้อนใจ อยากได้ก็ร้อน ไม่อยากได้ก็ร้อนเหมือนกัน ถ้าอยากได้มันก็ร้อนอย่างหนึ่ง อยากผลักดันให้ออกไป มันก็ร้อนอีกแบบหนึ่ง

รวมความว่ามันไม่ดี ถ้าใจปรุงแต่งแล้วมันก็ไม่ดี **ไอ้ที่ดีมันอยู่ตรงไหน ดีตรงที่จิตเรามันไม่ถูกปรุงแต่ง ถ้าเรามีจิตไม่ถูกปรุงแต่งก็เรียกว่าเรามีจิตเป็นพุทธะขึ้นมา เป็นผู้รู้ขึ้นมาทันที รู้อะไรถูกต้องขึ้นมาแล้วก็เป็นเองอย่างแท้จริง** สภาพมันอยู่คงที่หน้าตาดั้งเดิมของมันปรากฏอยู่อย่างนั้น ไม่ถูกฉาบด้วยกิเลส เรียกว่าไม่ถูกปรุงสภาพจิตมันก็เป็นอย่างนี้ **สภาพที่ไม่ถูกปรุงแต่งเป็นของมีอยู่แล้ว** ไม่ใช่ไม่มี มันมีอยู่แล้วเพราะฉะนั้น เราได้ยินคำพูดบางคำที่เขาพูดว่า **พุทธะมีอยู่ในตัวท่านแล้ว พระพุทธเจ้ามีอยู่ในตัวท่านแล้ว แต่ท่านไม่รู้จัก ไปเที่ยวค้นหาภายนอก ไปหาพระพุทธจากข้างนอกมันจะพบได้อย่างไร** คล้ายกับว่าแว่นตาอยู่บนหน้าผาก แล้วก็เที่ยวมองหา มองหาอยู่นั่น หลานมันเห็นว่า คุณย่ามองหาอะไร หาอะไร หาแว่น ว่าอย่างนั้น หลานก็เลยบอกว่าก็แว่นอยู่ที่หน้าผากของคุณย่าเอง ก็เลยร้องว่าอ้อข้ามันแก่แล้วก็อย่างนี้แหละ เขาเรียกว่าไปหลงหาในที่ที่ไม่ควรหา ในที่ที่ควรหาไม่หา **พระพุทธเจ้าไม่ได้อยู่ข้างนอกตัวเรา พระพุทธเจ้าที่แท้มีอยู่แล้วในตัวเรา พระพุทธที่แท้ก็คือจิตไม่ถูกปรุงแต่งนั่นเอง** ไม่ถูกปรุงแต่งด้วยความรัก ความชัง

ความโกรธ ความหลง ความอะไรๆ อารมณ์ภายนอกไม่มีฤทธิ์ ไม่มีเดช ที่จะปรุงแต่งจิตได้เมื่อใด เมื่อนั้นจิตเราก็เป็นพุทธะ เรียกว่าเราเข้าถึงความเป็นพุทธะ

พุทธะนั้นคือการได้เปิดเผยสิ่งที่ปกปิดอยู่ให้ปรากฏ แล้วก็ให้เห็นสิ่งที่เป็นเนื้อแท้ สิ่งที่มาปกปิดนั้นก็คือความยึดถือในเรื่องกิเลสนั่นเอง มันปิดไว้ ความโลภ ความโกรธ ความหลง ความริษยา พยาบาท กิเลสประเภทต่างๆ มันมาปิดจิตของเราไว้ เราจึงไม่เห็นองค์พุทธะ แต่พอเราเปิดสิ่งนั้นด้วยสติ ด้วยปัญญา เราก็พบทันที เพราะฉะนั้น พุทธะที่แท้คือจิตที่ไม่ถูกปรุงแต่งและก็มีอยู่แล้ว แต่เรามักจะเผลอไป มักจะประมาทไป ปรุงมันแต่งตลอดเวลา จึงได้เกิดเป็นปัญหาขึ้นในชีวิตของเรา ถ้าหากว่าเราไม่อยากจะสร้างปัญหา เราก็ต้องมีสติคอยควบคุมไม่ให้จิตเราถูกปรุงแต่งด้วยอะไรๆ แม้อะไรมากระทบก็ตีกลับออกไปด้วย **ความรู้เท่าคือปัญญา ความรู้ทันคือสติ** เอาสติใช้ก่อนคือคอยกำหนดรู้ไว้ แล้วพอกำหนดรู้สิ่งนั้นก็ผลักมันออกไป มันก็ไม่เกิดพิษสงแก่เรา แล้วเราก็พิจารณาต่อไปว่า สิ่งนั้นคืออะไร มันมาในรูปใด มาอย่างไร ไปอย่างไร สิ่งนั้นก็ค่อยผ่อนคลายลงไป **การปฏิบัติในเรื่องนี้ก็คือคอยควบคุมตัวเราเองไว้ ด้วยสติด้วยปัญญา ควบคุมจิตของเรา ไม่ให้มันคิดฟุ้งซ่าน ไม่ให้มัวเมา ไม่ให้หลงใหลไปในเรื่องอะไรๆ ต่างๆ เราคอยควบคุมจิตเราไว้ เพื่อจะให้อยู่ในสภาพที่เรียกว่า สะอาดอยู่ สว่างอยู่**

สงบอยู่ ถ้าจิตเราอยู่ในสภาพสะอาด สงบ สว่าง แล้วมันก็ไม่วุ่นวาย ไม่เกิดปัญหา ไม่เกิดความเร่าร้อนในทางจิตใจ ฝนไม่รั่วรดเราก็นั่งสบายจิตใจอยู่ในสภาพเป็นปกติอยู่ตลอดเวลา

เราจึงควรพิจารณาสิ่งต่างๆ ด้วยสติปัญญา เพื่อจะได้รักษาสภาพจิตของเราให้มันสงบในทุกที่ ทุกแห่ง ไม่ว่าฝนจะตก แดดจะออก รถจะติด จะมีอะไรขึ้น จิตใจมันก็เฉยๆ กับสิ่งเหล่านั้นไม่เก็บมาคิด มาปรุงแต่งจิตใจ เราก็อยู่ได้อย่างสงบ เราถึงความเป็นพุทธะ เข้าถึงพุทธะคือความสงบนั้น ด้วยอาการอย่างนี้

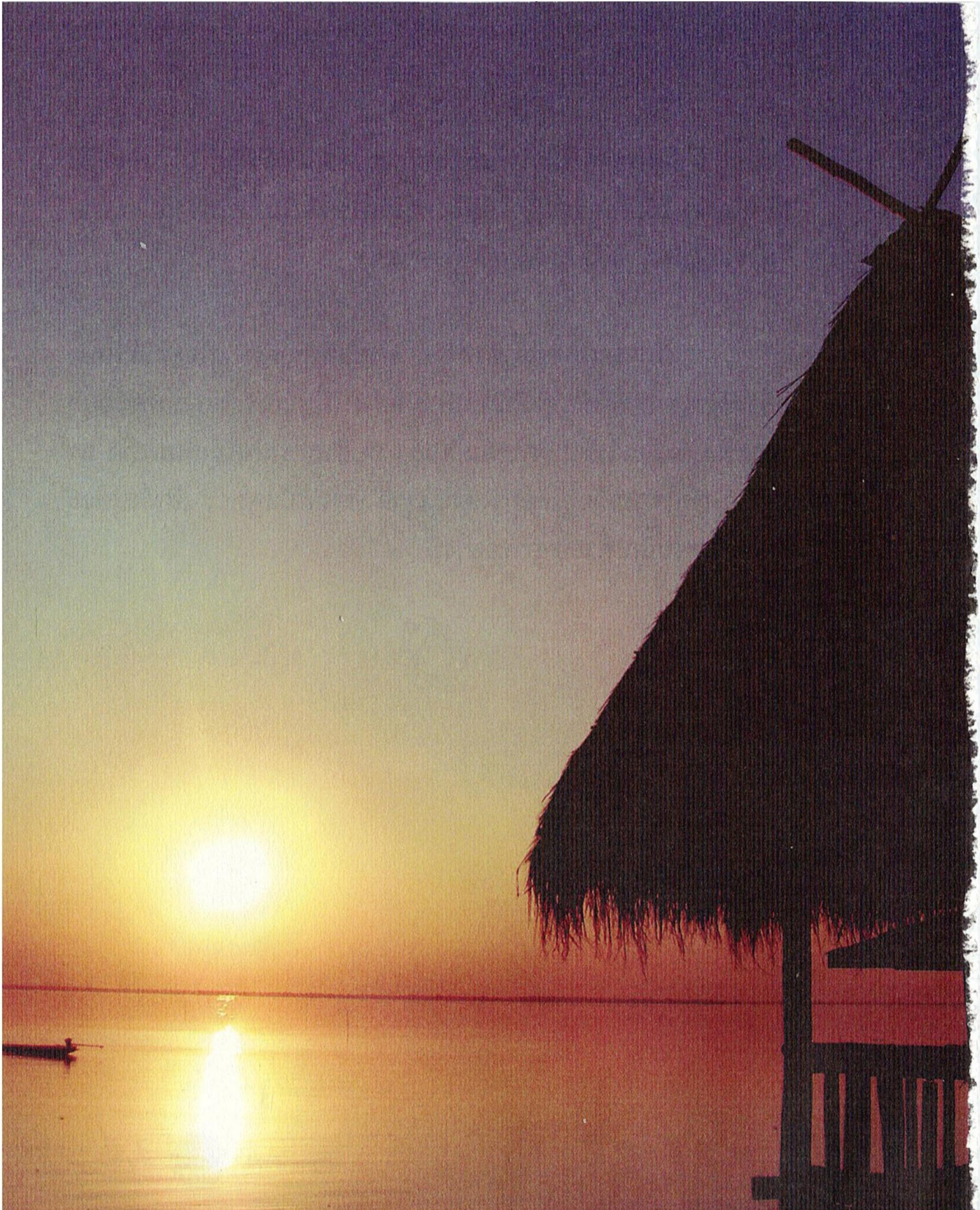

จิตที่ฝึกดีแล้ว
นำสุขมาให้

สิ่งทั้งหลายที่เกิดขึ้นในชีวิตของเรา
มันต้องมีความสัมพันธ์กัน มีทุกข์บ้างสุขบ้างปะปนกันไป
ได้บ้างเสียบ้างอันเป็นเรื่องธรรมดาของชีวิต
ชีวิตของเรามันก็มีสภาพเช่นนี้
พระพุทธเจ้าตรัสว่า
"จิตตัสสะ ทะมะโถ สาธุ - การฝึกจิตเป็นความดี
จิตตัง ทันตัง สุขาวะหัง - จิตที่ฝึกดีแล้ว
นำความสุขมาให้ บัณฑิตทั้งหลายจึงควรฝึกจิตของตน"

ปาฐกถาธรรม เรื่อง จิตที่ฝึกดีแล้ว นำสุขมาให้
วันอาทิตย์ที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๓๓

ป่าไผ่ ใบไม้เหี่ยวแห้งที่ร่วงกองอยู่กับพื้น เป็นเครื่องเตือนใจ **ว่าชีวิตของเราก็เหมือนใบไม้** ขั้นแรกสดชื่น เขียว ต่อมาก็ค่อยๆ เหี่ยวลงๆ แล้วก็ร่วง นั่นเป็นบทเรียน เป็นเครื่องเตือนใจแก่มนุษย์ทั้งหลาย

สภาพจิตของคนเรานั้น **เหมือนกับผ้าขาวที่สะอาดอยู่ตลอดเวลา แต่ที่เศร้าหมองเพราะสิ่งที่มากระทบ** ถ้าเราเอาผ้าขาวผืนหนึ่งไปปูไว้ที่สนามหญ้า ไม่เท่าใดสีขาวก็ค่อยจางไป ขี้ฝุ่นจับ แล้วผ้าขาวก็จะกลายเป็นสีอื่น สภาพจิตของคนเรานี้ก็เหมือนกัน **โดยปกติจิตนั้นสะอาดอยู่ ผ่องใสอยู่**

พระพุทธเจ้าท่านทรงตรัสว่า

"ปะภัสสะระมิทัง จิตตัง ภิกขะเว ตัญจะโข อาคันตุเกหิ อุปกิลิฏฐัง" ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย **ธรรมชาติจิตเป็นประภัสสร หมายความว่า ผ่องใส ไม่มีสิ่งอื่นใดทำให้ขุ่นมัว** นี่คือธรรมชาติเนื้อแท้ทางเซนเรียกว่า **"จิตเดิมแท้" จิตเดิมแท้ คือจิตที่ยังไม่มีสิ่งปรุงแต่ง ผ่องใส** แต่ถ้าถูกปรุงแต่งด้วยอะไร ก็จะเปลี่ยนสภาพไป

ในตัวเรามีกายมีใจ เรียกว่า **"ใจ"** ตามภาษาไทย ภาษาบาลีเรียกว่า **"จิต"** หรือว่า **"มโน"** ก็ได้ **"วิญญาณ"** ก็ได้ เรียกได้หลายคำด้วยกัน แต่เราพูดว่า **"จิตใจ" ก็หมายถึงสิ่งๆ หนึ่งที่อยู่ในชีวิตของเรา**

มันมีอำนาจในการคิด นึก กำหนดจดจำเรื่องต่างๆ ใจเป็นประธาน เป็นต้นเรื่องของสิ่งทั้งหลายทั้งปวง

บรรดาความสุข ความทุกข์ ความเสื่อม ความเจริญ ที่เกิดขึ้นในชีวิตของเราแต่ละเรื่องนั้น มันก็ตั้งต้นมาจาก "ใจ" ของเรา คือใจต้องคิดก่อน ไม่ว่าเรื่องอะไร เรื่องดี เรื่องชั่ว เรื่องสุข เรื่องทุกข์ เรื่องเสื่อม เรื่องเจริญ มันก็อยู่ที่ใจของเราทั้งนั้น ใจจึงเป็นต้นเรื่องของสิ่งทั้งหลายทั้งปวง หรือมีคำกล่าวว่า **"จิตเป็นนาย กายเป็นบ่าว" คือ "จิต" เป็นผู้สั่ง "กาย" ก็ต้องทำตามสั่ง**

เครื่องประกอบของจิตคือ **"สมอง" "หัวใจ"** ก็มีส่วนเกี่ยวข้อง หัวใจนั้นคืออวัยวะที่มีรูปร่างเหมือนกับผลมะม่วงที่ห้อยอยู่ตามกิ่ง หรือเหมือนกับดอกบัวคว่ำ หัวใจทำหน้าที่ในการสูบฉีดโลหิตไปเลี้ยงสมองและอื่นๆ อีกมากมาย

ความคิดกำหนดจดจำอยู่ที่สมอง แต่เราเรียกว่าเป็นเรื่องของใจ เป็นเรื่องของจิต จิตก็ทำหน้าที่ไปตามเรื่อง หน้าที่กำหนดจดจำ คิด รู้ในเรื่องอะไรๆ ต่างๆ จิตจึงเป็นใหญ่ในร่างกายของคนเรา **ถ้าจิตเข้มแข็ง ร่างกายก็เข้มแข็ง จิตอ่อนแอ ร่างกายก็อ่อนแอ, จิตเศร้าหมอง การพูดก็เศร้าหมอง การกระทำก็เศร้าหมอง กิจกรรมต่างๆ ที่เราประกอบ**

อยู่ในชีวิตประจำวัน ก็เนื่องมาจากจิตของเรา

การดูจิตก็ต้องดูที่การกระทำ หากกระทำแต่เรื่องชั่วก็แสดงว่าจิตชั่ว ถ้ากระทำเรื่องดี เรื่องประเสริฐ ก็แสดงว่าจิตของเราดี ถ้าเขาพูดด้วยคำสุภาพเรียบร้อย อ่อนหวาน ก็แสดงว่าใจเขาดีเพราะว่าพูดคำดีๆ ออกมาก ถ้าพูดคำหยาบ พ่นๆ ออกมา ใจก็หยาบ คิดแต่เรื่องชั่ว เรื่องร้าย จึงพูดคำชั่วร้ายออกมา

วาจาแสดงถึงน้ำใจ การกระทำก็แสดงถึงน้ำใจ การเป็นสุภาพชน เพราะใจสุภาพ การเป็นคนหยาบกระด้างเพราะใจหยาบใจกระด้าง จะเดินจะเหินก็ตึงตังโผงผาง สภาพใจเป็นอย่างนั้น คนที่มีอาการหุนหันพลันแล่น ทำอะไรก็ไม่ยั้งไม่คิด ก็แสดงว่าจิตนั้นไม่ได้อบรมให้คิดนึกตรึกตรอง ไม่ได้รับการฝึกอบรมให้คิดในทางที่ถูกที่ควร

ท่านจึงสอนให้ **"ฝึกจิต"** การฝึกจิตนั้นเป็นเรื่องจำเป็นที่จะต้องทำ พระพุทธเจ้าตรัสว่า **"จิตตัสสะ ทะมะโถ สาธุ – การฝึกจิตเป็นความดี, จิตตัง ทันตัง สุขาวะหัง - จิตที่ฝึกดีแล้ว นำความสุขมาให้" บัณฑิตทั้งหลายจึงควรฝึกจิตของตน**

จักได้บาป หรือ บุญ
อยู่ที่จิตคิดดี
หรือคิดชั่ว

"บาปก็ดี บุญก็ดี มันเกิดดับ เกิดดับอยู่ตลอดเวลา
"บาป" เกิดเพราะเราขาดสติปัญญา
"บุญ" เกิดเพราะเรามีสติปัญญา
เราคิดถูกคิดชอบ บุญก็เกิดขึ้น ความดีความงามเกิดขึ้น
เกิดแล้วก็ดับไป ไม่ได้ตั้งอยู่ถาวร"

ครั้งหนึ่งพระสารีบุตรท่านเดินไปในทุ่งนา มีสามเณรน้อยเป็นลูกศิษย์ไปด้วย ไปเห็นชาวนาเขาขุดเหมืองชักน้ำเข้านา ท่านก็บอกเณรน้อยว่า **"ชาวนาเขาขุดเหมืองเอาน้ำเข้านา เธอจะต้องฝึกจิตของเธอให้เหมือนกับชาวนาที่ทำหน้าที่การงานของเขา"**

ไปเห็นคนทำลูกศร ท่านก็บอกว่า **"ช่างแต่งลูกศร แต่งศรให้มันตรง เพื่อจะได้ยิงแม่นยำ เธอก็ต้องฝึกจิตของเธอเหมือนกับช่างดัดลูกศร"**

มีคำสอนมากมายที่ว่าให้พยายาม ฝึกจิต เฝ้าดูจิต ตบแต่งจิตของตนให้มันดีขึ้น **ความจริงจิตมันดีอยู่แล้ว แต่ว่าที่ไม่ดีก็เพราะว่าเราไม่รู้วิธีป้องกัน ปล่อยให้สิ่งต่างๆ เข้ามาเกาะกุมจิตใจ เรียกว่ามี "กิเลส"เกิดขึ้น**

กิเลสนั้นไม่ใช่ของเดิม ไม่ใช่สิ่งที่มันมีอยู่กับตัวเราตลอดเวลา ในทางพระพุทธศาสนาไม่มีคำพูดที่เรียกว่า "บาปดั้งเดิม" เหมือนในศาสนาอื่นที่เขาว่ามีบาปดั้งเดิม ตั้งแต่มนุษย์คนแรกของโลก ที่ไปกระทำความผิด คือขัดขืนคำของพระผู้เป็นเจ้า แล้วบาปนั้นก็ติดมาชั่วลูกชั่วหลานเหลนโหลน ติดมาหลายชั่วอายุคน ทางพระพุทธศาสนาไม่ถืออย่างนั้น

ทางพระพุทธศาสนาถือว่า บาปก็ดี บุญก็ดี มันเกิดดับ เกิดดับอยู่ตลอดเวลา "บาป" เกิดเพราะเราขาดสติปัญญา "บุญ" เกิดเพราะเรามีสติปัญญา เราคิดถูกคิดชอบ บุญมันก็เกิดขึ้น ความดีความงามเกิดขึ้น เกิดแล้วก็ดับไป ไม่ได้ตั้งอยู่ถาวร

คำสอนในทางพระพุทธศาสนานั้น ให้เราจำลักษณะพิเศษไว้อันหนึ่งว่าเป็นขณิกวาท "ขณิก" แปลว่าชั่วขณะหนึ่ง "วาทะ" คือคำสอน ข้อปฏิบัติในทางพระพุทธศาสนาเป็น "ขณิกวาท" ไม่ใช่ "ฆณิก" คำนี้แปลว่าเป็นก้อน เป็นกลุ่มเป็นก้อน ไม่รู้จักแยก ไม่รู้จักแตก ไม่รู้จักทำลาย นั่นเป็นลัทธิ "ความมีอัตตาตัวตนถาวร" แต่พระพุทธศาสนาเป็นขณิก หมายความว่าเป็นเรื่องของการปรุงแต่งชั่วขณะหนึ่งๆ แล้วก็ดับไป..ดับไป.. ไม่ว่าจะเป็นความคิดอะไรเกิดขึ้นในตัวเรา มันก็เป็นไปชั่วขณะหนึ่งๆ

ร่างกายของเราก็ปรุงแต่งอยู่ตลอดเวลา ที่เราเห็นเป็นตัวตนพูดได้ เดินได้ ก็เพราะว่าส่วนประกอบมันยังมีอยู่ เรียกว่ามี **"สันตติ"** มีการสืบต่อ ของวัตถุปัจจัยในร่างกายของเราไม่ขาดสาย เมื่อส่วนประกอบนั้นยังอยู่ มันก็เป็นไปได้ คล้ายกับไฟที่ลุกอยู่ได้ก็เพราะมีไส้ มีน้ำมันผสมส่งกำลังมาให้ไฟลุกเกิดเป็นเปลว แต่ถ้าไส้หมดน้ำมันหมด ไฟก็ดับไป **มันเป็นอย่างนั้น มันเกิดดับๆ อยู่ตลอดเวลา**

นี่เป็นหลักพิจารณาเพื่อให้เห็นว่า **ไม่มีเนื้อแท้ ไม่ต้องไปยึดสิ่งที่เป็นตัวตน แต่ให้รู้ตามกฎของธรรมชาติว่า เพียงแต่เป็นการปรุงแต่ง เกิดขึ้น ไหลไปตามอำนาจของการปรุงแต่ง แล้วก็แตกดับไปตามธรรมชาติ** ลักษณะเป็นอย่างนั้น เรียกว่า "ขณิกวาท" คือเรื่องเกิดขึ้นดับไป เกิดขึ้นดับไป ไม่ว่าจะเป็นอะไรก็เหมือนกันทั้งหมด มันมีลักษณะอย่างนั้น เราก็จะเห็นว่าไม่มีอะไรที่เป็นตัวเราอย่างแท้จริง เป็นตัวเขาอย่างแท้จริง มันเพียงแต่เกิดขึ้นและดับไป เท่านั้น

สมมติว่ามีใครมาด่าเราว่า "ชาติชั่ว" มันก็ดับไปแล้ว พอหยุดพูด ไอ้คำชั่วๆ มันก็ดับไปแล้ว **แต่เราไม่ยอมให้ดับ เอามาเก็บไว้ในใจของเรา เกิดเป็น "นิวรณ์" ขึ้นในใจของเรา มาผูกพันจิตใจ** เราครุ่นคิด "มันด่าเรา" ด่าฉันอย่างโน้น ด่าฉันอย่างนี้ และเราเป็นผู้สร้างให้มันติดต่อไป ไม่ให้ดับไปเสีย แต่ถ้าเขาพูดจบ "เอ้อ! ดับแล้ว จบแล้ว ฉันไม่เกี่ยวข้องแล้ว สิ่งนั้นเป็นอดีตไปแล้ว ฉันไม่เอามาเป็นอารมณ์ เรื่องใหม่มีอยู่เฉพาะหน้า ฉันคิดเรื่องใหม่ดีกว่า อารมณ์นั้นก็หายไป เราก็ไม่มีความขุ่นมัว ไม่มีความเศร้าหมองในจิตใจ

สติธรรม คือ
เครื่องรักษาเรือนกาย เรือนใจ

**พระพุทธเจ้าตรัสว่า เมื่อเห็นคนอื่นทำชั่ว
เราอย่าไปเอาอย่างเขา เราบอกแก่ตัวเองว่า
"คนนั้นไม่ใช่ตัวเดิม แต่ตัวกิเลสครอบงำจิตใจ
จึงได้พูดคำเช่นนั้นออกมา ได้แสดงท่าทางเช่นนั้นออกมา
น่าเกลียด ไม่น่าดูเลย ฉันควรจะระวังตัวฉัน
จะไม่ให้ทำอย่างนั้น"**

ในโลกปัจจุบันนี้ มักจะนิยมว่ามันต้องชดเชยกัน ต้องแก้แค้นกัน ต้องชำระกัน **"มันลบเหลี่ยมเรา"** สร้าง **"ตัวเรา"** ขึ้น แล้วก็สร้างเหลี่ยมขึ้นหลายแง่หลายมุม ใครมาทำอะไร "มันลบเหลี่ยม" **ทำไมต้องให้คนอื่นลบเหลี่ยม เราลบเหลี่ยมของเราเองก็หมดเรื่อง และจะไม่มีเหลี่ยมให้ถือ ไม่มีเหลี่ยมให้ยึด** ไม่มีตัวตนให้ยึดถือ ไม่มีตัว **"ฉัน"** ที่จะเป็นอย่างนั้น จะเป็นอย่างนี้ อารมณ์ก็จะดีขึ้น จิตใจผ่องใสขึ้น

ใครมาด่ามาว่า เราก็นั่งยิ้มๆ สบายใจ เหมือนกับดูละครที่มาแสดงเฉพาะหน้า ไม่ต้องเสียสตางค์ ยกโรงมาแสดงให้เราดูถึงหน้าบ้าน เราก็นั่งดูให้มันเพลินไป ดูไปด้วยปัญญา คิดว่า **"เออ! หมดเรื่องกันทีเอ็งไปแล้ว ข้าไม่มีอะไรกับเอ็งนะ ข้านั่งสบายแต่เอ็งใจร้อนเอง"** คนด่าคือผู้ร้อน เหงื่อไหลไคลย้อย เราผู้ฟัง ถ้าไม่โกรธก็ไม่ร้อน แต่ถ้าโกรธมันก็ร้อนเหมือนกัน เหงื่อไหลเหมือนกัน ลุกขึ้นเต้นแร้งเต้นกา **คนนั้นชั่วอยู่แล้ว เราเพิ่มคนชั่วไปอีกหนึ่งคน นั่นคือตัวเราเอง ซึ่งอย่างนี้ไม่ถูกต้อง**

พระพุทธเจ้าตรัสว่า **เมื่อเห็นคนอื่นทำชั่ว เราอย่าไปเอาอย่างเขา** เราบอกแก่ตัวเองว่า **"คนนั้นไม่ใช่ตัวเดิม แต่ตัวกิเลสครอบงำจิตใจจึงได้พูดคำเช่นนั้นออกมา ได้แสดงท่าทางเช่นนั้นออกมา น่าเกลียดไม่น่าดูเลย ฉันควรจะระวังตัว ฉันจะไม่ให้ทำอย่างนั้น"** แล้วก็นั่งข่ม

จิต ข่มใจ ข่มอารมณ์ไม่ให้เกิดความฟุ้งซ่าน ไม่ให้เกิดความเกลียด ไม่ให้เกิดความชังคนนั้น

ถ้าจะเกิดก็เกิดเพียงแต่ว่า **"น่าสงสาร น่าเอ็นดูจริงๆ ที่ทำอย่างนั้น"** แล้วเราก็เฉยๆ ไม่มีอะไร นั่นเรียกว่าเราไม่เพิ่มความชั่ว และไม่เพิ่มคนชั่วขึ้นอีกคนในโลก ไม่เพิ่มคนชั่วขึ้นในโลก ไม่เพิ่มความชั่ว แต่นี่ไม่อย่างนั้น เราชอบเพิ่มความชั่ว ถ้าไม่เพิ่ม เขาจะหาว่าเราเป็นคนขี้แพ้ แพ้ดีกว่าชนะนะ พระท่านจึงว่า **แพ้เป็นพระ ชนะเป็นมาร**

ถ้าเรายอมแพ้จิตเป็นพระ เป็นพระอย่างไร คุณธรรมมันเกิดขึ้น เรายอม เรามีคุณธรรม เราไม่ถือตัว เราไม่รับรู้ในเรื่องที่เขาพูดเขากล่าว เรียกว่าเป็นผู้ฉลาด มีเหตุมีผล มีธรรมะปรากฏขึ้นในใจ จึงได้เรียกว่าเป็นพระ

แต่ถ้าเราชนะเป็นมาร คือการแก้แค้น ชำระแค้น ไม่ได้วันนี้วันหน้า ต้องเอาให้ได้ นี่คือมาร ทำให้จิตใจวุ่นวาย สร้างกิเลสนิวรณ์ตัวที่เรียกว่า **"พยาบาท"** เกิดขึ้น

แม้คนคนนั้นจะจากไปแล้ว ก็เอามานั่งคิด ก็โกรธเกลียดอยู่ที่บ้าน ไม่มีตัวคนทำ แต่ว่าเราจำภาพได้ จำเสียงได้ แล้วก็เอามาครุ่นคิด เพิ่ม

ความโกรธ เพิ่มความเกลียดให้แก่ตัวเอง ซึ่งไม่ใช่สิ่งที่ดีเลย เมื่อคิดดูแล้วก็จะเห็นว่า **การทำอย่างนั้นเป็นความโง่ชนิดหนึ่ง** เราจะเป็นคนโง่ทำไม เราเป็นลูกศิษย์ของพระพุทธเจ้า ลูกศิษย์ของพระพุทธเจ้า เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น เป็นผู้มีความเบิกบานแจ่มใสในคุณงามความดี แล้วเราจะไปเก็บอารมณ์นั้นไว้ทำไม เราต้องปัดสิ่งนั้นออกไป อะไรไม่ดีก็ปัด สภาพใจก็จะเป็นปกติ ดังดั้งเดิมที่เคยเป็นอยู่ ไม่มีขี้ฝุ่นมาจับ ไม่มีอะไรมาจับ มันก็เรียบร้อยดี

"ใจ" ก็เหมือนกัน ลักษณะเป็นเช่นนั้น จึงสอนให้ฝึกเรื่องเกี่ยวกับใจ **การฝึกใจก็ต้องรู้ว่า จิตเดิมมันเป็นอย่างไร** จิตเดิมมันสะอาด จิตเดิมมันผ่องใส สงบอยู่ มันไม่สงบเพราะว่ามีสิ่งมากระทบ เหมือนน้ำในอ่างจะนิ่ง ไม่มีคลื่น ไม่มีอะไร แต่ถ้าเราเอาไม้แหย่ลงไปแล้วกวน น้ำมันก็หมุน เป็นสภาพที่ไม่สงบขึ้นมา หรือน้ำในบ่อ เราเอาก้อนหินโยนลงไป น้ำมันจะกระเพื่อม ในสระก็เหมือนกัน **มันมีเหตุภายนอกเข้ามาทำให้เกิดขึ้น**

สภาพของใจเราก็เช่นเดียวกัน **"อารมณ์" คือสิ่งที่มากระทบ เรามักจะพูดผิดว่า "วันนี้ฉันอารมณ์ไม่ดี" ไม่ใช่อารมณ์ ต้องพูดใหม่ว่า "ใจไม่ดี" อารมณ์มันมาจากข้างนอก "รูป" เรียกว่ารูปารมณ์ "เสียง" สัทธารมณ์ คันธารมณ์คือกลิ่น รสารมณ์ คือรส โผฏฐัพพารมณ์ คือ**

อารมณ์ที่กระทบกายประสาท

อารมณ์ห้า คือ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส เข้ามาทางตาของเรา ตาเป็นเครื่องรับรูป หูรับเสียง จมูกรับกลิ่น ลิ้นรับรส กายประสาทรับสิ่งที่ถูกต้องทางกาย สิ่งนั้นเรียกว่าอารมณ์ "อารมณ์" นั้นเป็นของภายนอก มันไหลมาทางตา หู จมูก ลิ้น กาย แล้วเข้าไปสู่ใจ ใจรับอารมณ์นั้นไว้ แล้วใจก็จะเปลี่ยนสภาพไป เพราะไปปรุงแต่งให้เกิดความรักความชังในเรื่องนั้นๆ ขึ้นมา

นี่ไม่ใช่ของเดิม เป็นสิ่งปลอมเข้ามา เป็น "อาคันตุกะ" เป็นแขกจรเข้ามาสู่บ้านเรา ถ้าเรารับรองดี คือรับด้วยปัญญาก็ไม่มีอะไร แต่ถ้ารับด้วยความโง่ ความหลง ก็จะเป็นพิษเป็นภัย **เราจึงต้องรับสิ่งนั้นด้วยปัญญา ด้วยสติ เอาสติมาควบคุมไว้ที่ตาเวลาเห็นรูป หูเวลาฟังเสียง จมูกเวลาได้กลิ่น ลิ้นได้รส กายถูกต้องอะไร มีสติคอยกำหนดรู้**

อย่างนี้ต้องหัด **หัดทำสติ** เช่นเวลาเดิน เดินด้วยความมีสติ จะไม่มีการลื่น ไม่มีการสะดุด และจะไม่มีอะไร เพราะเดินด้วยความมีสติ การยกมือขึ้นหรือทำอะไรก็ทำด้วยความมีสติก็ไม่เกิดความผิดพลาด เช่น จับมีดมาหั่นผัก มีสติในขณะยื่นมือไปจับมีดมา แล้วหั่นผัก เวลาหั่นก็มีสติอยู่ที่มีด ไม่ไปคิดเรื่องอื่น ไม่คุยเรื่องอื่น มีดมันก็หั่นแต่ผัก ไม่

หั่นนิ้วของเรา หรือไม่ปาดเนื้อของเรา เพราะเรามีสติคุมไว้

ธรรมะย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรม เห็นได้ง่ายตรงนี้ ขณะใดเรามีสติ ก็คือเรามีธรรมะ เมื่อมีธรรมะ ก็จะคุ้มครองไม่ให้เกิดการผิดพลาด ไม่ให้เกิดการเสียหาย

คนบางคนเขียนหนังสือผิด ผิดเพราะอะไร เพราะจิตไม่ได้อยู่ในเรื่องที่จะเขียน สติไม่มีในขณะนั้น ไม่ได้ควบคุมอยู่ ไปคิดเรื่องอื่น เช่น จะเขียนตัว ก. แต่ไปคิดถึงตัว ค. เลยเขียนเป็น ค. ไป เขียน "นายแก้ว" กลายเป็น "นายแค้ว" ไป เพราะเราไปคิดถึงตัวอื่น คิดถึงเรื่องอื่น เลยเขียนผิด ทำผิดบ่อยๆ

แม้การพูดก็เหมือนกัน ถ้าจิตไม่มีสมาธิก็พูดผิด เล่าเรื่องอะไรก็เล่าผิดๆ ตกๆ หล่นๆ แต่ถ้ามีสติมีสมาธิกำกับอยู่ในขณะนั้น การพูดก็จะไม่เสียหาย ไม่มีขาดตกบกพร่อง เพราะมีธรรมะคุ้มครองอยู่ตลอดเวลา ธรรมะจึงรักษาคนที่ประพฤติธรรม **ผู้ใดไม่ประพฤติธรรม ธรรมะก็ลงโทษเหมือนกัน ลงโทษให้ผิด ผิดแล้วก็เป็นทุกข์ มีความเดือดร้อนด้วยประการต่างๆ**

ในชีวิตประจำวันของเรา จึงมีผิดบ้างถูกบ้าง เพราะสติไม่

สมบูรณ์ ปัญญาไม่สมบูรณ์ เลยทำอะไรผิดพลาดอยู่บ่อยๆ

เรื่องนี้ต้องแก้ เวลาจะทำอะไรก็ต้องคอยกำหนดไว้ ว่าเรากำลังทำอะไร เรากำลังเขียนอะไร พูดอะไร เรากำลังจะลุกขึ้น กำลังจะเดิน เราจะถอยหลัง จะเลี้ยวขวา เลี้ยวซ้าย เกี่ยวข้องกับสิ่งนั้นสิ่งนี้ มีสติอยู่ตลอดเวลา คำพระท่านจึงว่า **สติ สัพพัตถะ ปัตติยา แปลว่า สติต้องใช้อยู่ทุกเมื่อ** ใครไม่ใช้ก็จะเกิดความผิดพลาดเสียหาย

นักเรียนจะไปทำการสอบ ถ้าว่าทำด้วยความ "มีสติ" ก็จะทำได้อย่างถูกต้อง และเขียนถูกต้องเรียบร้อย คนตรวจก็จะให้คะแนน เพราะเราเขียนเรียบร้อย ไม่ขยุกขยิก ถ้าเขียนขยุกขยิก คนตรวจก็จะมึนศีรษะ ตรวจมาหลายฉบับแล้ว "โฮ้ย! นี่เขียนไม่ได้เรื่อง" วงให้ตกไปเลย ขี้เกียจอ่าน เพราะว่าเขียนไม่ดี

ลายมือนี่ก็สำคัญเหมือนกัน เด็กๆ ต้องหัดเขียนลายมือให้สวยๆ ต้องหัดเขียนบ่อยๆ สมัยก่อนเขาสอนให้เขียนลายมือตอนเช้าๆ เวลาเป็นเด็กนี่ตื่นเช้าจะต้องไปคัดลายมือ ไม่มีกระดาษสมัยนั้น ใช้กระดานชนวน เอาไม้บรรทัดขีดเส้น แล้วก็เขียนตัวบรรจง เขียนทุกวัน เขียนให้มือมันอ่อน เขียนทุกวันๆ เวลาต่อมาก็มีสมุดใช้ ก็ยังต้องมีการคัดลายมือ สิ่งที่ครูเอามาให้คัดลายมือนั้น คัดไปท่องไป มันก็ติดสมอง จำได้ เอาไป

ใช้เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ลายมือก็สวย

คนสมัยก่อนลายมือสวย ยิ่งพวกที่ออกมาจากวัด ลายมือดี เขียนตัวเล็กสวยงาม เพราะพวกที่เรียนเป็น "มหา" กว่าจะสอบได้ก็ต้องหัดเขียนในหนังสือ เรียกว่า เกษียณ คือเขียนตัวเล็กๆ ไว้ใต้ศัพท์บาลี ไอ้นี่แปลว่าอะไร โยงเส้นโยงอะไรกันรุงรังไปหมด เพราะว่าประโยคหนึ่งตัวประธานอยู่ตรงนี้ ตัวคุณศัพท์ไปอยู่ตรงโน้น กริยาสุดท้าย อ่านต้องไว ต้องดูประโยคนั้นกริยาตัวสุดท้ายมันคืออะไร มีอะไรประกอบบ้าง ประกอบประธาน ประกอบกริยา คุณศัพท์ ประกอบอีกยาวเยอะแยะ จึงต้องบันทึกตัวเล็กๆ จึงเขียนลายมือสวยๆ พวกออกมาจากวัดนี่เขียนลายมือสวยๆ ทั้งนั้น

นักเรียนอัสสัมชัญสมัยก่อน เขียนภาษาอังกฤษสวยมาก เส้นสวย ไปเขียนไว้ตรงไหนก็จะรู้ว่าเป็นศิษย์อัสสัมชัญ มีพระองค์หนึ่งท่านเคยอยู่อัสสัมฯ แล้วมาอยู่ที่วัดมหาธาตุ ท่านเขียนไว้ที่กระดานดำ เป็นภาษาอังกฤษ มีคนๆ หนึ่งเขาเป็นศิษย์อัสสัมฯ มาเห็นเข้า ก็บอกว่า "นี่ต้องเป็นศิษย์อัสสัมฯ" เห็นลายมือ เขาทายทันทีต้องเป็นศิษย์อัสสัมฯ แล้วเมื่อพบก็บอกว่า "อาตมาเป็นศิษย์อัสสัมฯ" ลายมือมันบอก เพราะว่าเขากวดขัน ครูสมัยก่อนเป็นนักบวช กวดขัน เดี๋ยวนี้ไม่เท่าใดแล้ว เพราะว่าครูก่อนๆ มันหมดแล้ว คนรุ่นเก่าๆ ตายหมด ชั้นลูกก็ค่อยรางๆ

ไป ไม่ค่อยกวดขันเท่าใดแล้ว ไม่เหมือนเดิม สมัยก่อนเขากวดขันเรื่องลายมือมาก

เวลานี้คนได้ปริญญามาสมัครบวช เขียนใบสมัคร โอ๊! ดูไม่ได้ เหมือนกับเด็ก ป.๒ อย่างนั้นแหละ เลยบอกว่า "ได้ปริญญา เขียนหนังสืออย่างนี้เรอะ"

"โอ๊! หลวงพ่อ สมัยนี้เขาไม่เขียนแล้ว เขาพิมพ์ดีดเอา" อย่างนั้นลายมือมันก็ไม่ดี มันพิมพ์ดีดเสียเรื่อยๆ สมองต่อไปจะพิการ เพราะใช้คอมพิวเตอร์เสียเรื่อย อะไรๆ ก็บันทึกเข้าคอมพิวเตอร์ ไม่ต้องจำกันแล้ว บันทึกไว้แล้ว กดพักเดียว กดแล้วมันก็ออกมา สมองของคนก็จะไม่ดีต่อไป เพราะใช้เครื่องจักรมาก คนก็อ่อนแอ

เหมือนญาติโยม เดินไม่ค่อยจะไหวแล้ว เพราะนั่งรถเรื่อย ออกจากบ้านก็นั่งรถๆ เลยเดินไม่เก่งแล้ว คนบ้านนอกอายุ ๖๐-๗๐ เดินเก่ง ไม่เป็นโรคปวดหัวเข่า คนที่ปวดหัวเข่านี่เป็นคนในเมืองทั้งนั้น โยมๆ นี่ปวดกันทั้งนั้น ถ้าไปบ้านนอกจะไม่มีคนปวดหัวเข่าเลย เพราะเขาเดินตลอดวัน เดินไปโน่นไปนี่ ไม่ได้นั่งอยู่กับที่ เราไม่รู้จะไปไหน เหมือนนกมันถูกขังอยู่ในกรง อยู่แต่ในบ้าน สิ่งอำนวยความสะดวกมันก็มาก ร่างกายเลยอ่อนแอ ไม่ค่อยจะแข็งแรง **เราจึงต้องฝึกฝนในทุกๆ เรื่อง**

สมองต้องฝึกฝน จิตก็ต้องฝึกฝน ฝึกทุกอย่าง ฝึกเพื่อให้มันคล่องตัว ให้มันสะดวกสบาย ให้สวยงาม ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย การที่เขาให้ทำอะไรบางอย่างก็เพื่อเป็นการฝึกนิสัย เช่น การให้เขียนภาพต่างๆ ก็เป็นการฝึกนิสัยว่าเขียนเรียบร้อยไหม เส้นดีไหม ละเอียดไหมให้ทำทุกอย่าง เป็นเรื่องฝึกจิตทั้งนั้น **ให้บริหารกายก็เป็นการฝึกจิตไปด้วยในตัว ถ้าบริหารกายอย่างเดียวไม่ฝึกจิต คนนั้นจะเอากำลังกายไปใช้ในทางที่ผิด เพราะไม่ได้ฝึกจิต**

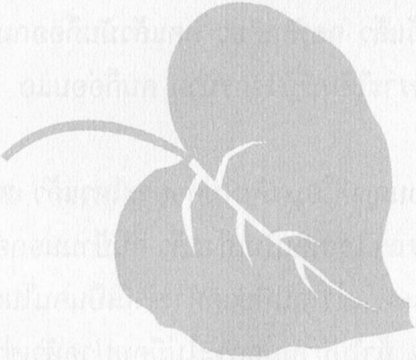

การฝึกจิต ไม่ใช่ฝึกแต่เด็ก ผู้ใหญ่ก็ต้องฝึก

"พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเรา
ท่านฝึกจิต ท่านฝึกสมาธิ ท่านทำสมาธิทุกคืนก็ว่าได้
เพราะฉะนั้น เวลาทำอะไร ท่านมีความอดทนเป็นพิเศษ
อดทนกว่าคนธรรมดา ทำอะไรเก่งกว่าพวกเรามาก
เพราะท่านฝึกทุกวัน สภาพจิตก็มั่นคงเข้มแข็ง
มีสมาธิในการทำอะไรต่างๆ"

คนที่จะเป็นนักกีฬาต้องฝึกจิตด้วย แต่ว่าคนยังมองไม่เห็น เห็นแต่เรื่องร่างกาย เห็นแต่เรื่องกีฬาที่ต้องเล่น เลยไม่ได้ฝึกจิต นักกีฬาจึงไม่มีใจก้าวหน้าเท่าที่ควร มักจะมีเรื่องเสียหาย เพราะเราไม่มีหลักสูตร **"ฝึกจิต"** เข้าไปใช้ในการกีฬา สมาธิก็ไม่ดี ความมั่นคงทางจิตใจก็น้อย ถ้าคนโห่มากๆ ก็จะเกิดอาการประหม่า ขาดสมาธิ ไม่มีปัญญา ทำให้การเล่นเสียไป เพราะว่าไม่ได้ฝึกฝนจิตใจ ไม่ใช้สมาธิ แล้วไม่ใช้ปัญญา ไม่รู้จักคิดในทางที่ถูกที่ชอบ จึงได้เกิดปัญหาขึ้นด้วยประการต่างๆ

แม้จะเป็นข้าราชการผู้ใหญ่ เขียนโครงการ มีชั่วโมงฝึกจิต ยังบอกว่า "เอ๊ะ! อะไร.. ต้องมีการฝึกจิตด้วยหรือ เป็นผู้ใหญ่แล้วทำไมยังต้องฝึกจิตด้วย" เอ้า! เป็นผู้ใหญ่แต่รูปร่าง เป็นผู้ใหญ่แต่ตำแหน่ง แต่สุขภาพจิตยังแย่อยู่ ไม่ฝึกจิต มันจะดีขึ้นได้อย่างไร สุขภาพจิตไม่ดี แล้วก็ไม่ฝึก มองเห็นว่าการฝึกนี่เป็นเรื่องไม่สมควร คนขนาดนี้แล้วจะต้องไปฝึกอะไร อย่างนั้นมันก็ไปไม่รอด

การฝึกจิตไม่ใช่ฝึกแต่เด็ก ผู้ใหญ่ก็ต้องฝึก หัวหน้าก็ต้องฝึก ลูกน้องก็ต้องฝึก ต้องฝึกทั้งหมด แต่ถ้าไม่ฝึกสุขภาพจิตมันเสื่อม เวลาทำงานก็จะเสียหาย ยิ่งคนทำงานอันใหญ่ๆ โตๆ แก่ชาติแก่บ้านเมือง ถ้าสุขภาพจิตไม่ดีก็ไปกันใหญ่

เช่น หนังจีน คนที่เป็นขุนนาง สุขภาพจิตเสื่อม ตกอยู่ในอำนาจของกิเลส เลยทำความเสียหาย พระราชามหากษัตริย์ในหนังก็เหมือนกัน สุขภาพแย่ หูเบา คนพูดขวาเชื่อ พูดซ้ายเชื่อ เชื่อหมด ถ้าคนนั้นมาพูด สั่ง ให้คนโน้นทำ พอคนนี้มาพูด สั่ง ให้คนนั้นทำ เอ้า! สองคนขัดกัน พระราชาตัวเรื่องในหนัง สุขภาพจิตไม่ดี มันก็เกิดปัญหาขึ้นด้วยประการต่างๆ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเรา ท่านฝึกจิต ท่านฝึกสมาธิ ท่านทำสมาธิทุกคืนก็ว่าได้ เพราะฉะนั้นเวลาทำอะไร ท่านมีความอดทนเป็นพิเศษ อดทนกว่าคนธรรมดา ทำอะไรเก่งกว่าพวกเรามาก เพราะท่านฝึกทุกวัน สภาพจิตก็มั่นคงเข้มแข็ง มีสมาธิในการทำอะไรต่างๆ

พระเจ้าแผ่นดินสมัยก่อนๆ ท่านก็ฝึกของท่านเหมือนกัน ท่านมีภาระมากกว่าพระมหากษัตริย์ในสมัยปัจจุบัน เพราะอำนาจอยู่ที่พระองค์ การตัดสินอะไรอยู่ที่พระองค์ทั้งนั้น แม้จะมีที่ปรึกษา แต่ก็ยกสิทธิถวายสุดแล้วแต่จะทรงกรุณาโปรดเกล้า เพราะฉะนั้น **จิตของท่านก็มั่นคง สั่งงานสั่งการต้องเรียบร้อย จำไว้ว่าได้สั่งอะไรไปแล้ว ไม่หลงลืม มีเรื่องมากมายที่จะต้องทำในวันหนึ่งๆ ถ้าสภาพจิตผิดปกติหรือสภาพจิตเสื่อม ประเทศก็จะลำบาก ประชาชนเดือดร้อน**

ผู้ที่เป็นหัวหน้าคนจึงต้องมีการอบรมบ่มนิสัยในทางจิตใจไว้ การจะไปทำเอาเมื่อเป็นผู้ใหญ่แล้วย่อมลำบาก จึงต้องฝึกไว้ตั้งแต่ก่อนที่จะเป็นผู้ใหญ่

วางแผนชีวิต
ฝึกฝนตนเอง

"คุณพ่อคุณแม่ต้องให้แนว
แนะนำให้ลูกคิดว่าจะเป็นอะไร
ถ้าลูกคิดว่าจะเป็นนั่น เป็นนี่ก็จะต้องแนะนำว่า
จะต้องไปทางนี้ ต้องเก่งวิชานั้นวิชานี้
พ่อแม่ต้องวางแผนให้ เพื่อให้ลูกเดินไปตามแผน
ที่พ่อแม่วางไว้ให้"

คนเรามักบกพร่องเรื่องการวางแผน คือไม่ได้วางแผนไว้ว่าในอนาคตข้างหน้าจะเป็นอย่างไร จะทำอะไร เมื่อไม่ได้วางแผน ก็ไม่รู้ว่าจะทำอย่างไรเมื่อเวลามาถึง เพราะว่าไม่ได้เตรียมกายเตรียมใจไว้ เราจึงต้องวางแผนไว้ล่วงหน้าตลอดเวลา เช่น ถ้าเราเป็นอย่างนั้นเราจะทำอย่างไร ถ้าเป็นรัฐมนตรีกระทรวงนั้นจะบริหารงานอย่างไร จะแก้ไขอะไรจะต้องมีการวางแผนไว้ล่วงหน้าตลอดเวลา

สมเด็จกรมหลวงลพบุรีราเมศ ท่านเคยเป็นเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย เป็นอุปราชอยู่สงขลาปักษ์ใต้ ท่านสั่งสอนลูกศิษย์ของท่านว่า "นี่เธอจะต้องคิดไว้ ต่อไปเธอจะเป็นนายอำเภอ" อยู่กับเจ้านายเขาก็ให้ไปเป็นนายอำเภอ ไม่ต้องเป็นปลัดต๊อกต๋อยอยู่ "เธอไปเป็นนายอำเภอเธอจะทำอะไรต้องวางแผน ต้องคิดไว้ เดินไปดูไปต้องคิดว่าจะแก้สิ่งนั้นอย่างไร จะต้องแก้สิ่งนี้อย่างไร มันต้องคิดไว้ในสมอง ต้องวางแผนไว้ พอถึงเวลาจริงๆ ก็สามารถทำงานได้ทันที "

เหมือนกับตัวละคร เขาจะให้แสดงเขาก็บอกไว้ เอ้าแสดงเป็นหนุมาน ต้องเตรียมแล้ว จะเต้นอย่างไร จะเกาตรงไหน ทำท่าอย่างไร มันต้องเตรียมแผนแล้ว แล้วถ้าเป็นพระลักษมณ์จะทำอย่างไร เป็นทศกัณฐ์จะทำอย่างไร มันต้องวางแผนไว้ก่อน ไม่ใช่ออกไปยืนเก้ๆ กังๆ อยู่หน้าโรง ไม่รู้จะทำอย่างไร เพราะไม่ได้วางแผนไว้ มันก็ยุ่ง

ชีวิตต้องมีแผน ลูกของเราต้องบอกแนวไว้ว่า จะเป็นอะไร ต้องทำอย่างไร ให้เด็กเข้าใจ เด็กไม่รู้ว่าจะเป็นอะไรหรอก เคยถามเด็กที่มีอายุสมควรแล้ว เช่น เรียนชั้น ม.๖ ถามว่า "เธอจะไปเรียนอะไร?" ไม่ได้คิด "เธอจะไปเป็นอะไร?.." ไม่ได้คิด มันไม่รู้เรื่อง ไม่รู้ว่าจะเป็นอะไร จะเป็นตำรวจ เป็นทหาร เป็นแพทย์ เป็นวิศวกร เป็นเภสัช ไม่รู้ แล้วก็เรียนไปอย่างไม่มีจุดหมายเพราะไม่รู้ว่าจะไปไหน

ถ้าเราจะไปเป็นแพทย์ จะต้องเรียนให้ดี วิชาวิทยาศาสตร์ วิชาคณิตศาสตร์ ที่จะต้องใช้ ต้องเรียนให้เก่ง จึงจะเป็นได้ ไปเป็นวิศวกรก็ต้องเก่ง จะไป **"เป็น" อะไรก็ต้องเก่งทั้งนั้น ต้องเตรียมตัวเพื่อ "ความเป็น" คุณพ่อคุณแม่ต้องให้แนว แนะนำให้ลูกคิดว่าจะเป็นอะไร ถ้าลูกคิดว่าจะเป็นนั่น เป็นนี่ก็จะต้องแนะนำว่า จะต้องไปทางนี้ ต้องเก่งวิชานั้นวิชานี้ พ่อแม่ต้องวางแผนให้ เพื่อให้ลูกเดินไปตามแผนที่พ่อแม่วางไว้ให้**

ถ้าพ่อแม่ก็ไม่รู้ว่าจะวางแผนอะไร ปล่อยให้ลูกเรียนไปเรื่อยๆ จนไม่รู้ว่าจะเรียนเอาไปทำอะไร แม้ในเรื่องทางวัดทางวาอารามศาสนานี่ก็เรียน บวชมาแล้วก็ต้องเรียนนักธรรมตรี โท เอก อยู่ไปตั้งหลายพรรษา แต่ไม่มีแผนว่าจะอยู่ไปทำไม อยู่ไปเพื่ออะไร เรียนแล้วจะเอาไปทำอะไร

อาจารย์ ครูไม่ได้บอก ไม่ได้ให้แผน ไม่ได้มอบแผนที่ว่าจะต้อง

ทำอย่างนั้นอย่างนี้ อายุเท่านั้นเวลานั้นต้องเป็นอย่างนั้นเป็นอย่างนี้ ต้องทำงานเพื่อพระศาสนา ทำอย่างไร ต้องมีเครื่องประกอบอะไรบ้าง ก็ไม่ให้ ไม่ได้สอนที่เป็นๆ อยู่บ้าง มันเป็นของมันเอง

เช่นว่า ท่านพุทธทาส ท่านออกไปทำงานเพื่อพระศาสนา ท่านก็เป็นของท่านเอง เป็นของท่านเอง ไม่มีใครวางแนวให้ **แต่มันเกิด "แนว" ขึ้นในใจ** นานๆ คนอย่างนี้จะเกิดขึ้นในโลกสักคนหนึ่ง จะทำอะไร ก็วางแผนทำจริงจัง ทำจนเด่น ความจริงไม่อยากดังอะไร มันดังไปเอง "พลุ" เองมันไม่อยากดัง แต่มันดัง แล้วคนก็ได้ยินเสียง "ปึ้ง" ออกมา เหมือนกันท่านไม่ได้คิดอยากดัง แต่ว่าทำไปเรื่อยๆ คนก็ค่อยๆ รู้จัก ค่อยสนับสนุนมากขึ้น มันก็เกิดอะไรๆ ขึ้นมา ในระบบการศึกษา ยังไม่ให้อะไรให้แต่ความรู้ ความรู้ก็ไม่ค่อยชัดเจนอะไร ไม่ค่อยจะให้ความเข้าใจเท่าใดเรียนบาลีก็เรียนไป แต่ไม่ได้ศึกษาเอาธรรมะจากบาลีอย่างแท้จริง

พอเรียนจบแล้วได้ ๘ ประโยค ไปนั่งดูหมอ วิชาง่ายๆ เด็ก ป.๔ ก็ทำได้ ไม่ต้องเรียนถึง ๘ ประโยคอะไร ไปนั่งดูหมอให้ชาวบ้าน นั่งสะเดาะเคราะห์สะเดาะโศก มันไม่สมกับเป็นเปรียญ ๘ ประโยค เป็นเจ้าคุณ แล้วก็ยังทำอยู่อย่างนั้น แต่ก็ยังทำเพราะว่าทำแล้ว ลาภผลมากมาย มีคนโง่ๆ มาหาทุกวัน พอได้กินได้อยู่ มันก็อยู่เท่านั้น ไม่ก้าวหน้าอะไร เพราะไม่ได้วางแผนผังเอาไว้ว่าจะทำอะไร มันก็ไปไม่รอด

ยิ่งโลกเปลี่ยนแปลง ต้องยิ่งฝึกจิตให้รู้เท่ารู้ทัน ฝึกตนให้ก้าวหน้า

"คนเรามันต้องมีจุดหมาย ว่าจะไปไหน จะทำอะไร
ลูกศิษย์ของพระพุทธเจ้า ไม่ใช่พวกล่าถอย
แต่เป็นพวกนักสู้ ต่อสู้กับเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน
อะไรเกิดขึ้นต้องสู้ สู้ด้วยสติ ด้วยปัญญา
ต้องฝึกจิตตนเองให้ตื่นตัว ว่องไว ก้าวหน้า"

ประเทศชาติจึงต้องวางแผน "แผนเศรษฐกิจ ๕ ปี" อย่างนั้นอย่างนี้ แต่ว่าเศรษฐกิจอย่างเดียวก็ไม่ได้ จะต้องวางแผนสร้างคนให้เป็นอะไร คนไทยควรจะมีหลักเกณฑ์อย่างไร มีอุดมการณ์อย่างไร มีการศึกษาในรูปใด เพื่อให้เป็นอะไร ก็ต้องวางแผน **รัฐคือพ่อแม่ของประชาชน** ต้องวางแผนให้คนในรัฐ เป็นอย่างนั้นอย่างนี้ แล้วก็อบรมมาตั้งแต่ชั้นอนุบาล ชั้นประถม ชั้นมัธยมเพื่อไปสู่จุดนั้นๆ

ประเทศใดที่วางแผนดี ชาติมั่นคง เช่น ญี่ปุ่น เขาวางแผนดีวางแผนมาตั้งแต่เริ่มต้น คนของเขามั่นคง มีความรัก มีความสามัคคีรักชาติอย่างล้นเหลือ เขาไม่ลำบากหรอก ใครจะเอาอะไรไปขายญี่ปุ่นก็ได้ คนญี่ปุ่นเคยพูดว่า "อเมริกันจะเอาบุหรี่มาขายประเทศไทย ถ้าเป็นประเทศญี่ปุ่นจะไม่ว่าอะไร เอามาขายได้ แต่คนญี่ปุ่นจะไม่ซื้อเลย คนญี่ปุ่นทั้งประเทศจะไม่ซื้อบุหรี่อเมริกัน" รัฐบาลไม่ว่าอะไร เอามาขายได้ แต่ประชาชนจะไม่ซื้อ บุหรี่มันก็ขึ้นรา แล้วก็ขายไม่ออก

แต่เขาบอกว่า "เมืองไทย.. ไม่ได้ เพราะคนเมืองไทยนี้ไม่ค่อยจะนิยมไทย ของไทยไม่ค่อยชอบ แต่ชอบของต่างประเทศ" ถ้าได้กินเหล้าต่างประเทศแล้วเก่ง เสียสตางค์เยอะแยะแล้วก็เมามากเข้าไปอีก ได้สูบบุหรี่ต่างประเทศอะไรๆ ของต่างประเทศ มันโก้หรู ความนิยมเป็นอย่างนั้น เพราะเราไม่ได้ฝึกคนให้เกิดความรักชาติอย่างแท้จริง จนเกิด

ชาตินิยม

ญี่ปุ่นฝึกมากในเรื่องนี้ ชาตินิยมแรง ภาษา วัฒนธรรม ประเพณี ลัทธิศาสนาที่เขามี เขายึดมั่นในเรื่องอย่างนั้น เพราะฉะนั้นใครจะมาทำอะไรญี่ปุ่นไม่ได้ แม้ญี่ปุ่นจะแพ้สงครามทางอาวุธ แต่สงครามทางจิตใจไม่แพ้ ผลที่สุดก็ชนะทางเศรษฐกิจเวลานี้ **เพราะจิตคนมันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน รู้ว่าประเทศต้องการอะไร รัฐบาลเดินไปทางไหน ประชาชนเดินตามกันไปหมด แนวเดียวกันทั่วทุกคน มุ่งมั่นสร้างชาติในทางเศรษฐกิจ**

เวลานี้ญี่ปุ่นนำฝรั่งไปมาก อเมริกันน่ะโรงงานจะล้มไปตามๆ กัน เพราะสินค้าญี่ปุ่นตีตลาด เขาชนะ! ชนะเพราะอะไร จิตใจเขาสูง คนญี่ปุ่นมีจิตใจรักชาติ มีจิตใจเสียสละเพื่อส่วนรวม เขาอบรมกันมาอย่างนั้น สอนกันมาตั้งแต่เด็กๆ สอนมาก ของเราไม่ค่อยได้สอนเท่าใด

ในสมัยรัชการที่ ๖ ท่านย้ำมาก ท่านตั้งกองเสือป่า ลูกเสือ ท่านปลุกใจเสือป่ามาก ปลุกใจให้รักชาติรักประเทศ ให้เสียสละเพื่อประเทศชาติ ท่านเทศน์เอง ในหลวงรัชการที่ ๖ ท่านเป็นนักเทศน์ ท่านเทศน์ของท่านเอง ปาฐกถาเอง คนฟังก็พอใจ ในหลวงพูดเขาก็สนใจฟัง แล้วท่านปลุกใจคนให้สำนึกรู้ตัว

บางครั้งบางคราวก็ต้องตอบโต้กับนักหนังสือพิมพ์ ท่านเขียนแนวของท่าน พวกนั้นก็มาโต้ โต้กันไปโต้กันมาในหนังสือพิมพ์ ท่านกล้าพูดกล้าทำในรูปอย่างนั้น เป็นกษัตริย์ที่มีความคิดเห็นเป็นประชาธิปไตย แล้วอบรมคนให้เป็นอย่างนั้น แต่ว่าพระชนมายุท่านน้อยไป ทำงานได้ไม่กี่ปีก็เสด็จสวรรคต

หลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้ว เราไม่ค่อยมีแนวอะไรเท่าใด เรียกว่าพร่า ความเป็นอยู่มันพร่า เหมือนน้ำท่วมทุ่ง ไหลท่วมไปหมด ไม่มีอะไรแน่นอน ไม่เหมือนน้ำที่ไหลจากเขื่อน เข้าท่อเล็กมีกำลังมาก หมุนไฟฟ้าได้ หรือเอาไปใช้ทำเหมืองฉีด เกลียวเล็กเท่านี้แต่มันฉีดภูเขาพังทลาย ก้อนหินก้อนใหญ่ๆ เซาะไปเซาะมา กลิ้งหลุนๆ ลงไปเลย กำลังน้ำที่กักไว้มีมาก **จิตที่เป็นสมาธิก็แบบนั้น เมื่อจิตที่เป็นสมาธิมีกำลังสูง สามารถจะคิดจะค้นจะทำอะไรก็ได้ แต่ถ้าจิตที่อ่อนแอทำอะไรไม่ได้** เพราะไม่ได้ฝึกฝนอบรมในรูปอย่างนั้น ให้คนมีลักษณะเข้มแข็ง อดทน หนักแน่น สู้งาน

คนไทยเรา ยังไม่ค่อยสู้งานเท่าใด อ่อนแอ ทำอะไรแล้ว ทำไป ๗ วัน พัก ๓ วัน จิตใจเป็นอย่างนั้น มารับจ้างทำอะไร พอเบิกเงินเดือนหายไปแล้ว พอ ๓ วัน กลับมาถามว่า "ไปไหนมา?" "พักผ่อน" แล้วกันงานเขารีบจะให้เสร็จ พอไปพักผ่อนเสีย ๓ วัน ทีหลังรู้เท่า ไม่ให้เงิน ทำ

แล้วก็ยังไม่จ่ายเงิน ให้นิดหน่อย พอเงินไม่พอใช้ ก็มาทำงานต่อไป ต้องคัดสันดานแบบนั้น

ถ้าไปอยู่ต่างประเทศ อะไรๆ เขาก็บังคับ ต้องอย่างนั้นต้องอย่างนี้ ต้องอยู่ในแบบของเขา คนไทยไปอยู่ต่างประเทศเรียบร้อยมาก มีระเบียบ มีวินัย ทำอะไรเรียบร้อย แต่พอกลับมาเมืองไทยแล้ว ก็ทำอะไรตามใจตัวเองมากขึ้น อยู่ที่โน้นนานๆ ถูกบังคับมานาน มานี่ก็ต้องตามใจตัวเองกันหน่อย เลยเที่ยวเลยเล่นทำอะไรตามใจตัวเอง มันเป็นอย่างนั้น ไม่สม่ำเสมอ ทำอะไรไม่สม่ำเสมอ ขึ้นๆ ลงๆ ดีบ้างชั่วบ้าง สลับสับเปลี่ยนกันไปตลอดเวลา อย่างนี้จะลำบากในกาลต่อไปข้างหน้า **โลกมันคับแคบขึ้นทุกวัน เหตุการณ์คับขันขึ้นทุกที เราก็ต้องเตรียมตัวต่อสู้กับสิ่งเหล่านั้น**

โดยเฉพาะ ที่เป็นนักเรียน จะลำบากมากกว่าคุณพ่อคุณแม่ในสมัยนี้ คุณพ่อคุณแม่เดี๋ยวนี้ก็ลำบากมากแล้ว **แต่รุ่นหนูโตขึ้นจะลำบากมากกว่านี้ เพราะสังคมเปลี่ยนแปลง อะไรๆ ก็บีบตัวเข้าไปทุกวันทุกเวลา เราจึงต้องฝึกฝนตัวเอง ให้มีความอดทนมีความหนักแน่น มีความรักงาน นิสัยสู้กับงาน อย่าท้อถอย**

ลูกศิษย์ของพระพุทธเจ้า ไม่ใช่พวกล่าถอย แต่เป็นพวกต่อสู้

ต่อสู้กับเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน อะไรเกิดขึ้นต้องสู้ สู้ด้วยสติด้วยปัญญา พิจารณารอบคอบในสิ่งนั้นๆ แล้วแก้ไขปัญหาด้วยตัวของตัวเอง ถ้าเหลือวิสัยต้องวิ่งไปหาผู้รู้ เพื่อเอาความคิด แนวทางมาประกอบการแก้ปัญหาต่อไป ลักษณะอย่างนั้นเป็นลักษณะของผู้อยู่ในโลกได้โดยไม่เดือดร้อน แต่ถ้าเราอยู่อย่างคนอ่อนแอ ก็เดือดร้อนอยู่ตลอดเวลา

มีเด็กหนุ่มบางคนบอกว่า "แหม! ผมมันลำบาก เกิดมาชาตินี้ลำบากเหลือเกิน ไม่มีที่พึ่ง พ่อแม่ก็ไม่ช่วยเหลือ ผมลำบาก"

"เธอมันอ่อนแอเต็มทีแล้ว ลูกแมวมันไม่ได้บ่นเหมือนเธอ ลูกหมามันก็ไม่บ่น พ่อแม่มันไม่มีมันก็หากินได้ ลูกหมามันก็ช่วยตัวเองได้ สัตว์ทุกประเภทมันช่วยตัวเองได้ทั้งนั้น เราเป็นคน สมองมี ปัญญามี แต่ไม่ใช้ กลายเป็นคนอ่อนแอไปได้ เราจะต้องช่วยตัวเอง ต้องทำอะไร ต้องทำงาน งานอะไรก็ได้ อย่าไปเลือกงาน คนมักจะเลือกงาน ทำนั้นไม่ได้ ทำนี้ไม่ได้ งานมันต่ำไป งานไม่มีต่ำไม่มีสูง งานเท่ากัน งาน "สุจริต" แล้วมันก็เท่ากันทั้งหมด แต่ถ้า "ทุจริต" แล้วมันต่ำทรามเต็มที สิ่งใดเรียกว่าสุจริต ก็ทำได้ไม่ต้องกลัว

คนที่มีชื่อเสียงและประสบความสำเร็จในชีวิตหน้าที่การงาน

เขาสู้มาทั้งนั้น เริ่มต้นด้วยไม่มีอะไร แล้วเขามีความอดทน มีความสู้งาน มีความตั้งใจจริง มีกำลังใจสูงเขาทำมาเรื่อยๆ ไม่กี่ปีก็เห็นหน้าเห็นหลัง ขึ้นไปนั่งอยู่บนที่สูงแล้ว มองขวา ข้างหน้าข้างหลัง มองด้านนั้นด้านนี้ ก็เห็นชัดว่าความเป็นมานั้นมาได้อย่างไร กว่าจะตั้งตัวได้

คนเป็นเศรษฐีที่ไม่ใช่ลูกเศรษฐีมีมากมาย ลูกคนจนกลายเป็นเศรษฐีได้ เพราะเขาทำงาน และหาช่องหาโอกาสเหมาะๆ แล้วก็เป็นคน **ว่องไว ตื่นตัว ก้าวหน้า** คอยดูว่าจะทำอะไร แล้วก็ไปทำ แล้วก็ค่อยๆ สร้างเนื้อสร้างตัวสร้างตนขึ้นทีละเล็กทีละน้อย **ของใหญ่มันมาจากของน้อย ถ้าไม่มีน้อยจะมีใหญ่ได้อย่างไร** เราก็ต้องตั้งต้นไปก่อนค่อยทำค่อยไป มันก็ค่อยก้าวหน้าไปเอง แต่ว่าไม่อดทนก็ทำไม่ได้

คนบางคนเขาลงทุนทำด้วยตัวเอง ขุดดิน ปลูกพืช ปลูกผัก ค่อยขยายงาน กลายเป็นไร่ใหญ่โต มีเกียรติมีชื่อเสียง เขาทำได้ งานมันใหญ่ขึ้น คนก็ไว้ใจ เครดิตมันก็เกิดเอง แล้วก็มีความขยันหมั่นเพียรเป็นทุนใหญ่ เป็นทุนสำคัญ คนไม่ขยันถึงมีคนช่วย มันก็ช่วยไม่ได้ เพราะตัวเองไม่ช่วยตัวเอง แล้วคนไหนมาช่วยได้ เขาพยุงขึ้นให้ยืน พอเขาปล่อยมือก็ล้มตึง มันช่วยตัวเองไม่ได้ แต่ถ้าคนที่รู้จักช่วยตัวเอง ก้าวช้าๆ ก้าวอย่างมั่นคง ตามจุดมุ่งหมายที่ตนได้ตั้งใจไว้

คนเรามันต้องมีจุดหมาย ว่าจะไปไหน จะทำอะไร นักเรียนทั้งหลายที่อยู่ในวัยการศึกษา จะต้องมีจุดหมาย ตั้งไว้ว่าเราจะเป็นอะไรต่อไปข้างหน้า เราจะเป็นข้าราชการ เป็นทหาร เป็นตำรวจ เป็นพ่อค้า เป็นอะไร ต้องตั้งเป้าไว้ แล้วเรียนเพื่อไปสู่จุดนั้น ทำการทำงานเพื่อไปสู่จุดนั้น มันก็ไปสู่จุดที่เราต้องการได้ ถ้าเรามีความขยันขันแข็ง

เด็กบางคนทำงานในโรงแรม แต่ว่าเป็นคนคิดก้าวหน้า เขาไม่อยู่นิ่งอยู่เฉย ฝรั่งมังค่ามา เขาเข้าไปประจบประแจง พูดจารับใช้สิ่งนั้นสิ่งนี้ เดี๋ยวก็เจอดีเข้าบ้าง ฝรั่งใจดีก็มีเหมือนกัน พอเจอเข้า "เอ้า! เธอทำงานดี รู้จักเอาใจคน มีมนุษย์สัมพันธ์ ไปเมืองนอกไหม?"

อยากไปก็บอกว่า "ไป" แล้วก็ไปกับฝรั่ง ฝรั่งพาไปอยู่ในบ้าน ไปทำงานบริษัทอะไรของเขา แต่ไปอยู่สักปีพอคล่องตัว ภาษาคล่องแคล่วก็บอกว่า "ผมอยากไปประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว"

ฝรั่งก็ถามว่า "เธอจะไปทำอะไร?"

"ผมมองเห็นช่องทางแล้ว เขามีตลาดเช้าๆ มีการขายของ ผมคิดว่าจะไปขายสิ่งนั้น"

นายฝรั่งบอกว่า"เออ! ใช้ได้ แล้วทุนเธอมีไหมล่ะ?"

บอกว่า "ยังไม่มี"

"เอ้า! ฉันช่วย" ที่นายช่วยเพราะอะไร เพราะคนคนนั้นเขามีทุน

ทุนคือความดี ไปอยู่บ้านเขาทำแต่ความดีเรื่อยๆ ไป นายเห็นก็พอใจ เพราะอะไร เขารู้จักช่วยตัวเอง เลยเขาให้ทุน ให้แล้วมันไม่เสียหายเขาตั้งตัวได้ ทีหลังไปพบเข้า ค้าขายมีเงินมีทองใช้ เขามีรถ ยังพาหลวงพ่อไปเที่ยวชมนั่นชมนี่ได้ แล้วถามว่า "รายได้เป็นอย่างไร?"

"วันหนึ่งๆ ผมหาได้สองสามร้อยเหรียญ กำไรสักร้อยเหรียญมันก็อยู่ได้แล้ว" กำไรวันละร้อยเหรียญก็อยู่ได้ในอเมริกา สบายแล้วแล้วก็ทำต่อไป เดี๋ยวนี้ก็ยังทำงานอย่างนั้นอยู่ ก้าวหน้าไปได้ มีหลายคนที่ก้าวหน้าอย่างนั้น ตลาดมันกว้าง ช่องทางมันมี แต่ว่าเราจะเดินหรือเปล่า **ทางมี แต่เราไม่เดิน มันก็ไปไม่ได้ ทางเปิด..เราไม่ไป แล้วจะไปได้อย่างไร** ทีนี้คนมันพร้อมที่จะเข้าไปเดินในเส้นทางนั้น **งานมันสอนอยู่ตลอดเวลา ไม่ใช่ว่าเราทำไป งานมันสอนเรา ควรทำอย่างนั้นควรทำอย่างนี้ เรารู้เรื่องขึ้นมาก็ค่อยทำค่อยไป สามารถตั้งเนื้อตั้งตัวได้ เป็นหลักเป็นฐาน มีเงินมีทองใช้**

แต่บางทีคนมีเงินมีทองใช้ กลับเขวไป ไปชอบเล่นการพนัน เอาอีกแล้ว "ผี" เข้ามาแซง เล่นการพนันแพ้ต้องเซ้งร้านไปให้คนอื่น แล้วย้ายไปอยู่ที่อื่นต่อไป ไปแล้วเอาผีไปด้วย มันไปไม่รอด อย่างนั้นเอาตัวไม่รอด

มีคนหนึ่ง สามีชอบเล่นการพนัน เล่นอะไรที่ออกทางโทรทัศน์ เขานั่งดู คนมาสั่งอาหาร สามีก็ไม่ค่อยจะสนใจ ภรรยาชักจะโกรธเลย ยกโทรทัศน์ไปทิ้งเสียทิ้งกองขยะ

วันนั้นไปพบที่บ้านเขา คนอื่นเขาเล่าให้ฟัง เพื่อจะได้เทศน์ถูกเรื่อง เขาเล่าให้ฟัง ก็เทศน์ๆ ไป พอเทศน์ไปจบ "หลวงพ่อ เรื่องที่หลวงพ่อเทศน์ ผมเลิกแล้วเวลานี้ ถูกเมียบังคับ ผมเลิกแล้ว"

บอกว่า "ดีแล้ว เราอยู่วัดไหน?"

"อยู่วัดราชบพิธ"

"ลูกศิษย์พระสังฆราช เสียชื่อตาย" เดี๋ยวนี้ไม่เสียแล้ว เลิกแล้วๆ เขาหลบเข้าทางถูกแล้ว แต่ก่อนเดินผิดไป มันเป็นอย่างนั้น

บางทีก็เผลอไปบ้าง แต่ถ้าเผลอไปไม่กลับ..ตาย ไปไม่รอด แต่ถ้าเผลอ เออ! ผิดแล้ว วกกลับ ตั้งตัวใหม่ ชีวิตก้าวหน้าต่อไป โอกาสมันเปิดไว้สำหรับทุกคน แต่คนเรามันไม่พร้อมที่จะเดินเมื่อประตูเปิด ประตูเปิดแต่เราไม่พร้อมที่จะเดิน เลยเดินไม่ได้ ทีนี้มันต้องเตรียมพร้อมเพื่อหาช่องทาง เพื่อจะได้เข้าไปสู่เส้นทางนั้นต่อไป

นี่ไม่ใช่สอนโยม บอกให้โยมเอาไปพูดกับลูกๆ หลานๆ เพราะว่าวันนี้เด็กเขายังสนุกกันอยู่ เมื่อวานก็สนุกสนานกันทั้งวัน ไปเที่ยวดู

อ้ายนั่นอ้ายนี่ ไปตามเรื่อง โฆษณากันใหญ่ แต่เรื่องสนุกนั้นเป็นเรื่องของเด็ก

แต่ความสำคัญของวันเด็กมันอยู่ที่ผู้ใหญ่ คือพ่อแม่ ครูบาอาจารย์ ผู้บริหารบ้านเมืองทั้งหลาย ที่เป็นผู้นำของเด็ก **ถ้าหากว่าผู้ใหญ่ไม่สำนึกในหน้าที่ ไม่ปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นการถูกต้องแล้ว คือไม่เป็นผู้นำที่ดี เด็กก็จะก้าวไปผิด เดินตามหลังผิดพลาดต่อไปข้างหน้า ถ้าตัวเราผิดแล้วหยุดเสีย เพื่อให้เป็นการถูกต้อง แล้วลูกหลานก็จะเดินถูกต้องต่อไป**

นี่เป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องคิดในวันเด็ก เพราะเป็นวันที่เราทั้งหลายจะทำหน้าที่ดูแลเด็กให้ดี **ไม่ใช่ให้อยู่ดีกินดี แต่ว่าต้องสอนให้ดีด้วย** ให้อาหารกินนั้นเป็นเรื่องเลี้ยงกาย แต่ต้องให้แนวคิดที่เป็นธรรมะแก่เด็ก ให้เด็กได้มีพื้นฐานทางจิตใจที่ถูกต้อง **เป็น "สัมมาทิฏฐิ" ไปตั้งแต่ตัวน้อยๆ** เมื่อโตขึ้นก็จะเอาตัวรอด เพราะมีธรรมะรักษาใจ รักษาชีวิต คุ้มครองชีวิตต่อไปซึ่งเป็นเรื่องสำคัญ

โครงการจัดพิมพ์หนังสือ

ธรรมสมโภช ๑๐๐ ปี ชาตกาล พระพรหมมังคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ)

ธรรมสถาพร สำนักพิมพ์ในเครือสถาพรบุ๊คส์ ร่วมกับ วัดปัญญานันทาราม

สืบเนื่องจากธรรมสมโภช พระพรหมมังคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) ครั้ง ๗๒ ปี, ๘๐ ปี, ๘๔ ปี และ ครั้ง ๘๖ ปี จนพระเดชพระคุณท่านได้ละสังขารถึงกาลแก่มรณภาพ จนบัดนี้ใกล้วาระครบ ๑๐๐ ปี ชาตกาล บริษัทสถาพรบุ๊คส์ จำกัด จึงได้ดำริที่จักร่วมธรรมสมโภชสนองพระเดชพระคุณท่านโดยการจัดพิมพ์กถา จากปาฐกถาธรรม ตลอดจนชีวประวัติและผลงานเพื่อร่วมเผยแผ่กิตติคุณและธรรมะที่พระเดชพระคุณท่านได้ตั้งจิตกล่าวสอนแก่เหล่าพุทธบริษัทของเอกองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และเหล่าศาสนิกชนทั่วโลก และเพื่อร่วมสถาปนา "สถาบันปัญญานันทะ" ให้เป็นธรรมสิกขาลัยเผยแผ่ธรรมะแก่ศาสนิกชนทั่วโลกอันเป็นการร่วมสืบสานปณิธานพุทธปัญญา สืบอายุพระพุทธศาสนาให้มั่นคงยั่งยืนสืบไป

การดำเนินงานจัดพิมพ์หนังสือธรรมสมโภช ๑๐๐ ปี ชาตกาล พระพรหมมังคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) ในครั้งนี้ ทางสำนักพิมพ์ธรรมสถาพร ในเครือ บริษัทสถาพรบุ๊คส์ จำกัด ได้ร่วมกับวัดปัญญานันทาราม อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยกราบนมัสการขอพรธรรม เมตตาบารมีจากพระคุณท่าน**พระอาจารย์มหาเผียน อนุจารี** ประธาน

ศูนย์สืบอายุพระพุทธศาสนา พระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณ **พระปัญญานันทมุนี (ส.ณ. สุภโร)** เจ้าอาวาสวัดปัญญานันทาราม เป็นที่ปรึกษาและแผ่ธรรมานุมัติ เพื่อให้การดำเนินงานครั้งนี้สำเร็จตามวัตถุประสงค์แห่งเจตนากุศลธรรม

อนึ่ง การร่วมดำเนินงานจัดพิมพ์ในครั้งนี้มีคณะนักเขียนและคณะบรรณาธิการดำเนินการสืบค้น รวบรวมและเรียบเรียงกถาจากปาฐกถาธรรมของพระเดชพระคุณพระพรหมมังคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) อย่างเป็นระบบและหมวดหมู่เพื่อให้จำเริญแก่การอ่านศึกษาเรียนรู้ของผู้สนใจใฝ่ธรรม อันเป็นการยังอัมมัตถะให้เกิดการสืบอายุพระพุทธธรรมศาสน์และสุขกายใจเป็นธรรมชีวีแก่พุทธบริษัทบรรพชิตและคฤหัสถศาสนิกชนถ้วนทุกทั่ว

สำนักพิมพ์ธรรมสถาพร ในเครือ บริษัทสถาพรบุ๊คส์ จำกัด ขอน้อมกราบรำลึกพระธรรมคุณแห่งสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าในองค์พระเดชพระคุณพระพรหมมังคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) เหล่าพระอาจารย์ผู้เป็นสานุศิษย์ ตลอดถึงขอบพระคุณคณะเพื่อนอุบาสกอุบาสิกาทุกท่านที่ร่วมกับสืบสานปณิธานพุทธปัญญาเพื่อยังธรรมาภิสมัยให้บังเกิด และขอบพระคุณในการเอื้อเฟื้อ**ข้อมูลจากศูนย์สืบอายุพระพุทธศาสนา** และจากทุกท่านทุกแหล่ง ขอผลบุญธรรมกุศลจงได้บังเกิดมีแด่พุทธบริษัทและศาสนิกทั้งผอง

สำนักพิมพ์ธรรมสถาพร

ในเครือ บริษัทสถาพรบุ๊คส์ จำกัด

คณะดำเนินงาน

ผู้บริหารโครงการ

บริษัทสถาพรบุ๊คส์ จำกัด

ที่ปรึกษาโครงการ

พระอาจารย์มหาเผียน อนุจารี	ประธานศูนย์สืบอายุพระพุทศาสนา วัดชลประทานรังสฤษฏ์ นนทบุรี
พระปัญญานันทมุนี (ส.ณ. สุภโร)	เจ้าอาวาสวัดปัญญานันทาราม ปทุมธานี
ดร.พระครูสิริสุตวิมล (สมคิด เทวธมฺโม)	วัดมงคลโกวิทาราม อุบลราชธานี
พระอาจารย์มหาทวีป กตปุญฺโญ	สถานปฏิบัติธรรมวัดแทนวันดีเจริญสุข กรุงเทพฯ
พระครูวินัยธรถนอม เนกฺขมฺมรโต	วัดมงคลโกวิทาราม อุบลราชธานี
พระครูสิทธิธรรมวิเทศ (ฤทธิ์ ถิรจิตฺโต)	วัดอตัมมยตาราม อเมริกา
ดร. พระมหาจรรยา สุทฺธิญาโณ	วัดพุทธปัญญา อเมริกา
พระครูสังฆกิจพิมล (สุรศักดิ์ สุรญาโณ)	ห้องสมุดศาลาจำปีรัตน์ วัดชลประทานรังสฤษฏ์ นนทบุรี
พระมหาธวัชชัย คุณากโร	วัดพุทธปัญญานันทาราม แคนาดา
พระครูปลัดธรรมจริยวัฒน์ (จักรี ขนฺติพโล)	วัดมะม่วงทอง นครศรีธรรมราช
รศ.ดร.พระชาตรี เหมพนฺโธ	วัดอภิธรรมพุทธวิหาร รัสเซีย
รศ. ประพนธ์ เรืองณรงค์	กรรมการวิชาการ ราชบัณฑิตยสถาน
สัมพันธ์ ก้องสมุทร	สำนักพิมพ์ วลี ครีเอชั่น และคอกโมกข์

บรรณาธิการกระบวนการ

ศุภกร คุรุการเกษตร

คณะบรรณาธิการและรวบรวมข้อมูล

พระชาย วรธมฺโม พระมหาเฉลิม ปิยทสฺสี พระมหาพุทธิวงศ์ นฺจฺฐญฺญู
พระมหาแสงสุวรรณ ธีราโภ พระปลัดสุรศักดิ์ ญาณมุนี รศ. ประพนธ์ เรืองณรงค์
สัมพันธ์ ก้องสมุทร ชื่นกมล ศรีสมโภชน์ ณมน พงศกรปภัส
สมชาย เจริญกิจ ประมุข กาญจนเพ็ญ กรกช หวานสนิท สุวิมล เวียงศิริ
สีลนาถ เสนภักดี วนัสยา พูลสุขเสริม สุมาลี สุนทรกิจพาณิชย์ กนกลักษณ์ มีแก้ว
อรวัฒ เสนะวัต สิรินทร ชุมวรฐายี วรานิล กัลยา คุรุการ เลขธัมม์ สุธรรม แก่นเจริญ
พิชยา ผิวที วรินทิรา เขียวจันทร์ ขนิษฐา พงค์พยุง เอมนิกา บุตรโคตร

งานคือชีวิต. ชีวิตคืองาน บันดาลสุข
ทำงานให้สนุก. เป็นสุขขณะทำงาน.
ภิกขุ ปัญญานันทะ

วัดปัญญานันทาราม
ตำบลคลองหก อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี
โทร./โทรสาร : ๐-๒๙๐๔-๖๐๖๕
www.watpanya.com

ขอเชิญร่วมบริจาค สมทบทุนสร้าง
อาคารสถาบันปัญญานันทะ
(ธรรมานุสรณ์ ๑๐๐ ปีชาตกาล ปัญญานันทภิกขุ)

อาคารสถาบันปัญญานันทะ มีวัตถุประสงค์ในการจัดสร้าง เพื่อเป็นศูนย์เผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างครบวงจร ภายในอาคารประกอบด้วย ห้องสำนักงานกลาง ห้องพุทธศาสตร์ ห้องสังฆศาสตร์ ห้องธรรมวินัย ห้องธรรมชีวี ห้องพุทธบริษัท (อเนกประสงค์) ศูนย์นวัตกรรมและเทคโนโลยี และศูนย์ธรรมอริยสัจ นอกจากนี้ยังเป็นสถานที่ใช้ศึกษาค้นคว้าธรรมวิจัยทางพุทธศาสนา

จึงขอเชิญชวนทุกท่านร่วมบูชาหลวงพ่อปัญญานันทะ โดยการสมทบทุนสร้างอาคารสถาบันปัญญานันทะ (ธรรมานุสรณ์ ๑๐๐ ปีชาตกาล ปัญญานันทภิกขุ) เพื่อเป็นมหากุศลบารมียิ่งในครั้งนี้

บัญชีออมทรัพย์ ชื่อบัญชี วัดปัญญานันทาราม
หมายเลขบัญชี ๑๕๒-๐-๐๔๓๖๒-๗
ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) สาขาย่อยตลาดไท

จัดจำหน่ายโดย : บริษัทสถาพรบุ๊คส์ จำกัด
๑๘ ซอยลาดปลาเค้า ๖๓ ถนนลาดปลาเค้า
แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพฯ ๑๐๒๒๐
โทรศัพท์ ๐-๒๙๔๐-๓๘๕๕-๖ โทรสาร ๐-๒๙๔๐-๓๙๗๐
e-mail : info@satapornbooks.com
www.satapornbooks.com

ผู้สนใจสั่งซื้อเป็นธรรมทาน อภินันทนาการ หรือเพื่อการสอนและการอบรม
ติดต่อ คุณกิ่งแก้ว ลิกขะไชย โทร. ๐๘-๙๗๖๔-๒๓๓๗, ๐-๒๙๔๐-๓๘๕๕-๖ ต่อ ๕๕ หรือ ส่งโทรสารใบสั่งซื้อมาที่ ๐-๒๙๔๐-๓๙๗๐

สืบอายุพระพุทธศาสนา
ร่วมสถาปนา "สถาบันปัญญานันทะ"
ธรรมานุสรณ์ ๑๐๐ ปี ชาตกาล ปัญญานันทภิกขุ
ณ วัดปัญญานันทาราม คลองหลวง ปทุมธานี

จากปณิธานพุทธปัญญา ตั้งแต่ก่อนปี ๒๔๗๕
ที่ได้เดินทางกล่าวธรรมแก่ชาวพุทธทั้งหลาย
จนกระทั่งได้วางหลักฐานอันมั่นคงในอุดมการณ์
เผยแผ่ธรรมะในปี ๒๔๙๒ ณ พุทธสถานเชียงใหม่
วัดอุโมงค์ (สวนพุทธธรรม)
นามแห่ง "ภิกขุ ปัญญานันทะ"
ก็ได้รับการกล่าวขวัญในฐานะเป็นผู้นำ
ในการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชาวพุทธให้เดินในแนวทาง
ที่ถูกต้องแห่งพระพุทธองค์
ปี ๒๕๐๓ ฐานทัพอุดมธรรมได้ขยาย
เข้ามาวางรากฐานแห่งการเผยแผ่และการปฏิบัติ
ณ วัดชลประทานรังสฤษฎ์ นนทบุรี
ปี ๒๕๓๗ อุดมการณ์สืบอายุพระพุทธศาสนา
ได้รับการสืบทอดโดยหยั่งรากไว้
ณ วัดปัญญานันทาราม ปทุมธานี
เพื่อร่วมกันยังโลกนี้ให้งดงาม
ด้วยธรรมะแห่งพระพุทธองค์

“คนเราเวลามีความทุกข์ ถ้าคิดดูให้ดีแล้วจะมองเห็นความจริง
ที่ได้เป็นทุกข์นี่เพราะอะไร ก็เพราะว่าเราคิดแต่เรื่องทุกข์เรื่องเดียว
ทำไมไม่คิดในแง่อื่นบ้าง ในแง่ที่มันจะให้เกิดปัญญา
ให้เกิดอะไรที่เป็นประโยชน์ในทางจิตใจ

ถ้าเราทำให้เกิดปัญญาเสียบ้าง จิตใจก็จะคุ้นเคยกับเรื่องทางปัญญา
เมื่อคุ้นกับเรื่องทางปัญญา มีอะไรเกิดขึ้น ปัญญาก็จะแทรกขึ้นมาทันที
มาปลอบโยนจิตใจเรา มาบอกว่าเราอย่างนั้นอย่างนี้
แล้วเราก็จะไม่มีความหลงผิดเข้าใจผิด
ความทุกข์ความเดือดร้อนที่จะเกิดขึ้นทางจิตใจนั้นก็จะบรรเทาเบาบางลงไป
อันนี้มันคิดได้ คือเราคิดอีกมุมหนึ่งได้

สุขบ้างทุกข์บ้างอยู่ในใจทั้งนั้น”

หมวดศาสนา-ธรรมะประยุกต์

ISBN 978-616-229-011-4

9 786162 290114

การให้ธรรมะ ชนะการให้ทั้งปวง

www.sataponbooks.com

ราคา ๑๒๐ บาท

โครงการจัดพิมพ์หนังสือ ธรรมสมโภช ๑๐๐ ปี ชาตกาล พระพรหมมังคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ)

ธรรมสถาพร
สำนักพิมพ์ในเครือสถาพรบุ๊คส์

ร่วมกับ

วัดปัญญานันทาราม

ธรรมสถาพร
สำนักพิมพ์ในเครือสถาพรบุ๊คส์

อยู่กับความดีของชีวิต ปาฐกถาธรรม ปัญญานันทภิกขุ

๑๒๐ บาท